

Directa

Abril 2025

#588

5 €

**Odi en cerca
del caos**

EDITA
La Directa SCCL
Riera d'Escuder, 38, nau 1, planta 1
08028 Barcelona
Tel.: 935 270 982
Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
www.directa.cat
Dipòsit legal: B 16982-2016

La *Directa* s'imprimeix a Lerigraf SL,
C. de la Premsa, 2, Alcoletge, Lleida.

Aquesta publicació intenta escriure
amb un llenguatge no racista, no sexista
i no androcèntric.

La *Directa* no comparteix necessàriament
les idees expressades als articles d'opinió.

La *Directa* ha rebut enguany una subvenció
de la Generalitat de Catalunya, que
representa menys d'un 5% del pressupost
de la cooperativa.

General:
directa@directa.cat
Redacció Catalunya
redaccio@directa.cat
Redacció País Valencià
paisvalencia@directa.cat

Edició
Eloi Latorre
Correcció
Miriam Tijani
Coordinació web
Gemma Garcia, Jesús Rodríguez,
Ester Fayos, Txell Rigol i
Albert Alexandre
Coordinació País Valencià
Ester Fayos
Administració i subscripcions
Jordi Vilaró Donat
Coordinació de fotografia
Victor Serri
Coordinació d'art
Pau Fabregat
Comunicació
Carla Benito
Xarxes socials
Anaïs Borràs
Publicitat i distribució
Míriam Blàzquez
Coordinació d'audiovisuals
Marta Pérez

Coordinacions de la revista:
Sota focus
Jesús Rodríguez
Sobiranies
Guillem Martí i Tere Alberó
Fórmules
Txell Rigol i Pau Fabregat
Decreixement
Txell Rigol
Indirecta
Mariana Cantero
Vincles
Ester Fayos
Rebost
Giuseppe Savino, Sara Romero
i Jordi Garcia
La central
Victor Serri
Internacional
Albert Alexandre, Oriol Andrés,
Berta Camprubí i Joan Mas
L'entrevista
Gemma Garcia i Giuseppe Savino
Ideari
Adrián Crespo i Eloi Latorre
Imperdibles
Eloi Latorre
De memòria
Júlia Mas i Eloi Latorre
Pensament
Adrián Crespo
Accents
Gemma Garcia i Jesús Rodríguez
Caplletra
Dani Peralba i Miriam Tijani
L'espina
Carlos Villafranca

Hi han col·laborat:

Portada:
Jordi Borràs.
Sofia, Bulgària. 17 de febrer de
2024. Joves activistes de la Unió
Nacional Búlgara participen en la
marxa anual d'homenatge al tinent
general nazi Hristo Lukov.

Textos:
Jesús Rodríguez
Roger Suso
Albert Alexandre
Guillem Martí
Mar Barrantes
Nia del Tonto
Ana Cameros Zabala
Javier Erro
Vicent Almela
Giuseppe Savino
Andreu Jerez Ríos
Clàudia Custodio
Oriol Andrés Gallart
Eloi Latorre
Alba Gràcia
Anna Hernández
Marc Almodóvar
Andreu Rosés
Santiago García Tirado
Irene Zugasti
Vicent Canet
Pseudònimus Malapècory

Fotografies:
Jordi Borràs
Pol Ortega
Joan Aureli Martí
Aleix Auber
Roser Gamonal
Miguel Ángel Troncho
Victor Serri
Victor Arias

Il·lustracions:
Pepe Serra
Ivonne Navarro
Mevaki
Amaia Moran
Fel Morata
Dibuyuls
Gerard Helena Anillo

Infografies:
Diego Muñoz

Més que supplements

Quan obres una nova edició de la *Directa*, de vegades – com avui mateix – hi trobes un quadern de format més petit encartat. En el nostre argot, en diem “supplements”.

Els supplements neixen de la col·laboració amb cooperatives, col·lectius i projectes transformadors que volen explicar-se, fer-se escoltar i arribar més enllà. I nosaltres, des de la *Directa*, posem el que sabem fer al servei d'aquest propòsit: escriure, editar, corregir, maquetar, il·lustrar, acompanyar... Cuidem cada detall, perquè el resultat final estigui a l'altura del missatge que es vol comunicar. Val a dir que només treballem amb projectes que comparteixen el nostre compromís amb la justícia social. I això es nota en el to, en el fons, i en la forma. Perquè, al final, un suplement de la *Directa* és també complicitat i coherència i comunicativa.

Aquestes publicacions ens ajuden a sostenir econòmicament el projecte. Però sobretot, ens connecten amb entitats i comunitats que fan camí en la mateixa direcció. Arriben a les nostres lectores, per mitjà de les subscripcions, els punts de venda, la publicació en línia i les xarxes socials. Darrere de cadascun hi ha hores de feina invisible, reunions compartides, correus que van i venen, correccions per millorar el producte, il·lustracions que fan bategar les idees.

I si llegint això penses que el teu projecte té coses a dir i que vols que arribi a la base lectora de la *Directa*, potser és el moment de començar a donar-hi forma.

Ens hi posem?

Míriam Blázquez Mizzian

Responsable de l'àrea comercial de la *Directa*

L'EXTREMA DRETA ALIMENTA LA POR ALS CARRERS

Atiar la islamofòbia i l'odi contra la població migrada són alguns dels patrons comuns de Vox i Aliança Catalana, una estratègia que és calcada de sectors neofeixistes radicals que eren marginals fins a la irrupció de l'onada reaccionària global liderada per Donald Trump

TEXT: **JESÚS RODRÍGUEZ**

Convocatòria de Vox
davant de l'Ajuntament
de Terrassa contra la
"islamització" del barri de
Ca N'Anglada.
| POL ORTEGA

Sergi Fabri, un dels quatre regidors de Vox a Salt (el Gironès), penjava l'11 de març un vídeo en els seus perfils de diverses xarxes socials on es veien flames en un contenidor d'escombraries mentre assegurava, mirant a la càmera: "Ara mateix, Salt està fora de control. El bonisme d'ERC i Junts ha portat el poble a estar fora de control i els veïns abandonats. Tenim el poble cremant". Unes hores més tard, des del compte d'Aliança Catalana, el partit de l'alcalde de Ripoll, Sílvia Orriols, reblava: "Activem una resposta contundent a l'incivisme organitzat dels fanàtics religiosos. La nostra condemna més ferma a la violència tercermundista". El dia anterior, els Mossos d'Esquadra havien desnonat la família de l'imam de Salt del pis on vivien des de feia anys, amb un balanç de diverses persones ferides que van ser ateses a l'hospital de Santa Caterina, a Girona. Unes corredisses a les portes de la comissaria i tres contenidors en flames que es van extingir al cap de pocs minuts van ser suficients perquè les imatges arribessin a les pantalles dels mòbils d'arreu del món. A dos carrers dels fets, el veïnat feia vida normal.

Diverses webs i comptes a les xarxes socials de l'escena neofeixista apujaven el llistó amb missatges com el que publicava l'influencer @magnoamable -creador d'El Occidental TV, fundador del sindicat ultra Respuesta Estudiantil i col·laborador de Facta, associació des d'on s'han difós idees negacionistes dels camps d'extermini d'Adolf Hitler- i que després va esborrar: "Això de Salt ho arreglarien 1.000 hooligans ben organitzats. Que els guàrdies mirin a una altra banda durant dos dies. I que la gent de bé no surti de casa. No demanem molt".

Aquesta apel·lació a les escenes de la sèrie *La Purga* (2013) -en la qual, un règim totalitari als Estats Units instaura un sistema de terror que permet que durant les nits els assassinats en massa siguin legals- o del pogrom contra la població jueva del 1938 a l'Alemanya nazi conegut com la Nit dels vidres trencats, va ser un dels missatges que va tenir més difusió -promocionat pel nou algorisme de la xarxa X d'Elon Musk. Les crides directes o poc dissimulades a apallissar, expulsar o matar musulmans es van normalitzar, sense cap conseqüència, després que diversos mitjans de comunicació sensacionalistes parlessin de "caos", "assalt de la comissaria dels Mossos" o de barris convertits en "zones prohibides". "Vine a Salt, crema tot el que trobis al carrer i et regalarem un pis!", reblava Sílvia Orriols com a colofó, malgrat que l'Ajuntament de la població gironina va desmentir en reiterades ocasions que la família de l'imam hagués rebut cap habitatge de la mesa d'emergència.

Judit Font, portaveu del Sindicat d'Habitatge de Salt, considera que "les informacions alarmistes del que va passar són fora de la realitat, es fan en el marc de campanyes polítiques

i pretenen desviar l'atenció de la problemàtica real". En relació amb les cròniques difoses a programes de televisió com *Horizonte* d'Iker Jiménez (Cuatro) o al canal de YouTube del reporter Cake Minuesa -expulsat pels Mossos de l'entorn de manifestacions independentistes, acusat de provocador-, Font desmenteix que a Salt hi hagi cap zona prohibida (o *No Go Zone*, en llenguatge policial): "És una mentida flagrant. Tot el municipi és transitable, sense cap sensació d'amenaça. Quan parlo amb companys de feina no tenen aquesta visió de perillositat". La *Directa* ha fet l'exercici de transitar a peu, en diferents franges horàries, pels carrers del polígon Grup Sant Jaume -on posen el focus les cròniques de Jiménez i Minuesa-, sense trobar cap impediment, i observant un pas regular de vehicles policials, periodistes i famílies amb criatures. Sorpren, a més, que la referida "zona prohibida" es troba a quaranta metres en línia recta de la façana de l'Ajuntament.

L'activista veïnal, que conviu amb el dia a dia del municipi, vol reivindicar que "a Salt hi ha activisme social, esportiu, cultural, festiu... Un dia importantíssim és Sant Jordi, quan totes les AFA surten al carrer. Hi ha un moviment enorme de gent que lluita per una vida digna i no mira d'on ve cadascú. Fa molts anys que ho construïm i hi treballem, i alguns missatges pretenen dilapidar-ho amb mentides". A més, assenyalava un element que considera determinant: "un terç de la població de Salt no té dret a vot i aquest fet condiciona la política local". Vox hi va aconseguir quatre regidors a les municipals l'any 2023 amb 1.279 vots, un 8 % escàs de les 16.292 electores censades -a les quals caldria sumar les empadronades que no consten al cens.

"MOHAMMED NOT WELCOME"

Una setmana més tard, tota la maquinària del partit de Santiago Abascal es bolcava en una convocatòria contra la "islamització" a Terrassa (el Vallès Occidental). Alícia Tomás, portaveu del grup municipal de Vox a la cocapital vallesana es feia una foto davant de la seu de la Comunitat Islàmica Al Umma, vestint una samarreta amb el lema "Mohammed not welcome", per cridar el veïnat a participar-hi. Tot el grup de la formació d'extrema dreta al Parlament de Catalunya es va sumar a la convocatòria, encapçalat pel seu portaveu, Joan Garriga. Jordi de la Fuente, recentment escollit secretari general de Solidaridad -el braç sindical de Vox-, persona de la màxima confiança d'Abascal i antic dirigent del neofeixista i avui ja dissolt Moviment Social Republicà (MSR), s'adheria a la cita amb un cartell on es veia un encaputxat i mobiliari urbà en flames i s'hi llegia el lema "Contra la islamització. Barris obrers dempeus".

El dia de la concentració, el 22 de març, la realitat va quedar molt lluny dels maximalismes èpics del món virtual. Al barri del Raval de Montserrat, davant de l'Ajuntament, s'hi van aplegar 214 manifestants. La regidora Tomás lluïa una samarreta en català que cridava l'atenció: "Prou islam. Salvem ►

Arran de les protestes a Salt, el regidor de Vox, Sergi Fabra, parlava d'"un poble en flames, fora de control" i Sílvia Orriols demanava una "resposta contundent" als "fanàtics religiosos"

A dalt, Alejandro Fernández Ruiz (tercer per l'esquerra, en segona fila) l'any 2004, quan era dirigent del Moviment Social Republicà, en una marxa neonazi en homenatge a Rudolf Hess. Avui és regidor de Vox a Barberà del Vallès. | **ARXIU DE MIQUEL RAMOS**

A baix, Jordi de la Fuente, avui secretari general de Solidaridad (braç sindical de Vox), també va militar al neofeixista Moviment Social Republicà. | **JORDI BORRÀS**

► **Terrassa**. Una rèplica exacta de l'eslògan més emprat per Aliança Catalana. La gran majoria dels presents eren càrrecs electes: del Parlament, d'altres consistoris o persones alliberades del partit. En una segona fila més discreta, al costat dels joves del grupuscle Reconquista España i rere una pancarta on es llegia el missatge “Remigració”, s’hi va deixar veure Alejandro Fernández, actual regidor de Vox a Barberà del Vallès i conegut per la seva militància neonazi. Encara es pot trobar a les xarxes una fotografia de Fernández desfilant rere una pancarta amb la consigna: “Rudolf Hess. Presoner de la pau” –en referència al lloctinent d'Adolf Hitler–, en un acte organitzat a Alemanya pel grup neonazi Blood & Honour. Quan era militant del MSR, Fernández estava a les ordres de Jordi de la Fuente, amb qui va fer el salt a la Plataforma per Catalunya de Josep Anglada abans d’acabar a Vox.

En la convocatòria, només s’hi van poder detectar una vintena de persones residents a la població sense afiliació coneguda, atretes pel missatge de la crida. A pocs metres, a la plaça Vella o a la Rambla de Sant Pere, la gent feia vida normal, aliena a la crida antiislàmica. Una manifestació antifeixista perimetrada a distància pels Mossos d’Esquadra i diverses pancartes als balcons van fer de contrapès a la concentració xenòfoba. L'Ajuntament de Terrassa ha confirmat a aquest mitjà que des de l'octubre de 2021 els seus serveis jurídics posen en coneixement de la Fiscalia “totes les manifestacions públiques que porta a terme Alícia Tomás, sobretot per mitjà de les xarxes socials, que tinguin connotacions racistes o xenòfobes”. A més, s’assegura que ja se li hauria obert un “expedient”.

Marc Ferrer, un dels portaveus d’Unitat contra el Feixisme i el Racisme de Terrassa considera que “tot és mentida i demagogia, per crear por i odi”. Alerta que les convocatòries de Vox als barris populars són “una estratègia per captar vots amb el desconeixement”. Al seu torn, Domènec Merino, membre de la junta de l’associació de veïnes del barri de Ca N’Anglada, afegeix que la recent convocatòria de l’extrema dreta “és un intent de dividir els veïns i veïnes treballadores, amb falsos pretextos com els costums o la llengua. No dubten a fer servir qualsevol eina al seu abast per créixer, també la provocació”. Merino conclou que “el pitjor parany en el qual podem caure és seguir-los allà on vagin”. Tanmateix, tot seguit, afegeix que “tampoc podem estar sense fer res”. A parer seu, Vox pretén “separar els veïns a partir del color de pell i nosaltres hem d’unir-los sobre la base de reivindicacions comunes, de persones que patim els mateixos problemes”.

Hamid Azaroual, membre de la Comunitat Musulmana de Terrassa, adverteix que “volen provocar la gent només per poder gravar un vídeo de cara a la seva campanya electoral, i la nostra resposta és no entrar en provocacions, no donar-los cap argument”. Amb relació a la manifestació de Vox del 22 de març, recorda que es van posar en contacte amb la Generalitat, l'Ajuntament i els Mossos per advertir-los que “s’estava come-

tent un delictes d’odi contra l’islam amb el mateix lema de la manifestació”. El Departament d’Interior va traslladar la concentració a la plaça de l'Ajuntament, evitant que la marxa passés per l’avinguda que creua el barri de Ca N’Anglada de punta a punta, com era la previsió inicial. Els articles 522 i següents del Codi Penal espanyol vigent contemplen els delictes contra els sentiments religiosos; i el 510 es va redactar per impedir “el foment de l’odi, l’hostilitat, la discriminació o la violència contra un grup per motius racistes, antisemites, antigitanos o altres referents a la ideologia, religió o creences”. La legislació penal en aquest àmbit ja s’ha aplicat en els últims anys de forma reiterada contra persones que han manifestat posicions crítiques amb la jerarquia catòlica o amb el govern d’Israel.

“Volien travessar tot el barri, passant per habitatges amb població musulmana i aconseguint fer caure en la provocació, perquè la gent els cridés o insultés. Si no haguéssim detectat que era una manifestació per imposar l’odi, s’haurien endut el que volien”, destaca Azaroual. El dirigent comunitari es referma dient que “tot l’odi que mostren, en forma d’islamofòbia, de masclisme o d’LGTBI-fòbia, ens dona més energia i ganes de treballar per aturar-los”. L’assemblea que es va fer a Ca N’Anglada per respondre a la manifestació de Vox va reunir més de 150 persones, amb especial presència de dones joves. “Vam decidir organitzar un acte pel nostre compte en direcció del tot oposada al que pretenien ells, una activitat per estrènyer els llaços entre el veïnat”, destaca satisfet Merino.

ESQUADRISTES A LES INSTITUCIONS

El fotoperiodista i expert en extrema dreta Jordi Borràs considera que, en el cas de Catalunya i l’Estat espanyol, es dona una circumstància diferencial que explicaria l’opció “de la confrontació al carrer” de Vox, a la qual s’hauria sumat Aliança Catalana. “A Europa hi ha dues grans famílies, la dreta radical conservadora de Fidesz (Hongria) i Pau i Justícia (Polònia) amb un biaix integrista i nacionalcatòlic, i la dreta radical populista d’Alternativa per Alemanya i el Reagrupament Nacional francès, que opta per no rebutjar certs valors, donar-los la volta i usar-los com arma llancívola. La figura de la dona i la dels homosexuals es poden ubicar en primera línia per atacar l’islam”, explica. I tot seguit desenvolupa la seva tesi: “A tots aquests països hi ha una segona branca que no aposta pel combat institucional. És l’escena neonazi esquadrística de tota la vida, que a Catalunya, amb la irrupció de Vox, ha quedat com una anècdota”. “A diferència de Suècia o Alemanya, la desactivació de l’esquadrisme de carrer ha vingut donada perquè bona part dels quadres s’han integrat a Vox i ja se senten representats. I ho fan sense renunciar al que pensen”, conclou Borràs.

Per la seva banda, Alba Sidera, corresponsal del diari *El Punt Avui* a Roma i especialista en extrema dreta, considera que, en el cas d’Itàlia, “el fet que l’extrema dreta sigui al poder fa que no pugui fer servir la mateixa retòrica que quan era ►

En l’acte convocat per Vox el 22 de març contra la “islamització” de Terrassa van participar 214 persones, gairebé totes dirigents i càrrecs del partit d’altres localitats

A dalt, manifestació el 15 de març a Salt pel dret a l'habitatge, arran del desnonament d'una família, que va ocasionar una sèrie de protestes, que han estat altament amplificades per l'extrema dreta. | **JOAN AURELI MARTI**

A baix, més d'un miler de persones es van manifestar el 20 d'octubre a Ripoll contra el govern de Sílvia Orriols i l'extrema dreta a la localitat. | **ALEIX AUBER**

Ideòlegs d'AC molt actius a les xarxes com Jordi Aragonès o Magí Hildebrandt han arribat a planejar la deportació massiva de milions de persones per evitar la “destrucció de Catalunya”

► a l'oposició, però l'adapta: en comptes de culpar el govern, culpen els jutges, els periodistes, contra els quals hi ha una forta persecució, amb denúncies i censurens”. Afegeix que la presidenta del Consell de Ministres, Giorgia Meloni, des del poder, “continua criminalitzant la immigració i atiant l'odi, perquè és la base de la seva propaganda”. Puntualitza, però, que “la feina més bruta la deixa fer a grups d'ultradreta, neonazis o neofeixistes, que tenen carta blanca als carrers per intimidar”.

Sílvia Orriols, que s'ha autodefinint com a “islamòfoba”, estaria competint pel mateix segment de votants de Vox. L'última enquesta del Centre d'Estudis d'Opinió, del mes de març, revelava que el 40% dels simpatitzants d'Orriols són contraris a la independència de Catalunya, una idea que proclama el partit. “Aliança Catalana està desplegant un eix polític que no és ni nacional, ni d'esquerra-dreta: és l'eix del nosaltres o ells. Orriols no fa política independentista com a tal, i diu que si les mocions de Vox estiguessin escrites en català, les votaria”, apunta Jordi Borràs. El periodista es remunta a l'època de Plataforma per Catalunya del vigatà Josep Anglada per trobar l'origen d'aquest fenomen: “Hi ha una competència ideològica directa entre els dos partits, i la mare dels ous no és ni l'un ni l'altre: és Anglada. El cas de Salt és claríssim, perquè són els hereus de Plataforma per Catalunya entre la població. Tenien l'habilitat d'atraure un votant nítidament xenòfob, però alhora catalanista”. Aquests dies s'observa a la xarxa X una reveladora sintonia entre elements de l'espanyolisme extrem i l'essencialisme identitari català d'Aliança Catalana. El compte Guaje Salvaje, que va liderar una campanya d'atacs contra estelades i llaços grocs després de l'1 d'octubre de 2017, ara rep suports i difusió per part de perfils que segueixen Orriols i li donen difusió quan fa publicacions de caràcter xenòfob.

Un dels veïns de Ripoll que més s'ha confrontat amb l'alcalde és Omar Elabdali, que hi va arribar fa un parell d'anys per estudiar i va ocupar el càrrec de secretari de l'Associació Marroquina Juvenil del Ripollès. “Ni soc polític, ni estic al ple municipal, ni res, però m'intenta provocar perquè ella veu que la imatge d'una dona catalana contra un noi musulmà li pot anar bé. A més, ha utilitzat informació privada”, assegura. Elabdali es refereix al dia que Orriols li va etzibar a través de les xarxes socials: “A dia d'avui encara soc batlle de Ripoll. I tu, un immigrant il·legal amb procés d'expulsió obert. Menys fums, Omar. I més fer les maletes...”. El jove assegura que aquella informació “només podia sortir d'agents de policia que la van filtrar a periodistes” i que finalment va presentar un recurs i “es va tancar l'expedient d'expulsió”.

L'activista, indignat pel tracte rebut a les xarxes, va presentar un escrit al registre de l'Ajuntament sobre la salut mental d'Orriols, on al·legava que una persona amb “islamofòbia” no podia tractar la ciutadania de manera imparcial i justa. L'alcalde li va respondre amb una carta amb data 2 de setembre de 2024, en la qual, entre altres arguments, li deia que no patia “cap trastorn d'ansietat derivat de la meua islamofòbia” i que, en cap cas, la seva “voluntat de combatre una ideologia politicoreligiosa incompatible amb Occident” la privava d'actuar amb imparcialitat i justícia. El fet “incompatible” entre l'islam i Occident és una de les constants de l'argumentari dels líders

d'AC. El seu ideòleg i fundador, Jordi Aragonès, ha descrit com a “xifres certament conservadores” el projecte de deportar més de dos milions de persones de Catalunya. El seu company de partit, Magí Hildebrandt, ha assegurat que “deportar massivament és una decisió difícil, però és la que s'ha de prendre quan l'alternativa és la destrucció de Catalunya”.

BANALITZAR LA VIOLÈNCIA

L'any 2020, l'Oficina Federal d'Exteriors d'Alemanya va encarregar un estudi sobre l'extremisme violent d'extrema dreta i el terrorisme d'inspiració neofeixista a l'Estat francès, Alemanya, Finlàndia, Suècia, el Regne Unit i els Estats Units. Les signants de l'estudi, dirigides pel professor David Ibsen, advertien que la narrativa d'aquests grups es fonamenta en idees apocalíptiques, com ara el “gran reemplaçament” o el suposat “genocidi blanc”, amb l'imaginari d'una “revolta blanca” als carrers i amb l'argument al rerefons que l'islam és incompatible amb els “valors occidentals”. Davant d'això, aquests grups apostaven per salvar Europa amb l'acció directa contra les persones migrades i migrants. Només a l'Europa occidental, des de l'any 1990 i fins a l'actualitat, s'han produït 757 atacs induïts per les creences d'aquests grups extremistes. Els més recents, un atemptat contra el mercat de Nadal de Magdeburg (Alemanya), perpetrat per un ciutadà saudita islamòfob i admirador del primer ministre israelià Benjamin Netanyahu, i un atropellament massiu a Mannheim, també a Alemanya, que segons l'organització d'investigació Exif Recherche, hauria estat perpetrat per un seguidor del grup Ring Bund, que agrupa militants neonazis. Tant Orriols com dirigents de Vox van vincular al principi ambdós atemptats a l'islam, i després es van limitar a esborrar els missatges. Quan es fan cerques a través de Google dels dos atacs, les principals referències que selecciona el cercador són articles d'última hora que van donar per fet el lligam amb el gihadisme. La posterior rectificació queda relegada.

La violència contra les persones per raons racials també s'ha normalitzat a la ciutat de Barcelona en els darrers mesos. Un individu encaputxat sota el pseudònim Jan Sin Miedo, s'ha dedicat a atacar amb gas pebre persones d'origen magrebí i sudaharià que circulaven pels carrers del Barri Gòtic i del Raval. En alguns casos atemptava contra personal d'empreses de repartiment que circulaven en bicicleta, llançant-los gas a la cara. Ho enregistrava i ho penjava a les xarxes -alguns vídeos van arribar als dos milions de reproduccions-, i rebia respostes d'aprovació de comptes seguidors d'Aliança Catalana i Vox. L'Associació Acció contra l'Odi el va denunciar a la Fiscalia de Barcelona i el mitjà de comunicació *Diario Red* el va investigar i va concloure que es tractava de Jan Ersan Xuriguera, qui tindria un llarg currículum d'agressions a l'espai públic, també de caràcter misogin. Tot i la llarga llista de denúncies i de víctimes no ha estat detingut en entregar aquest article. Però sí que va ser entrevistat al canal de YouTube del líder de Frente Obrero, Roberto Vaquero, i les justificacions de Jan Sin Miedo van tenir altaveu en mitjans de comunicació com el diari *Sport* o el web de *Somatemps* -associació fundada per Javier Barrycoia i que, en paraules de Jordi Borràs, “fa de pont entre l'activisme neonazi i l'ala més benestant de l'extrema dreta”- que el qualifica de “gran heroi dels nostres temps”. ●

A dalt: el 20 de juliol 2024, el Moviment Identitari d'Àustria va convocar una manifestació amb el lema "Reemigració". A la pancarta de capçalera apareix la lambda, un emblema identitari prohibit al país.
| JORDI BORRÀS

A baix: Falun, Suècia. 1 de maig del 2017. Militants del partit neonazi Moviment de Resistència Nòrdica desfilen amb motiu del Dia del Treball. Proveïts d'escuts, membres del servei d'ordre del partit protegeixen la manifestació. **| JORDI BORRÀS**

Els llops solitaris i les seves manades

Les teories conspiracionistes i la tesi islamòfoba de la substitució demogràfica són la base ideològica compartida per l'extrema dreta populista i els agents neonazis radicalitzats que cometten actes de violència sense una estructura aparent

TEXT: **ROGER SUSO**

Un llop solitari se sol definir com algú que practica la violència armada operant pel seu compte, sense ajuda externa ni seguint ordres de comandaments. El concepte deriva de la imatge d'un llop inadaptat que ha abandonat o ha estat exclòs de la seva manada. La noció de *llop solitari*, doncs, elimina la responsabilitat d'altres agents col·laboradors o facilitadors de les seves accions. Això no obstant, tot i no tenir connexions directes amb un grup o el mandat específic d'un líder, el llop solitari està connectat amb altres actors a través de la seva ideologia i integrat en una escena més àmplia.

La idea del llop solitari neix del concepte de resistència *sense líders*, encunyat pel neonazi texà Louis Beam, un veterà de la guerra del Vietnam, antic activista del Ku Klux Klan (KKK) i militant del grup supremacista Nació Ària, que a principis dels anys noranta va defensar, al marge de les directrius del Partit Nazi Americà, la lluita autònoma de grupuscles i individus com a mecanisme de supervivència de la "raça blanca".

En aquella mateixa dècada, la revista alemanya *Totenkopf*, òrgan de propaganda de l'organització internacional neonazi Combat 18, va de-

dicar un número a la lluita armada sense líders. Les directrius de la publicació van ser clares: "cèl·lules no més grans de quatre voluntaris" perquè "més grosses poden ser insegures"; "cap cèl·lula ha de procedir a la seva tasca sense estar prèviament armada"; "cap cèl·lula pot iniciar la seva tasca sense tenir prèviament un lloc on ocultar-se i ocultar les armes".

DISTOPIES SUPREMACISTES

Idees similars ja havien circulat per l'escena ultradretana anys abans en forma de novel·la. *The Turner Diaries*, escrita per William Luther Pierce, llavors dirigent del grup neonazi Aliança Nacional, publicada el 1978 sota el pseudònim d'Andrew MacDonald. El llibre descriu una insurrecció armada de petites cèl·lules informals de militants contra el govern dels Estats Units, així com l'extermini de tota la població jueva i no-blanca del país.

Els diaris de Turner és un híbrid entre la ciència-ficció i el manual instructiu que ha inspirat dotzenes d'atemptats reals, com el perpetrat per Timothy McVeigh contra un edifici federal a Oklahoma City l'any 1995, on van morir 168 persones i centenars més van resultar ferides. McVeigh, al seu torn també va inspirar a altres responsables d'acci-

ons mortíferes de les últimes dècades: Anders Breivik, el 2011 a Oslo i Utoya (Noruega); Robert Bowers, el 2018 a Pittsburgh (Alabama); Brenton Tarrant a Christchurch (Nova Zelanda), Patrick Wood Crusius, el 2019 a El Paso (Texas) o Payton S. Gendron, el 2022 a Buffalo (Nova York). També va influir en altres iniciatives violentes, com la de Clandestinitat Nacionalsocialista (NSU), l'escamot mòbil neonazi alemany responsable de col·locar bombes i de l'assassinat de deu persones entre els anys 2000 i 2007.

James Nolan Mason, company de partit i mentor de Pierce, ha publicat des dels anys vuitanta la sèrie de textos teòrics *Siege* al caliu d'*Els diaris de Turner*. Mason propugna l'anomenat acceleracionisme, una teoria que defensa l'acceleració per embat per aconseguir així el col·lapse del sistema econòmic i canvis polítics radicals. Per la ultradreta això s'ha de traduir en assassinats massius o assassinats d'alt perfil. A *Siege*, a tall de distopia, Mason insisteix que només el col·lapse complet de la societat occidental per mitjà d'una guerra racial aportarà prou condicions per al triomf del (neo)nazisme.

Un altre llibre en el qual s'han emmirallat els llops solitaris és *A Distant Thunder* de Harold A.

Covington, el fundador del Northwest Front, un moviment polític que va promoure el separatisme blanc als Estats Units. El 2015, Covington va ser esmentat en el manifest de Dylann Roof, l'autor d'una matança a trets a una església metodista afroamericana a Charleston (Carolina del Sud, els EUA), on van morir nou persones. David Saavedra, autor de *Memorias de un exnazi* (Sine Qua Non, 2021), ha descrit el llibre de Covington "com *Els diaris de Turner*, però de debò. Un llibre que t'explica com s'ha de fer un grup terrorista-racista perquè no t'enxampin".

El terme llop solitari va ser reivindicat explícitament pel fundador de Resistència Ària Blanca, Tom Metzger, en un manifest de l'any 1995, com un estímul per a l'escena neonazi a actuar de forma clandestina i independent per raons tàctiques tenint en compte les dificultats que tenen les autoritats per detectar o prevenir aquest tipus d'actes.

"EL GRAN REEMPLAÇAMENT"

Però contràriament a l'aparença de casos aïllats, en la majoria d'exemples, els llops solitaris no es radicalitzen sols, sinó que ho fan formant part de xarxes més àmplies i difuses. Històricament, la gran majoria d'aquestes figures -de *The Order*

Un grafiter homenatja les víctimes d'un atemptat racista a Buffalo (Nova York) l'any 2022, que va posar fi a la vida de deu persones en un supermercat.

Moments després de l'atropellament indiscriminat que va causar dues morts a Manheim (Alemanya), el 3 de març.

La novel·la ‘Els diaris de Turner’, publicada el 1978, presenta una insurrecció armada supremacista i ha inspirat desenes d'atemptats ultres de les últimes dècades

a *Atomwaffen Division*, de Jürgen Conings, a Luca Traini, passant per Alexander Scheuermann, responsable d'un atropellament massiu a Mannheim (Alemanya) el 3 de març-han tingut una connexió directa o indirecta amb un partit polític d'extrema

ma dreta, una organització neonazi o un grup neofeixista. També hi ha connexions ideològiques entre el terror d'ultradreta i els grans pilars discursius de l'extrema dreta occidental: la islamofòbia, el racisme i el supremacisme

blanc. El populisme i la dreta radical utilitzen indistintament el leitmotiv nazi de la sang i la terra (*Blut und Boden*) per definir el concepte de nació. De manera semblant al Moviment Identitari europeu o als llops solitaris, els líders polítics de la dreta radical -de la primera ministra d'Itàlia, Giorgia Meloni, a l'alcaldesa de Ripoll, Sílvia Orriols-defensen també la tesi conspiracionista del “gran reemplaçament”, que preconitza la idea-força d'un llibre homònim de 2011 escrit per Renaud Camus, el qual argumentava que “la població autòctona europea serà substituïda per una de forana i musulmana, perquè es reproduïx més de pressa”. És important assenyalar aquestes connexions perquè ens ajuden a entendre que els llops

solitaris d'extrema dreta no operen en el buit. Segons un estudi de les investigadores estatunidenques Molly Amman i Reid Meloy, la progressiva intensificació de difusió de narratives i discursos d'odi, teories de la conspiració i mentides amb perfil d'extrema dreta, i la seva ampliació fins a la saturació en els mitjans de comunicació i les xarxes socials condueix a una degradació i deshumanització de la persona o grup objectiu i pot portar a individus radicalitzats i impredecibles, a decidir a perpetrar un acte de terror. Així, la probabilitat d'un acte de violència perpetrat per un llop solitari s'incrementa cada vegada que una figura destacada de l'extrema dreta empra la demagògia i defensa les tesis del “gran reemplaçament”.●

Extrema dreta 'big tech'

Tot i que en els darrers temps s'ha instal·lat la idea que les xarxes socials han virat cap a l'extrema dreta, encara són pocs els estudis que determinen aquest canvi de tendència. La 'Directa' ha analitzat més de 13.000 tuits per constatar que aquesta percepció té una base real

TEXT: ALBERT ALEXANDRE

Quan Elon Musk va prendre el control de la xarxa social Twitter i la va rebatejar com X, l'octubre de 2022, alguna cosa va canviar. Les usuàries de la plataforma van anar veient com els missatges que veien cada vegada estaven més escorats a la dreta. Aquesta tendència es va fer evident l'estiu del 2024 amb les eleccions presidencials dels Estats Units en joc.

Tanmateix, les proves d'aquesta simbiosi creixent entre l'extremisme de dretes i les xarxes socials no són palpables i cal preguntar-se si les grans companyies del sector han alterat de debò els seus algoritmes per donar preeminència als continguts d'aquest segment ideològic. Segons s'assenyala des del col·lectiu d'investigació Proyecto Una, "és molt difícil determinar això, perquè les *Big Tech* [les grans multinacionals del sector tecnològic] són molt opaques". Alhora, es considera que "hi ha una retroalimentació entre el tipus de contingut que produeix part del reaccionarisme i els

mecanismes de recomanació de les plataformes comercials. És allò que en diuen la monetització de l'odi o la gamificació de l'assetjament: continguts i maneres de comportar-se que les plataformes, no només no moderen, sinó que premien", s'explica des d'aquest projecte que sempre es manifesta de forma col·lectiva.

La periodista especialitzada en tecnologia Marta Peirano, per la seva banda, considera que els continguts d'extrema dreta han augmentat "la visibilitat" i això "no és accidental". "Quan va comprar Twitter, Elon Musk va alterar l'algoritme per a donar més visibilitat a les seves publicacions, ell mateix m'ho va explicar en persona quan m'hi vaig reunir a les oficines de Twitter l'any 2023", relata. Així ho confirma una investigació de la Universitat de Queensland que va analitzar 56.184 publicacions de X entre gener i setembre de 2024 i que va concloure que l'algoritme va fer augmentar les visualitzacions de les pülades de Musk en un 138 %. Això també va passar amb els comptes de tendèn-

cia republicana com el del mateix Donald Trump.

VOX I AC ES DISPAREN A X

En el cas català no existeixen estudis que determinin si hi ha un vincle entre l'extrema dreta i les xarxes socials; ni tan sols a X on la relació és més evident. Malgrat això, el darrer baròmetre del Centre d'Estudis d'Opinió català apunta que les xarxes són el principal canal d'informació de les votants de Vox i el segon dels d'Aliança Catalana (AC). El 37 % de les electores del partit espanyolista i el 45 % de la formació catalanista segueixen l'actualitat per aquesta via. Alhora, aquestes dues formacions són les que més seguiment tenen en plataformes en línia com TikTok -on hi ha quasi 58.000 seguidors de Vox, un èxit que la converteix en la formació més popular a Catalunya per davant d'ERC (17.700), AC (15.700), els Comuns (8.215), Junts (4.800), el PSC (2.240) i la CUP (1.874). A més, el partit de Santiago Abascal és la primera formació a tot l'Estat en nombre de seguidors als seus perfils d'Instagram i YouTube.

La *Directa* ha analitzat els més d'11.200 tuits publicats per Vox i els quasi 1.100 d'AC, entre gener de 2020 i febrer de 2025, per determinar si la visibilitat dels continguts d'aquestes formacions ha millorat amb l'arribada d'Elon Musk a la companyia. D'aquesta forma, s'ha pogut determinar que la repercussió de les publicacions dels dos partits va en augment d'ençà d'aleshores. De totes maneres, hi ha altres factors que també estan darrere d'aquest creixement, com, per exemple, l'intens cicle electoral que s'ha viscut als Països Catalans i a l'Estat espanyol en els últims anys o la normalització de l'extrema dreta als parlaments i als mitjans de co-

municació tradicionals. De fet, molts dels tuits de Vox i d'AC són talls de vídeos de les seves intervencions a espais de representació democràtica o dels seus quadres dirigents en entrevistes a televisions públiques i privades. En aquest sentit, AC era un partit marginal fins que va obtenir l'alcaldia de Ripoll, i des d'aleshores la seva repercussió a les xarxes no ha parat de créixer.

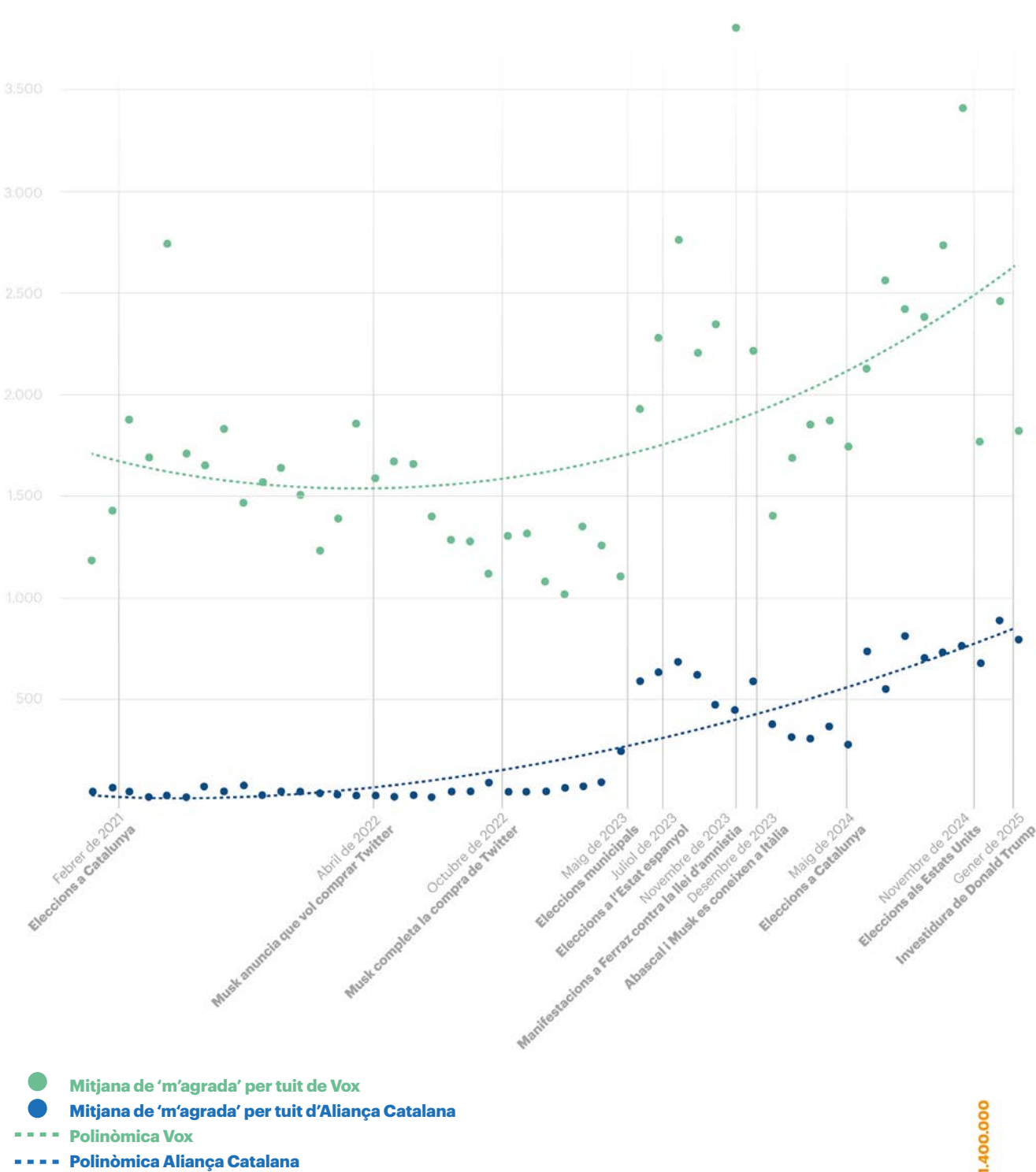
La recerca de la *Directa* també ha analitzat què passa amb l'impacte de les publicacions d'altres formacions durant el darrer mes de febrer, analitzant més de 1.000 tuits. Els partits d'extrema dreta obtenen molta més repercussió que la resta, fins al punt que les publicacions d'AC, amb només 32.500 seguidors, tenen més *m'agrada* a X que les de Podem, amb 1,4 milions de seguidors.

MAGNATS PER L'EXTREMISME

Tot i que les xifres mostren una tendència, l'opacitat de les companyies no ens permet determinar si l'algoritme que decideix quina informació apareix a les xarxes socials està esbiaixat intencionadament. Sigui com sigui, una foto corrobora la sintonia entre l'extrema dreta i els magnats de les noves tecnologies. El 20 de gener, la plana major de les grans empreses tecnològiques va participar en la investidura de Donald Trump com a 47è president dels Estats Units. Elon Musk (X), Jeff Bezos (Amazon), Mark Zuckerberg (Meta), Shou Zi Chew (TikTok), Tim Cook (Apple) o Sundar Pichai (Alphabet) van assistir a l'esdeveniment.

Així mateix, les relacions del líder de Vox, Santiago Abascal, i algunes d'aquestes figures és pública. El polític basc va conèixer Elon Musk en la festa anual de les joventuts conservadores italianes a la qual donava

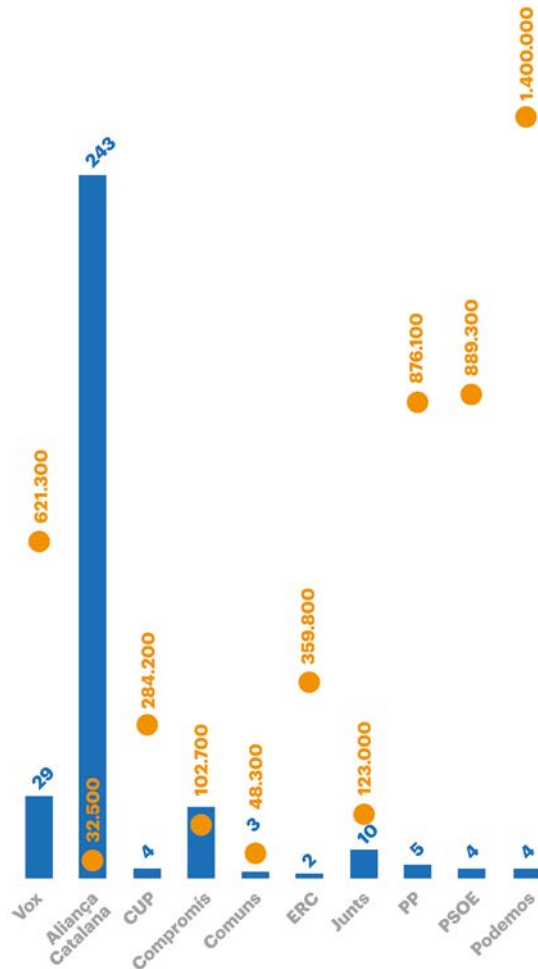

METODOLOGIA: S'ha comptabilitzat quants m'agrada té cada tuit de Vox i Aliança Catalana dels darrers cinc anys. No s'han apuntat aquells tuits que apareixen com a respostes en fils. S'ha procedit així perquè no és possible automatitzar o descarregar els tuits d'ençà que Elon Musk va prendre el control de l'empresa. Segons el nostre càlcul, Vox va publicar 11.217 tuits i Aliança Catalana 1.083, entre el gener de 2020 i el febrer de 2025. Per a la gràfica no s'ha inclòs els primers mesos de pandèmia.

Legenda:

- Mitjana de 'm'agrada' per cada 10.000 seguidores (barres blaves)
- Seguidores (punts taronges)

METODOLOGIA: S'ha analitzat quants 'm'agrada' té cada tuit de les diferents forces polítiques durant el febrer de 2025. S'han comptabilitzat 998 tuits, sense comptar els que són respostes a altres piulades.

suport Germans d'Itàlia, el partit de la presidenta del Consell de Ministres, Giorgia Meloni. Després d'aquella cita el desembre de 2023, les mencions d'Abascal i Vox a Musk han estat constants. Un any més tard, en una entrevista al canal de YouTube d'extrema dreta Wall Street Wolverine, Abascal deia que "Elon Musk està complint una missió molt important que és garantir la llibertat a les xarxes socials. L'esquerra havia intentat emmordassar-nos". L'última trobada de la qual es té constància entre el magnat i el polític es va produir aquest febrer, en el marc de la Conferència Política d'Acció Conservadora, a Washington. Aleshores, Musk va afirmar que el partit extremista espanyol guanyarà les pròximes eleccions i Abascal va correspondre la floreta: "He tingut l'oportunitat d'agrair-li a Elon Musk haver tornat la llibertat a X. El fi de la censura woke és una reconquesta històrica de llibertats".

Però Vox tampoc no fa escarafalls a la resta d'amos de les principals empreses tecnològiques ara que molts s'han fet la foto al costat de Trump, tot i que en el passat havien estat diana de les crítiques del titular de la Casa Blanca. En un tuit del mes de gener, per exemple, la formació aplaudia el viratge que havia fet el fundador de Facebook, Mark Zuckerberg, i deia d'ell que, per fi, havia restaurat "la llibertat d'expressió a les seves xarxes socials" (que també inclouen Instagram).

Per a Proyecto Una, figures com Zuckerberg o Bezos són, per sobre de tot, "militants capitalistes que fa una dècada trobaven maneres d'estendre la seva influència a través de mostrar-se com a campions de la democràcia i la llibertat d'expressió, i forjaven aliances amb Obama". En aquest sentit, el col·lectiu d'investigació apunta que ara estan al costat de Trump per "pur interès" i perquè han vist que a Europa "hi ha tímids intents de regulació" que els generen gran preocupació.

Alhora, la plataforma alerta que a Silicon Valley, la meca californiana de les empreses tecnològiques, "hi ha tota una sèrie de pensaments conservadors o tecnocràtics que estan directament en contra de la democràcia, les llibertats i els drets humans". En aquest sentit, el grup apunta que "hi ha empresaris que es veuen a si mateixos com a salvadors del món gràcies de la tecnologia, però no posen en dubte les jerarquies socioeconòmiques i, de fet, hi ha idees d'extrema dreta que casen molt bé amb la seva meritocràcia extrema". ●

Sobiranes

Al Can Capablanca (Sabadell) s'hi va celebrar la primera trobada de casals i ateneus dels Països Catalans, l'any 2011.
| ROSER GAMONAL

UN SOSTRE PER A MOLTES LLUITES

TEXT: **GUILLEM MARTÍ**

Des del Casal de Perpinyà fins al de Monòver, de La Fonera de Palma a La Baula de Lleida, el centenar llarg d'espais que s'articulen en la Xarxa de Casals i Ateneus dels Països Catalans conformen un teixit d'activisme polític i social que s'estén des de fa catorze anys per tots els punts cardinals dels territoris de parla catalana

Una sala plena de cadires, amb sort, prou ordenades. Una pissarra, uns quants papers amb l'ordre del dia, una pila de gots de la darrera festa major sobre la taula, una gerra d'aigua, infusions o un parell de tasses de cafè. Se sent, de fons: “Comencem o què?”, quan el rellotge apunta les 19.08 h i encara falten un parell de persones per arribar. Les hores passen i la reunió continua. Els ànims es mantenen, ningú marxa. Són les nou tocadetes i comencen a recollir la sala, ara sí, amb tot parlat. A l'esquerra de la taula, encara queden un parell de pots de pintura i tres caixes de llibres i marxandatge per posar a les noves prestatgeries. Una setmana més tard, el 2 de febrer, en aquest espai s'hi inaugura el nou local del Casal Popular La Polseguera, a Moià. Està situat al bell mig del poble. La inauguració és un èxit.

“Fa quatre anys donàvem la benvinguda a La Polseguera,” comenta, animat, Armand Castany, coportaveu de l'assemblea, que s'encarrega de gestionar l'ateneu de la capital del moianès. “Vam començar a un local abandonat que vam okupar, però que no era gaire cèntric -explica-. Ara estem de lloguer. Necessitàvem poder estar a l'abast de tothom; que qui passés per davant se sentís convidat a entrar, que la programació no parés i anar creixent”.

L'associacionisme, el sindicalisme i la promoció de la cultura són trets que han caracteritzat la història catalana des de fa dècades, per no dir segles. I els casals i ateneus, històricament, uns pilars clau en l'arrelament de la cultura associacionista i sindicalista als Països Catalans. Es tracta de societats cooperatives creades dins d'un immoble comú d'ús autogestionat, l'objectiu del qual acaba transcendent al de simple punt de trobada i esbarjo. Els casals i els ateneus han estat escoles polítiques, centres culturals, refugi per a moviments socials, espais de suport mutu i motors d'activisme des d'on organitzar mobilitzacions. “Cada activitat, cada concert, cada xerrada o projecte que s'hi fa, neix d'una assemblea, d'una xarxa de complicitats i de l'esforç constant mantenir viu aquest esperit de voler fer, crear i transformar el que ens envolta”, apunta Rubén De La Fuente, membre de l'Ateneu La Bugadera d'Horta (Barcelona). Aquest activista, que durant molts anys també va formar part de l'assemblea del Casal Can Capablanca de Sabadell (el Vallès

Occidental), explica que “la diferència principal amb espais similars que s'ofereixin des de la institució és que els nostres casals, per mitjà de les activitats que fan, tenen la voluntat de crear canvis reals”.

Des de 2011, més de 115 casals i ateneus situats -amb més o menys implicació- en l'òrbita del moviment polític de l'esquerra independentista es troben organitzats en la Xarxa de Casals i Ateneus dels Països Catalans, una estructura coordinadora que té com a objectiu mancomunar recursos, establir una xarxa de comunicació política i suport mutu i facilitar la gestió diària dels diferents projectes que en formen part. Actualment, fonts de la Xarxa asseguren que es treballa per l'obertura o incorporació d'uns cinquanta espais més, el que comporta una xifra encara molt més gran de col·lectius -de joves, feministes, ecologistes, defensa del dret a l'habitatge...- que conviuen entre les seves parets.

DEBATRE I COMPARTIR

“L'objectiu de la Xarxa no és només mantenir els casals actuals o obrir-ne de nous, sinó que aquests espais puguin créixer de la millor manera i que continuïn sent motors de transformació”, explica Nora Lacruz, membre l'assemblea gestora de la Xarxa de Casals i Ateneus dels Països Catalans, provinent del Casal El Carràs, de Sant Sadurní d'Anoia (l'Alt Penedès). “Compartim el marc comú de ser projectes en defensa dels Països Catalans i la llengua catalana, i de ser anticapitalistes, feministes, antiracistes... Tot això ens permet formar una gran aliança d'esforços i voluntats per avançar amb el nostre projecte comú”, explica.

Aquest ha volgut ser, segons les membres de l'assemblea, l'esperit que recorre el lema d'enguany de la XIII Trobada de Casals i Ateneus dels Països Catalans: “Milers d'espurnes de lluita, centenars de fogueres de llibertat”. “Volem donar èmfasi a la idea que la Xarxa la conforma tot aquest conjunt de militàncies, d'entitats i col·lectius que s'apleguen als casals, de qui participa d'aquests espais,” apunta Lacruz.

Des del naixement de la Xarxa, els casals i ateneus es reuneixen un cop l'any en un espai de trobada, coneixença, debat, cultura popular i reflexió política. Aquest any, s'ha programat el darrer cap de setmana de maig, a Benimaclet (València). Des que el 2011 es va celebrar la primera trobada al casal Can Capablanca de Sabadell, aquestes cites s'han replicat també en formats regionals. El mes de gener es va organitzar la Trobada de Casals i Ateneus del Pirineu (a l'Ateneu Popular Cerdanya,

Des de l'inici de la Xarxa, els diversos espais es reuneixen un cop a l'any en unes jornades de debat i reflexió política i també s'han establert punts de trobada a escala més local

Una xerrada a l'ateneu La Polseguera del Moianès.

a Bellver de Cerdanya), la primera Trobada de Casals i Ateneus de Mallorca (a Manacor, al febrer) o la Trobada del Vallès, prevista pel mes d'abril a Sabadell.

Francesc Bonnín, de l'assemblea de l'Ateneu Popular La Fonera, de Palma, explica que la iniciativa de la trobada mallorquina sorgeix arran de l'aparició de nous projectes similars al seu els darrers anys: “La idea és compartir experiències, objectius i aprendre els uns dels altres, per créixer un poc i veure que aquí no estem soles”. A aquesta trobada manacorina s’hi van aplegar La Fonera, l’Ateneu Popular l’Elèctrica de Palma, Es 4 Cantons de Felanitx, l’Espai Goya de Manacor, el Casal Sa Tafona de Bunyola i S’Ateneu de Santa Margalida.

RECONSTRUCCIÓ FEMINISTA

A Sabadell, el Casal Popular i Independentista Can Capablanca fa més de dues dècades que va veure néixer Justa Revolta, col·lectiu feminista i anticapitalista de la ciutat. “En un context en què el feminisme estava lluny de ser mainstream i les organitzacions, inclosos els casals, estaven molt masculinitzats, aquest col·lectiu va sorgir de la necessitat d’impregnar de feminisme els nostres espais, les nostres pràctiques quotidianes i polítiques”, recorda Laura Àlvarez, membre de Justa Revolta. Els casals i ateneus han estat fonamentals en aquest procés d’integració del feminisme de forma transversal en altres lluites sectorials

que conviuen en el mateix espai (barri, poble o ciutat). “Els col·lectius feministes ens hem instal·lat als casals i treballem perquè aquests espais siguin llars feministes -afegeix Àlvarez-. Molts han incorporat una perspectiva feminista a la seva pròpia organització interna, replantejant rols, mecanismes de decisió i relacions de poder per garantir espais realment inclusius i segurs. Aquesta lluita constant és la que ens permet avançar cap a un moviment autogestionat que no reproduïx les mateixes opressions contra les quals lluitem”, apunta l’activista sabadellenca.

Però aquest procés de transformació que no només ha volgut ser discursiu, sinó que també ha implicat canvis organitzatius en els mateixos espais. Des de l’Assemblea Feminista Revolucionària de Tarragona Cau de Llunes es valora molt positivament l’existència de projectes populars com Sageta de Foc, el casal popular de la ciutat. Per les seves integrants -que han demanat que la seva opinió fos recollida de manera col·lectiva- la “visió transformadora que mantenen projectes populars com el casal té implicacions sobre la mateixa forma d’organitzar-se i funcionar i això obre un context idoni per iniciar processos de canvi tant en l’estructura i els models de relació com en l’activitat que se’n genera”. Aquesta transformació, afegeixen, “afavoreix incorporar o posar en pràctica les iniciatives que es duen a terme des del moviment feminista i que requereixen ►

Un vermut popular la jornada del 8 de Març de l'assemblea feminista Cau de Llunes al casal Sageta del Foc de Tarragona.

► la implicació col·lectiva”. A Tarragona, algunes activistes destaquen la creació de grups d’homes per assumir les tasques de cures durant les vagues feministes del 8M (els anys 2018 i 2019). Aquesta iniciativa s’ha integrat de manera natural als Casals i es reflecteix en la redistribució de tasques, els torns o l’ocupació d’espais visibles en els actes.

A mesura que ha anat creixent el moviment feminista, els casals i els ateneus han esdevingut la llar de molts col·lectius i comitès de vaga feministes, el seu espai de reunió i organització. I també, de seguretat a l’hora d’organitzar mobilitzacions, accions feministes o formacions. La incorporació de xerrades, tallers i activitats en clau feminista a les programacions dels casals i ateneus, “no fa tant, eren un acte trencador,” recorda Àlvarez. El mateix ha ocorregut amb l’oferta de formacions i tallers d’autodefensa o d’eines col·lectives contra la violència, sorgides als si casals, que des dels espais militants s’han anat estenent cap enfora, com per, exemple, la presència de punts liles per abordar les agressions masclistes que avui han incorporat moltes festes majors i actes institucionals.

L'AUTOGESTIÓ COM A RESPOSTA

Un dels elements que visibilitzen els casals i ateneus com a espais d’autogestió és la seva capacitat de resposta a les emergències socials i naturals. Ho hem vist els darrers mesos amb la crisi de la dana, però no només. El desplegament d’estructura, militància i suport mutu també va encapçalar el dia a dia de la xarxa durant la crisi de la covid, amb iniciatives com la del Casal Panxo de Berga i l’organització veïnal que es va establir mitjançant la Xarxa de Suport Mutu del Berguedà.

Recollint els aprenentatges de la pandèmia, “davant la catàstrofe que va afectar l’Horta Sud i la Ribera, desenes de casals i ateneus van obrir immediatament el seu espai com a magatzem i punt de repartiment d’aliments i material”, expli-

ca Patri Vallejo, militant d’Endavant i una de les responsables de l’organització de les brigades de voluntàries que, fins avui, encara omplen autocars per anar a donar suport a la reconstrucció de la dana i les seves afectades.

“En menys de 24 hores ja s’havien organitzat, entre la Xarxa de Casals i Ateneus, el que acabaria sent la Xarxa de Suport Mutu Dana, i l’esquerra independentista, les primeres Brigades Populares, que arribaven a les zones afectades des d’arreu dels Països Catalans”, recorda Patri Vallejo. L’endemà de les riuades, cinquanta persones ja dormien a València, al Centre Social-Bar Autogestionat El Terra de Benimaclet, que també forma part de la xarxa, i començaven els treballs de socors i suport. Una setmana després, les recaptacions econòmiques superaven els 25.000 euros, els casals i ateneus s’omplien fins dalt d’aliments i material, i centenars de brigadistes participaven en tota mena de tasques en col·laboració amb col·lectius locals, com la Koordinator de Kol·lectius del Park Alkosa (a Alfafar, l’Horta Sud), Entrebarris o la Xarxa Suport Mutu Dana.

“Els primers dies, dubtàvem de la capacitat que podríem tenir, però, de seguida, vam veure que tota aquesta estructura que tenim no només ens permet el treball diari, sinó que, en moments que cal centralitzar la coordinació i poder tenir directrius clares, actualitzades, i la gent organitzada, és imprescindible per ser una ajuda real i no una sobrecàrrega”, explica Vallejo.

Dos mesos més tard, ja es comptava amb més de 178 punts de recollida, 150 unitats de maquinària entregades, set magatzems centrals, 83 furgonetes, dotze camions i dos tràilers; més de 1.230 brigadistes s’havien desplaçat a les zones afectades i s’havien pogut recaptar 86.000 euros en donacions solidàries. La informació sobre el que era més necessari recollir s’actualitzava cada dia, el material es movia arreu del territori i les brigades populars continuen organitzant-se setmana a setmana.

Militants de diversos casals i ateneus que formen part de la Xarxa han participat en les accions de voluntariat per donar suport a la població afectada per la dana a l'Horta Sud.

“Aquest model d'autogestió, lluny d'una simple assistència puntual, s'arrela en la voluntat de crear estructures populars que permetin l'autosuficiència i la resistència en qualsevol situació. Ha demostrat la força que té una estructura com la de la Xarxa, que, a més, ha sabut erigir-se en veu dissident en el discurs del suport mutu, envers les consignes de caritat i militarització que es proclamen des de les institucions”. Així ho explica Eudald Vilamajó, militant d'Endavant i de l'Ateneu Popular La Sèquia de Manresa.

SOTA L'ULL POLICIAL

Diversos casals i ateneus són objecte d'atacs constants. No és estrany trobar-se un dia les parets del local vandalitzades amb missatges i simbologia feixista i neonazi: ha passat als casals de Sitges (el Garraf), de Castelló (la Plana Alta), dels barris barcelonins Sarrià, Nou Barris i Horta o, fa poc, a Esplugues de Llobregat (el Baix Llobregat). De la mateixa forma, entre els casos d'agents infiltrats en els moviments socials destapats per la *Directa* hi apareix un casal o ateneu, en el qual la falsa militant va participar. El primer agent del Cos Nacional de Policia espanyol descobert, I. J. E. G. (que operava sota la identitat falsa Marc Hernández Pon), es va infiltrar durant dos anys al Casal Popular Lina Òdena, de l'Esquerra de l'Eixample (Barcelona); l'agent D. H. P. (identitat falsa de Daniel Hernández Pons), ho va fer al centre social La Cinètika, de Sant Andreu (Barcelona); l'agent R. M. F. (Ramón Martínez Hernández), al CSOA L'Horta, de Benimaclet (València); l'agent M. I. T. (Maria Perelló Amengual), va estar durant tres anys a l'Ateneu Salvadora Catà, de Girona; B. A. G. (Belén Hammad Gómez), també era una assídua del Casal Popular Tres Voltes Rebel, de Nou Barris (Barcelona). Els dos últims espais, juntament amb el Casal Popular Lina Òdena, formen part de la Xarxa de Casals i Ateneus dels Països Catalans. En el darrer cas destapat, es dona la circumstància que A. G. A. (que usava el

nom de militant de Joan Llobet Garcia) va tenir contacte amb dos col·lectius adscrits a la Xarxa: l'Ateneu La Baula de Lleida, i també ho va intentar amb el Casal La Cruïlla de la Dreta de l'Eixample de Barcelona.

Guillem Ortega va coincidir amb un d'aquests agents infiltrats a l'assemblea gestora del Casal Lina Òdena -on l'agent va arribar a assumir la funció de responsable d'economia. També va ser company de classe a la UB Mundet amb qui es feia dir Marc Hernández, i, després d'uns mesos, també van començar a militar junts al Sindicat d'Estudiants dels Països Catalans (SEPC). “En aquell moment, la Lina Òdena era un espai okupat -ara ja no-, i això permetia, enmig de l'Eixample, un punt de socialització per als joves que estaven militant a Arran, al col·lectiu feminista o al CDR”, recorda Ortega, qui assegura que va arribar a considerar a Hernández Pon un amic. “Era un moment postsentència, després de la covid, de forces baixes, i era més fàcil que [l'infiltrat] pogués accedir a qualsevol persona; bàsicament, per la transversalitat que tenen aquests espais i la facilitat que ofereixen per poder-hi participar, cosa que té aquesta part dolenta, però també parts bones,” reflexiona l'afectat.

Des de caus i esplais que necessitaven fer-hi alguna activitat, fins a un fotògraf que va muntar una exposició, o una persona jubilada que feia costura i que tenia ganes d'ensenyar-ne i va organitzar un taller gratuït, Ortega explica que el Casal Lina Òdena “donava resposta a la manca d'espais comunitaris per als veïns, sobretot autogestionats; recursos que els districtes o ajuntaments no aporten, perquè els centres cívics posen traves o tenen una programació molt institucionalitzada i tancada”. Aquest militant considera que, amb l'estratègia de les infiltracions, l'Estat “posa l'ull a sobre de les coses que no pot controlar, i els casals són aquesta mena d'espais que et permeten tota la llibertat per fer el que vulguis i que generen contrapoder”. ●

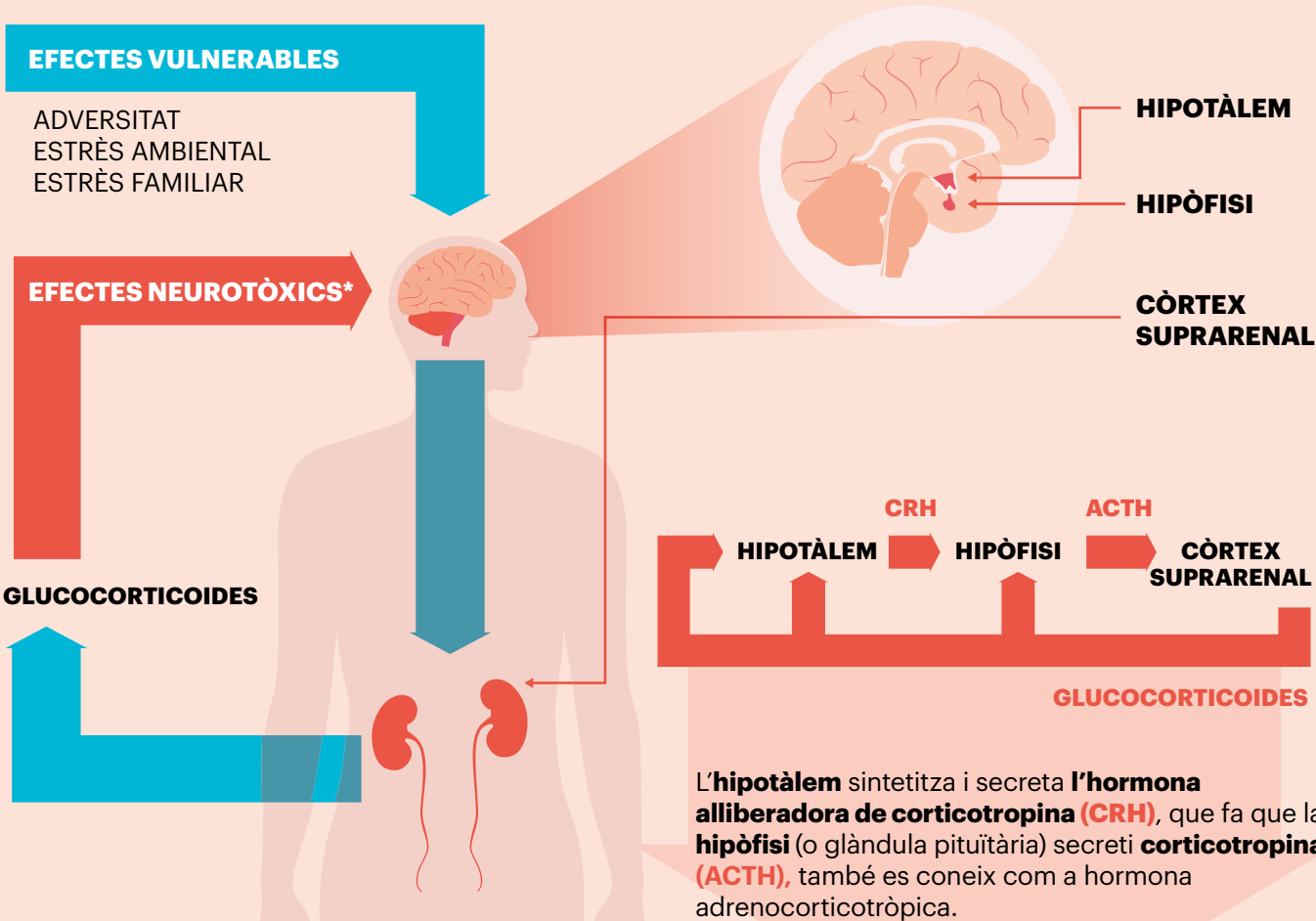
Més salut col·lectiva per combatre l'estrès crònic

TEXT: **MAR BARRANTES**, FÍSICA I NEUROCIENTÍFICA, MEMBRE DE NEURONES FREGIDES

INFOGRAFIA: **DIEGO MUÑOZ**

S'ha posat de moda parlar del cortisol quan parlem d'estrès, i trobem consells a les xarxes socials, sovint reduccionistes. L'estrès és una resposta del cos a situacions considerades amenaçadores, com la presència de depredadors, la manca d'aliment, les baixes temperatures o agressions físiques i verbals. És un mecanisme que activa el sistema nerviós simpàtic i genera hormones com el cortisol, l'adrenalina o la norepinefrina. Són substàncies que ens han ajudat evolutivament a sobreviure. Ara bé, avui, els estressors sovint són psicològics i constants, cosa que pot afectar negativament la salut. L'estrès no té el mateix impacte en tothom. Depèn de diversos factors, com el sexe, la genètica o el moment vital. Per exemple, l'alt nivell de cortisol durant l'embaràs pot influir en el desenvolupament fetal i en com es respon davant l'estrès al llarg de la vida. Així mateix, la infància és un període vulnerable, en què l'estrès crònic té més influència sobre la salut i en com s'hi respondrà en el futur. Les recomanacions per reduir l'estrès solen recaure en el mateix individu que el pateix: mantenir una dieta equilibrada, dormir bé, practicar activitat física moderada o meditar, buscar ajuda professional. Una vida saludable ajuda a gestionar l'estrès, efectivament. Però el fet és que no tothom està a l'abast de viure d'aquesta manera. Calen mesures a escala social per no normalitzar l'estrès constant: des de polítiques garants de drets bàsics –com l'habitatge digne i l'aliment– i que fomentin un entorn laboral saludable, fins a la protecció de la salut mental. També és clau promoure la gestió emocional de les relacions: el suport social i la comunicació sana ajuden a reduir l'estrès.

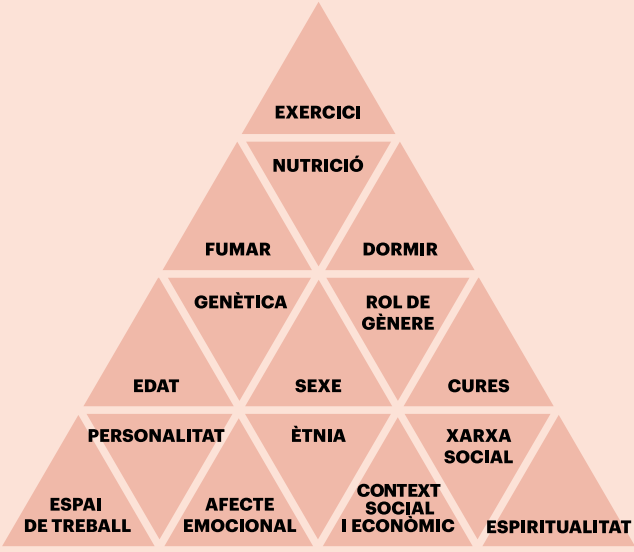
EIX HIPOTALÀMIC-HIPOFISIARI-SUPRARENAL

*L'estrès sostingut en el temps es converteix en neurotòxic. Els glucocorticoides actuen de forma retroactiva sobre l'hipotàlem i la hipòfisi per inhibir la producció de corticotropina i ACTH.

Un cop aquesta hormona arriba a les **glàndules suprarenals**, fa que es produeixin **glucocorticoides** (és a dir, cortisol, adrenalina...) i s'activi el sistema simpàtic. És un cicle, de manera que la hipòfisi i l'hipotàlem regulen la quantitat d'hormones present al cos en funció de la situació.

FACTORS DETERMINANTS DE L'ESTRÈS EN CADA PERSONA

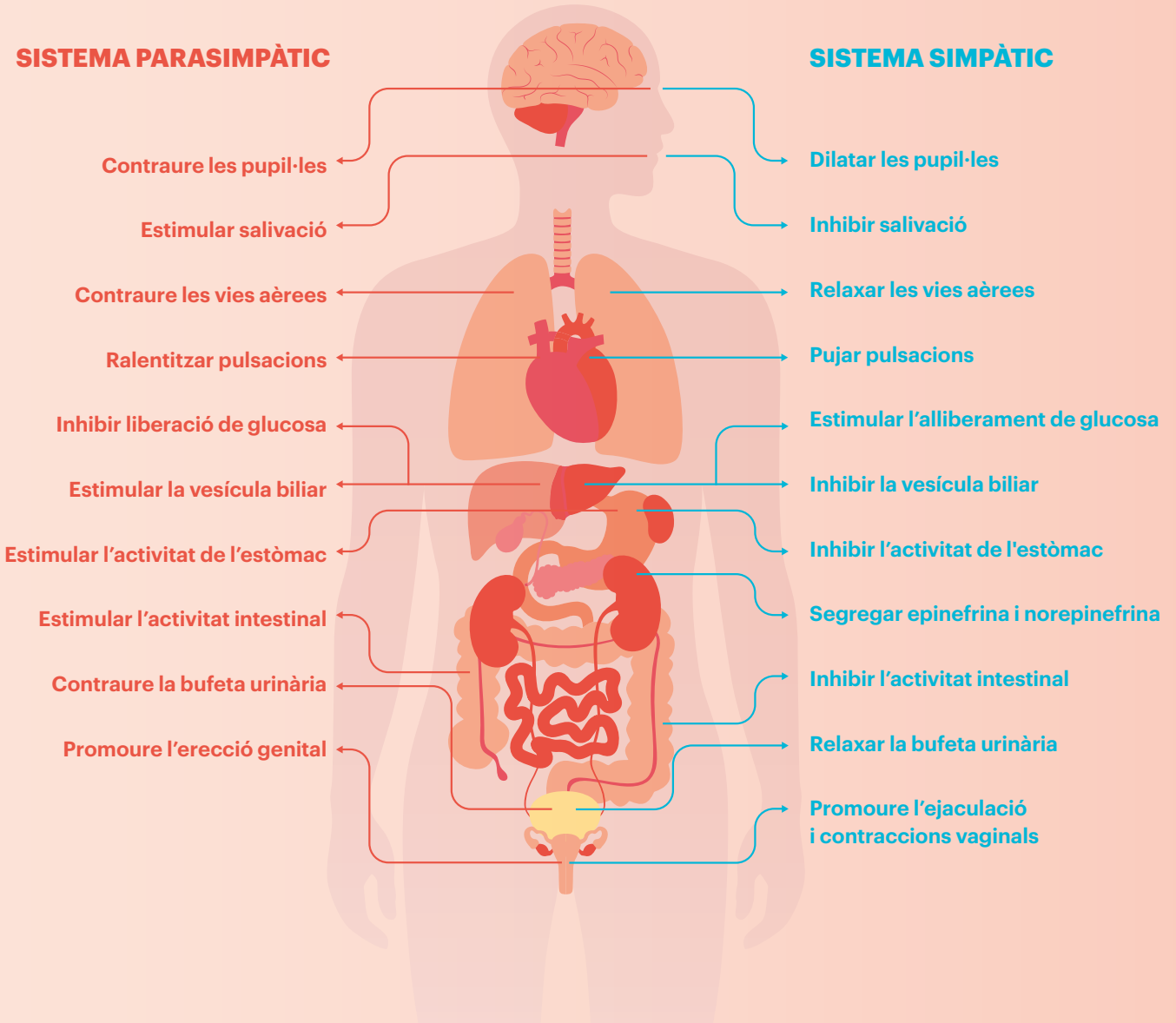

EVOLUCIÓ DE L'ESTRÈS EN CADA EDAT

SISTEMA SIMPÀTIC I PARASIMPÀTIC

El sistema nerviós es pot classificar en sistema simpàtic i parasimpàtic. El **sistema parasimpàtic** controla el funcionament dels òrgans en estat de repòs, mentre que el **sistema simpàtic** s'encarrega de preparar el cos per a situacions d'emergència. Durant un episodi d'estrès, el cervell rep estímuls externs (ambientals, familiars, trauma, abus...).

PER SABER-NE MÉS:

EFFECTES DE L'ESTRÈS CRÒNIC

INSOMNI	DEPRESSIÓ I ANSIETAT	PROBLEMES FÍSICS	ALTERACIONS COGNITIVES	ALTERACIONS METABÒLIQUES I HORMONALS
Dificultat per agafar el son, sovint causada per un excés de cortisol a la nit.	Alteracions en el processament emocional.	Obesitat, diabetis, tensió muscular, taquicàrdia, problemes cardiovasculars i disfunció sexual.	Dificultats per a una plena concentració, pensament desorganitzat i fatiga mental.	Menstruació irregular, canvis en l'apetit, i fins i tot afectació al sistema digestiu, com diarrea o malestar general.

Un tast de barbaritat porcina al Moianès

L'Escorxador Comarcal del Moianès (ECM), antigament de titularitat pública i avui privatitzat, és un exemple a escala local de l'amenaça global de la indústria de la carn de porc, un sector en constant expansió que genera greus impactes ambientals

TEXT: **MAIA DEL TENTO**
MEMBRE DE LA PLATAFORMA MOIANÈS PEL DECREIXEMENT

IL·LUSTRACIÓ: **PEPE SERRA**

Si Catalunya fos un estat, l'any 2022 hauria estat el desè productor mundial de carn de porc. L'Estat espanyol n'és el quart. I els indicadors no paren de créixer. Però no és pas per satisfer el nostre consum: aquell mateix any se'n va exportar el 82,5 %, un altre percentatge en ascens constant. Aquestes i la resta de dades d'aquest article s'han obtingut de fonts oficials: la FAO, el Ministeri d'Agricultura espanyol, estadístiques de Comerç Exterior, la UE i la Generalitat de Catalunya, l'Agència Catalana de l'Aigua, el Registre Mercantil, informes del sector porcí i l'Idescat.

La indústria porcina està hipertrofiada i urgeix potenciar-hi la lògica i la pràctica del decreixement. Sense fer-ho, no es posa fre a un dels sectors industrials més contaminants i espoliadors de recursos naturals. Moltes de les greus conseqüències negatives de la indústria porcina es plasmen ja en el nostre territori. N'esmentem només dues: la primera, que el 2022, el 40 % de la superfície catalana va ser declarada zona

vulnerable per excés de nitrats d'origen agrari -sobretot purins- als seus aqüífers; i aquest percentatge també va en augment. I la segona, que, també el 2022, el consum d'aigua de la indústria porcina va ser de 93 hectòmetres cúbics: gairebé la meitat de la capacitat del pantà de Sau i un terç del consum d'aigua de totes les indústries catalanes.

Hem d'esmentar també els impactes nefastos sobre els territoris d'on procedeixen la soja i el blat de moro, els principals ingredients del pinso per a porcs; si els cultivéssim aquí, hauríem de doblar literalment la superfície agrícola de Catalunya. Un estudi encarregat pel Parlament Europeu l'any 2020 va concloure que l'expansió de terres per a cultius era la causa d'un 80 % de la desforestació global; i que, de tota la desforestació associada amb béns importats per la UE, la meitat és deguda a cultius de soja. A diversos països de l'Amèrica Llatina, enormes extensions són un monocultiu de soja, després de processos d'usurpació de terres amb violència i de destrucció de formes de vida

pròpies de les poblacions d'aquests indrets.

Una altra xifra en ascens constant és el nombre de porcs sacrificats a Catalunya, que, si fos un estat, hauria estat el tercer en el rànquing europeu d'escorxadors el 2022. És d'aquest subsector d'on hem agafat la mostra: l'Escorxador Comarcal del Moianès (ECM), situat a Moià, que, en contra del que pot suggerir el nom, és una empresa privada. Davant de la líder estatal Vall Companys o de Guissona -els dos gegants catalans d'aquesta indústria- és de dimensions petites; el 2022 va declarar uns beneficis de *només* 2,3 milions d'euros.

El propietari de l'empresa és Teòfil Camí, fill de Juneda (les Garrigues). Administra un grup d'una vintena d'empreses del sector porcí, d'explotació de recursos energètics agraris o forestals, de parcs fotovoltaics o negocis immobiliaris, entre d'altres, gairebé totes a la seva comarca natal. En diversos aspectes ECM és el contrari d'una empresa km 0. Per exemple, segons ha calculat el grup ecologista mo-

ianès El Fanal, de la carn que surt de l'escorxador, com a màxim un 0,23 % és consumida per la població del Moianès.

Fent treball de camp, El Fanal també ha comptat que menys d'un 0,1 % dels porcs que entren a aquest escorxador s'han criat a la comarca on està situat. I, certament, els camions venen de força més lluny: se n'han vist de diversos llocs de l'Estat espanyol, de Portugal i fins i tot d'Hongria. Segons va explicar Teòfil Camí en una presentació de l'empresa, cada dia arriben i se'n van del polígon Industrial del Prat, on està ubicada, tretze camions per fer-hi arribar els 2.600 porcs que sacrifica cada dia; són exactament el doble dels que ECM està autoritzat a sacrificar. Els vehicles pesants que recullen les 235 tones de carn que produeix la instal·lació cada dia, doncs, també deuen doblar el trànsit que correspondria al volum d'activitat autoritzat.

ECM també sobrepassa amb molt escriu un altre paràmetre, en aquest cas local: gasta 3,6 vegades més d'aigua de la que preveia a

l'autorització ambiental que té atorgada, si donem per cert que consumeix el 25 % de l'aigua de Moià, tal com va dir l'alcalde de la població en una exposició pública sobre la sequera. I això, en un poble que des del juliol del 2022 no ha deixat d'estar en estat d'alerta o d'excepcionalitat per l'escassetat d'aquest recurs, i els aqüífers del qual havien baixat entre 20 i 25 metres l'estiu del 2024, segons va declarar la societat Aigües de Moià. Encara més: analit-

zant les dades d'aquesta empresa, El Fanal ha vist que des de mitjan 2020 el consum industrial d'aigua del poble no ha deixat de créixer, fins a arribar en l'últim any a superar en un 26,5 % el topall que imposa la normativa quan s'està en situació d'excepcionalitat. Sabent que ECM acapara un 68 % de tot el consum industrial d'aigua del municipi, es poden fer conjectures sobre el seu protagonisme en aquest excés immoral.

ECM és el contrari d'una empresa Km 0: de la carn que surt de l'escorxador, com a màxim un 0,23 % és consumida al Moianès i menys d'un 0,1 % dels porcs que hi entren són criats a la comarca

Actualment, ECM vol ampliar la seva activitat. Per aconseguir-ho ha elaborat un projecte de modificació del Pla General d'Ordenació de Moià, que l'Ajuntament ha fet seu -cosa que ha aixecat una forta campanya d'oposició-, segons el qual, multiplicaria per més de sis la seva superfície. El projecte inclou la construcció d'una planta de biogàs municipal que, segons la sol·licitud d'una subvenció amb fons europeus Next Generation que s'ha presentat per costejar-ne la construcció, rebria com a principal entrada els llots de la depuradora de l'escorxador. Literalment, tot fet a mida.

De fet, les plantes de biogàs estan estretament lligades a la indústria porcina: el govern les presenta com la solució per frenar la contaminació d'aqüífers amb nitrats, i considerarà "projectes empresarials estratègics" les que, entre altres condicions, estiguin situades en zones vulnerables i que entre un 50 % i un 100 % (en pes) dels residus d'entrada siguin purins.

Perpetuar i verdejar l'expansió porcina és el pitjor favor que ens

podem fer. Ni les plantes de biogàs -concebudes sense cap noció de sostenibilitat- ni cap altre pedaç no pot resoldre els greus perjudicis que causa, aquí i globalment. De fet, és un cas paradigmàtic del sense sentit de créixer per créixer, tancant els ulls als trets que ens estem disparant als peus d'una manera tan manifesta. L'única opció per millorar la situació és retallar dràsticament la dimensió del sector; hi ha entitats que reclamen fa temps reduir la cabanya porcina a la meitat.

L'ideari del decreixement és l'únic enfocament realista per frenar el col·lapse. I, al Moianès, posar el fre d'emergència ha de suposar no deixar ni un mil·límetre de marge a les ànsies capitalistes i extractivistes d'ECM. Aquesta és una de les línies d'acció de Moianès pel Decreixement, una plataforma que treballem d'acord amb el triangle virtuós de la lluita, la pedagogia i la generació d'una alternativa real al capitalisme salvatge que amenaça les nostres vides i la nostra terra. Fem veure que no ho veiem o hi fem front? El moment demana anar-hi de cara. ●

La força política de col·lectivitzar el patiment

TEXT: **ANA CAMEROS ZABALA**
FACILITADORA DE GRUPS I EDUCADORA SOCIAL
JAVIER ERRO
PSICÒLEG

IL·LUSTRACIÓ: **IVONNE NAVARRO**

L'abordatge emocional de fets traumàtics com la dana de l'octubre ha d'anar molt més enllà d'accions purament terapèutiques. És vital, també, trobar mecanismes per a compartir el dolor i que esdevinga una ferramenta col·lectiva de resposta a les institucions

La dana de l'octubre ha suposat enormes pèrdues materials i econòmiques, a les quals cal sumar les pèrdues en forma de vides humanes: més de dos centenars de persones. En els primers dies es deia, amb raó, que les persones que viuen a les zones afectades experimentarien una onada de malestors: estrés posttraumàtic, depressió, ansietat, insomni, etcètera. En conseqüència, es va mobilitzar un enorme contingent de professionals de la psicologia per a prevenir aquestes afectacions o per a tractar les que ja eren presents. Era una intervenció necessària perquè els projectes vitals no es trencaren més del que ja ho havien fet, es recobrarà una certa estabilitat emocional i les experiències mentals i afectives no foren tan intenses com podrien haver arribat a ser.

No obstant això, malgrat que aquest treball professional ha sigut de gran importància, considerem que, com a societat, necessitem preguntar-nos si la resposta donada és suficient, si cobreix totes les possibles manifestacions del malestar i si l'única cosa que volem fer amb aquest malestar és tractar d'eliminar-lo sense majors reflexions.

En aquest sentit, el primer pas implica observar que no tots els patiments produïts per la dana poden ser codificats dins dels marcs de comprensió de la salut mental. Si ens imaginàrem que totes les possibles experiències afectives produïdes formaren un territori, aquests models abastarien una part del mapa, delimitarien una frontera que separaria el conegut del desconegut, realitzant una sèrie d'intervencions sobre el primer i deixant fora del focus al

segon. Però si, com a societat, volem donar una resposta més àmplia i comprensiva, hem de parar atenció a tots els malestors, no només a aquells que compleixen els requisits per a ser observats i investigats per l'àmbit professional.

Alguns exemples són la ràbia i la tristesa produïdes a les zones afectades, les quals no poden reduir-se a meres emocions. La ràbia ha sigut un element mobilitzador, tant de la solidaritat com de la protesta. La tristesa ha suposat un lloc d'encontre, un tema de conversa entre persones que mai no havien parlat, un motiu per a estrènyer llaços. Es tracta d'actuacions polítiques que han estat presents de manera protagonista.

També és important assenyalar tots els patiments associats a la baralla burocràtica que molta gent haurà d'afrontar, o la sensació d'abandonament per les institucions, que ha fet sentir desprotegida i fràgil a bona part de la població de les zones afectades: el pacte social que consistia a reduir llibertat a canvi de seguretat ha sigut traït, i hem eixit perdent vides, cases i la pau mental. Sense oblidar que ja hi havia vides precàries abans de la dana, amb reptes de salut, amb situacions administratives irregulars, ansietats cròniques, soledat no desitjada, violència masclista, etcètera. De manera que la "tornada a la normalitat" és una expressió conflictiva i controvertida.

També caldria parlar de la ruptura amb el món conegut: el carrer, el barri, la casa, les relacions familiars i veïnals o els llaços comunitaris, en molts casos, han canviat tant que ja no queda clar si continuen sent els mateixos que abans, o si ja són una

altra cosa. Es reconstruiran els murs i les voreres, els parcs i els edificis, però no podem fer el mateix amb l'estructura de la realitat subjectiva i, sobretot, no podem recuperar a qui hem perdut.

Són vivències del malestar que no poden ser compreses dins dels marcs convencionals de la salut mental o del que és estrictament terapèutic. Evidencien la importància de necessitats col·lectives que van més enllà de l'individual i de l'experiència emocional personal.

En línia amb això, les trobades de malestors van sorgir al caliu d'un cicle de xerrades per a entendre i afrontar la dana que va proposar la llibreria La Repartidora. Confiàvem en la possibilitat que un espai col·lectiu, on poguérem treure els diferents malestors que estàvem sentint, podria tindre un potencial transformador i ens podia fer connectar amb el comunitari.

Aquests espais consisteixen en una conversa en rogle amb un marc concret. El rogle és important, és un format que fa que l'experiència contada siga escoltada i reconeguda. Una part de processar el malestar té a vore amb expressar-ho, però l'altra té a vore amb què la resta ho escolte i ho reconega i amb què puguem connectar amb un patiment que, encara que el vivim individualment, és més gran que nosaltres. Hem trobat també complicitats que s'han generat gràcies a tot el que ha succeït, la importància dels afectes i la sensació que "ens tenim", en contraposició a l'abandonament institucional.

Ha sigut molt comú a les trobades de malestors la frase: "Jo *només* he perdut...". De vegades, aquesta jerarquizació de l'afectació ha fet que no ens sentim amb dret d'expressar el nostre malestar. A la vegada que és important prendre consciència de quin és el lloc que ocupem dins de la tragèdia, també ho és que tots els malestors puguem ser expressats.

Aquestes trobades de malestors són una proposta, ni l'única ni la mi-

llor, només una proposta que posa en evidència la importància de compartir el que sentim, fer-ho públic i comunitari. Hi ha qui no està preparat per aquestes trobades, i això està bé: respectar tots els ritmes i tindre diversitat d'opcions potser és la clau.

La nostra experiència de sofriment s'ha erigit en un actor social rellevant: com més es comparteix i es reflexiona, més poders acumulen les bases socials. Com menys, més lliures queden les institucions per a fer el que consideren amb les nostres vides -inclòs el fet de deixar-nos morir. La indiferència emocional porta a la indiferència política. Ningú va acudir a fer treballs voluntaris des d'una calma interior. Es va fer perquè hi havia un malestar mobilitzador, dolorós i incòmode, que permet produir llaços i compromisos col·lectius, construir dinàmiques socials que tenen en compte aquesta experiència i provocar una reorganització de l'entramat de relacions.

En contrast, les institucions no senten, no ploren, no se senten malament per les nostres desgràcies, no són mobilitzades pel dolor ni per l'interés en els nostres estats d'ànim. Eliminar el malestar només mitjançant tècniques terapèutiques impedeix que aborem la dimensió col·lectiva del sofriment i construeix relacions de dependència amb les institucions. Per tant, una de les assignatures pendents que tenim com a societat és fer comunitat a partir del patiment, una feina que excedeix les competències del psicoterapeuta i que no pot, ni deu, ser dirigit per un grup d'especialistes.

El repte potser és començar a pensar en el potencial mobilitzador del malestar quan es posa damunt de la taula i el fem comunitari, i com això ens ajuda a generar propostes polítiques tenint en compte més aspectes d'aquest mateix malestar perquè més persones també puguem sentir-se'n part. La pregunta, en resum, és la següent: com portar totes les dimensions del malestar a noves formes de fer política?●

Una part de processar un malestar té a vore amb ser escoltades i reconegudes i amb què puguem connectar amb un patiment que és més gran que nosaltres

“Amb l’atenció primària al món rural es fan vincles impensables a la ciutat”

Nel·lo Monfort fa vora vint anys que exerceix de metge a la comarca dels Ports, després de començar la seua carrera en àrees més urbanes. Ha pogut comprovar que en els entorns rurals, el seguiment de les necessitats de les pacients s'estableix d'una forma molt més integral. És un dels impulsors del projecte Alifara, que ha situat els Ports com un referent europeu en atenció sanitària comunitària.

TEXT: **VICENT ALMELA**

FOTOGRAFIA: **MIGUEL ÀNGEL TRONCHO**

Nel·lo Monfort, metge d'atenció primària i coordinador del centre de salut de Morella, ens rep just després d'acabar el torn del matí a la seua sala de consulta, situada dins de l'església de Sant Miquel, reconvertida en un espai referent en l'atenció mèdica del municipi des de 1987. Aquesta, però, no ha sigut la seua primera plaça com a metge a la comarca, sinó que va arribar fa vora vint anys a la localitat de Vallibona. "Vaig acabar la carrera en 1997 i després d'uns anys per la Plana treballant en serveis d'urgències i en unitats d'hospitalització a domicili, en 2006 vaig tindre la possibilitat de pegar el salt quan la plaça de Vallibona es va quedar buida", explica. Aquest "salt" i canvi de vida cap a les comarques rurals del nord de Castelló també va estar condicionat per la criança: "Teníem una xiqueta menuda i vam pensar que créixer en la ruralitat podria ser diferent d'una vida a la ciutat, i ens vam animar. Un any després d'obtenir la plaça, vam pujar tota la família a viure-hi".

L'atenció primària i comunitària sempre havia atret a Monfort. També

"Moltes coses envolten la salut i impliquen salut. Hem de parlar de colesterol i de sucre, evidentment, però també de les possibilitats d'accés a una biblioteca", considera el sanitari

la ruralitat com a opció de vida familiar i laboral. "Per a mi, ací es manté el més preuat de l'atenció primària, que és la longitudinalitat: el fet que tu mantingues el mateix professional sanitari durant molts anys. I ací tenim temps, tenim accessibilitat. Tenim moltes coses molt bones que ens permeten fer una atenció primària com cal perquè dedicar més temps al pacient, poder citar-lo en el seguiment o en el moment en què us vaja bé a tots dos, fa més fàcil fer-ho bé i donar un bon servei", valora. Ens confirma aquestes afirmacions Carmen, assegada al seu costat mentre conversem. Actualment, és metgessa resident del centre. Després d'acabar els estudis està fent el seu rotatori rural a la comarca des de fa uns mesos. Segons ens expliquen, és la 45a resident que elegeix la comarca dels Ports des que va començar el rotatori en juliol de 2017. "Sempre ha existit l'estigma que ací als pobles tenim una sanitat de segona, però ara podem presumir que estem fent moltes coses bé en l'atenció primària -explica-. Estem fent investigació, estem fent comunitària, estem fent cirurgia menor, ecografia... tècniques que no en tots els centres de les ciutats es poden fer. I com trenquem aquests estigmes? Doncs mostrant als residents que s'estan formant que la ruralitat és una possibilitat professional i de vida tan bona com allà baix a les ciutats", explica Monfort.

Una de les iniciatives que ha situat la comarca dels Ports com a referent en salut comunitària i participació ciutadana al món rural és el projecte Alifara, que es va començar a coure el 2020 amb l'objectiu de constituir un espai de participació ciutadana en l'àmbit de la salut i el benestar local a la comarca. "Primer de tot havíem de fer una anàlisi i una avaluació de la salut als Ports -detalla Monfort-. I quan parlem de salut, evidentment, hem de parlar de colesterol, de sucre, de malalties cròniques... Però també hem de tenir en compte les possibilitats d'accés a una biblioteca, les hores que treballa una persona, les condicions en les quals ho fa, de quina xarxa de comunicació i transport disposa... Moltes coses que envolten la salut i que impliquen salut".

Gràcies al suport de l'antropòloga i investigadora Viola Cassetti, es va iniciar una anàlisi de salut participativa amb dues persones de cada poble, intentant que aquestes representaren els diversos extractes socials de la comarca i els diferents oficis. Aquestes persones van rebre una formació en salut comunitària, i així, després, van poder preparar les preguntes d'una enquesta que difondrien entre el veïnat. El procés participatiu va ser un èxit, i en menys d'un

mes van respondre gairebé 1.500 persones de les 7.000 habiten a la comarca, és a dir, un 20 % de la població. Els resultats donarien una informació quantitativa sobre els hàbits de salut (hores de son, activitat física, vegades que es menjava carn cada setmana...), que després s'haurien de compensar en informació qualitativa i específica a cada municipi de la comarca per poder-ho presentar als ajuntaments i que els resultats es traduïren en accions concretes: "Per exemple, a Villore de després de presentar l'enquesta es va fer obra pública nova mitjançant una subvenció de la Generalitat i es va oferir habitatge a preu assequible a la gent jove. En un altre poble, amb una altra subvenció de la Diputació, es va obrir un servei de taxi per a tothom. Cada poble va actuar segons les necessitats de salut concretes del seu veïnat", relata el facultatiu.

Aquest procés participatiu que es va fer a la comarca s'emmarcaria poc després en l'estratègia de salut comunitària proposada des de la Conselleria de Salut de la Generalitat. "Què vam fer nosaltres? Doncs vam agafar l'espai de participació que havíem creat amb el projecte Alifara i el vam convertir en el Consell de Salut dels Ports, on estan representats els facultatius dels tres centres de salut, els ajuntaments, la mancomunitat, la joventut, la gent gran, els clubs esportius, els sindicats o els docents -apunta Monfort-. Si, per exemple detectem qualsevol mancança en l'àmbit sanitari a la comarca, des del Consell fem un escrit al Departament per intentar solucionar-ho. I internament, en tenir la representació de persones que pertanyen a diferents entorns socials, és més fàcil detectar mancances i organitzar-se per promoure accions de millora de la salut basades en el context i la realitat de la comarca".

Aquesta metodologia en l'atenció primària que s'està duent a terme als centres de salut de Morella, Forcall i Vilafranca, no ha passat desapercibuda a les institucions i, fa poc, aquests centres han sigut seleccionats pel projecte europeu CIRCE Joint Action com a referents en bones pràctiques en aquest àmbit de la salut comunitària.

"És evident que les dinàmiques de despoblament es reverteixen garantint serveis bàsics i que aquests siguen de qualitat. La millor forma de trencar l'estigma que al món rural som ciutadans de segona és amb bones pràctiques i demostrant que ací fem les coses bé en tots els àmbits. I, en molts casos, el nostre context ens permet fer-ho molt millor que als entorns urbans", conclou Monfort. ●

Un fruit ple de sabor i de riquesa dialectal

TEXT: **GIUSEPPE SAVINO**
FOTOGRAFIA: **VICTOR SERRI**

A la Marina Baixa, entre bancals de terra roja i marges de pedra seca, el nyesprer arrela com a emblema d’unes llauradores obstinades. Originari de la Xina, on s’esmenta des del segle VI, va viatjar al Japó abans d’arribar a Europa el 1784 pel port de Toló, a la Provença. Però seria al País Valencià on trobaria el seu epicentre, amb Callosa d’en Sarrià (la Marina Baixa) com a bastió de la seua expansió. En un inici aliment d’autoconsum, va créixer sota l’ombra dels cítrics fins que, a mitjan segle XX, es va fer un lloc en els mercats gràcies a la fertilitat de les terres regades pel riu Algar. Amb l’arribada de la varietat Algérie, portada d’Algèria per Toni *la Foia* –un callosí que havia emigrat al Nord d’Àfrica i que va retornar arran de la guerra d’independència amb la metròpoli francesa– el nyesprer va trobar el seu punt d’inflexió: una fruita resistent al transport, de polpa dolça i aroma persistent, capaç de conquerir els mercats de Barcelona, Madrid i, més tard, l’Estat francès. L’auge comercial no va ser alié a les tensions entre productores i intermediàries. La creació de cooperatives a la Marina Baixa (concretament, a Callosa i a Altea) va marcar una fita en la

defensa del preu digne, en un context en què les llauradores lluitaven per no ser engolides per l’oligopoli. Arrelat a la terra, també ho ha fet a la llengua. El nom de la fruita ha mutat al llarg del territori i ha dibuixat un mapa d’accents i influències: *nespro* o *nespre* al Maresme, *nispro* –per influència del castellà– a altres comarques de Catalunya, *níspol* al sud de València, *nespla* a les Illes, i fins i tot *micaco* o *nicaco* a llocs com Badalona o Canet de Mar, adaptant el nom japonès. Avui, amb una denominació d’origen protegida que reconeix la seua singularitat, el nesprer valencià no només sobreviu, sinó que persisteix com un record viu d’un paisatge, una gent i una tradició que, malgrat els embats de la globalització, encara es resisteix a desaparèixer.

GENER | FEBRER | MARÇ | **ABRIL** | **MAIG** | **JUNY** | JULIOL | AGOST | SETEMBRE | OCTUBRE | NOVEMBRE | DESEMBRE

NYESPROS FARCITS AMB CREMA DE FORMATGE I ANXOVES

INGREDIENTS:

- 8 nyespros madurs, però fermes
- 8 filets d’anxova en oli
- 50g de formatge cremós (tipus mascarpone, brie o de cabra suau)
- 1 ou
- 50g de farina
- 80g de pa ratllat (opcionalment, amb un toc de pankó)
- Oli d’oliva per fregir
- Sal i pebre al gust

ELABORACIÓ:

1. Peleu els nyespros amb cura i talleu-los per la meitat. Traieu-ne el pinyol.
2. Amb una cullereta, feu un espai buit una mica més gran per deixar lloc per al farcit.
3. Barregeu el formatge amb els filets d’anxova picats ben petits.
4. Ompliu cada nyespro amb una mica de la barreja i torneu a ajuntar les meitats del fruit amb una pressió lleugera.
5. Passeu cada nyespro farcit primer per farina, després per ou batut i finalment per pa ratllat.
6. Assegureu-vos que queden ben coberts perquè no es desfacen en fregir-los.

7. Escalfeu oli d’oliva abundant en una paella a foc mitjà-alt.
8. Fregiu els nyespros fins que estiguen daurats i cruixents per fora (uns 2-3 minuts per costat).
9. Retireu-los i deixeu-los sobre paper de cuina perquè absorbisquen l’excés d’oli.

PRESENTACIÓ:

Serviu els nyespros fregits calents, opcionalment amb un toc de mel per damunt o amb un acompanyament lleuger, com ara una amanida de fulles verdes.

Publicitat

Digitalització amb sobirania tecnològica

SomNúvol.coop

Som cooperativa
Som tecnològica
Som programari lliure

► hola@somnuvol.coop

una altra economia és necessària
una altra forma d'estalviar ja és possible

coop57

serveis financers ètics i solidaris

www.coop57.coop

ger ENTITAT CULTURAL I ESPORTIVA

C/ del PI 25, Ribes (Garraf), Països Catalans
08810. Tlf: 93 896 12 00. ger@mesvilaweb.com

...aquest estiu posem la directa amb la nova web
www.entitatger.cat

KAMILOSETAS MUSKARIA

distribuidora llibertària

www.nodo50.org/kamilosetas
kamilosetas@nodo50.org

AQUEST ESTIU, FOT EL CAMP!

Servei Civil Internacional
www.sci.cat.org

Benvingudes a la comunitat del llibre crític

Fes-te sòcia de la llibreria crítica
La Repartidora des de 50€/curs

Descomptes · Llibres gratis · Assemblea anual de sòcies

C/ Reverend Rafael Tramoyeres 8 baix
Benimaclet - València
960 83 56 13 - larepartidora.org

LA REPARTIDORA

DEIXA'T MIRAR
ANUNCIA'T A LA DIRECTA!

publicitat@directa.cat

LA CIUTAT 'N V 'S 'B L E

LIBRERIA CRÍTICA DE BARRI
CATÀLEG DE ROBA
ESTUDIS COOPERATIUS I COMUNALS
GESTORIA I ASSESSORAMENT
ECONOMIES FEMINISTES

Riera d'Escuder, 38 (08028) · 932 989 947 · invisible.coop

TROBADÈS 2025 EN VALENCIÀ

LLIURES I AMB ORGULL!

Vine a les Trobades!
Més informació i dates:

Escola valenciana
activistespelvalencia.org

KRISTIN ROSS La lluita com a manera d'habitar

LA FORMA-COMUNA

VIRUS
VIRUSEDITORIAL.NET

EDITORIAL **DESCONTROL**

Aquest Sant Jordi, regala Descontrol.

DISCULPE, ES POR SU SEGURIDAD
Negocio y reconversión de la industria del miedo
— Gabriel Ruiz Enciso —

VIURE LA FORÇA
Simone Weil i la Columna Durruti
Xavier Artigas

La pluma del Cóndor
Pablo Daniel Magee
Prefacio de Costa-Gavras

descontrol.cat | @DescontrolEditorial@mastodont.cat

IMPRESA **DESCONTROL**

Fem llibres, revistes, díptics i tríptics, cartelleria, disseny i maquetatció...

DISPUTAR I CREAR EL BARRI
Lluites socials i poder popular als barris de Santa

DISPUTAR I CREAR EL BARRI
Lluites socials i poder popular als barris de Santa

Primera prova d'impressió gratuïta.
Demana'ns pressupost sense compromís!

impresma@descontrol.cat

Ciudad Real (Castella), 1 de gener de 2025. Una assistent a la Big Fucking Party fa acrobàcies a un trapezi davant d'un sound system. Aquesta rave es va plantejar com una experiència autogestionària, en la qual, la col·lectivització de l'entorn s'entén com una forma d'expressió cultural i de resistència, de reivindicació de l'ús lliure i compartit dels espais enfront de la mercantilització de l'oci.

FOTOGRAFIA: **VÍCTOR ARIAS**

Alemanya

Simpatitzants d'Alternativa per Alemanya llueixen marxandatge de la formació en un míting.

LA CRISI INDUSTRIAL ALEMANYA IMPULSA LA ULTRADRETA

Més enllà del seu feu tradicional de l'Est, Alternativa per Alemanya (AfD) s'ha erigit en el partit més votat entre la classe treballadora a les principals ciutats fabrils de la primera economia europea, que travessen una profunda recessió

TEXT: **ANDREU JEREZ RÍOS**
BERLÍN

Gelsenkirchen és una ciutat obrera i un bastió històric socialdemòcrata, situat a l'estat alemany de Renània del Nord-Westfàlia. La llista ultradretana d'Alternativa per Alemanya (Alternative für Deutschland o AfD) va ser la més votada en les eleccions federals anticipades del 23 de febrer. És la primera vegada que AfD, la força predominant des de fa anys a l'Alemanya oriental (situada en el bloc prosoviètic abans de la reunificació de 1990), s'erigeix en el partit amb més suport en un districte electoral de la part occidental del país. L'extrema dreta alemanya, la facció més radical de la qual defensa posicions nacionalistes ètniques properes al neonazisme, ha trencat l'antiga frontera de les dues Alemanyas i envia un senyal a la resta de partits i al sistema polític de la república federal.

“Des de fa temps s'està veient, perquè hi ha moltes zones de l'Oest on AfD està guanyant molts adeptes. Això de Gelsenkirchen, jo m'ho explico perquè és una ciutat amb molts problemes, està al cor de la conca del Ruhr i la regió porta anys, dècades de fet, en plena reconversió industrial”, explica Angelica Jiménez Romo, assessora i coordinadora de relacions internacionals del sindicat industrial IG Metall. “Algunes regions han aconseguit reconvertir-se i oferir activitats econòmiques alternatives al carbó o l'acer, però altres ciutats a la conca del Ruhr realment continuen sent una mena de ruïnes del passat, on no hi ha una perspectiva clara de futur”, afirma aquesta dirigent sindical.

L'antiga ciutat minera de Gelsenkirchen no és l'únic districte electoral occidental on AfD va ser primera força el 23 de febrer. A Kaiserslautern, la formació extremista també va

guanyar l'anomenat “segon vot” -segons la mecànica electoral alemanya, s'emet un primer vot destinat a una candidatura directa i un segon per una llista regional. L'anàlisi de les dades electorals mostren un patró: on hi ha més indústria tradicional (automotriu, química, de l'acer...), més creix AfD entre la franja de vot obrer tradicional. “Com més gran és la proporció d'empleats al sector manufacturer, major és el percentatge de vots d'AfD i majors el seu creixement respecte a les eleccions del 2021”, conclouen els politòlegs Julius Kölzer i Angsar Hudde en un article recent.

EL CLUB DELS 'VOLKSPARTEI'

La ultradreta va ser amb diferència el partit més votat per les persones treballadores d'aquesta indústria tradicional. Va rebre un 38 % dels vots d'eixe sector de la població, davant del 22 % de la unió conservadora CDU-CSU i del 12 % del socialdemòcrata l'SPD. Això suposa un creixement de 21 punts d'AfD entre la població treballadora respecte a les eleccions federals de fa tres anys. Des del 2017, l'avanç ha estat meteòric. La ultradreta està conquistant el vot obrer en detriment dels dos grans partits tradicionals del país, també anomenats *volkspartei* en alemany.

La paraula *volkspartei* -o “partit popular”- s'utilitza per denominar formacions polítiques que poden mobilitzar vot entre tots els sectors de la població, independentment de la classe, els ingressos, l'edat, l'origen o el gènere. AfD va rebre més de deu milions de sufragis el 23 de febrer. Amb més del 20 % del vot popular total, va ser amb molta diferència la segona força per davant de socialdemòcrates, verds i el postcomunista Die Linke. Només va quedar per darrere de la democràcia cris- ►

► tiana conservadora per una diferència d'uns dos milions de vots. Així, es podria dir que AfD ja és un volkspartei a Alemanya.

Els resultats de Gelsenkirchen, una ciutat desindustrialitzada de fa dècades amb pobresa i exclusió estructurals, podrien portar-nos a concloure precipitadament que la ultradreta alemanya creix gràcies a l'atur i a la precarització de les condicions laborals. Seria una explicació massa fàcil, segons algunes veus expertes. “Hi ha un nombre especialment elevat de votants d'AfD entre persones aturades, així com entre persones amb ingressos més baixos. Però és massa simplista dir que està calant especialment o només en eixos grups”, apunta Andreas Hövermann, analista de l'Institut Ciències Socials Econòmiques, adscrit a la Fundació Hans Böckler, propera als sindicats majoritaris d'Alemanya. Segons la seva observació, el partit creix amb especial força entre persones amb ingressos més alts, “per la qual cosa, veiem que AfD està calant també entre aquests grups, que presumiblement tenen por al descens social i a la pèrdua d'estatus arran de l'alta inflació”, detalla.

Tot i patir una situació de recessió econòmica des de fa dos anys, Alemanya encara té un percentatge oficial d'atur baix (6%) en comparació al seu entorn europeu. Amb un estat del benestar que encara resisteix i una gran capacitat sindical en la negociació dels convenis col·lectius en sectors estratègics com ara la gran indústria, el funcionariat o les treballadores públiques. Així, la primera economia europea ha anat capejant les conseqüències d'eixa recessió. El problema són les perspectives: grans empreses alemanyes com BMW, Bosch o Volkswagen tenen plans per retallar milers de llocs de treball. El model productiu alemany, molt dependent d'un gas barat rus que ja no arriba i d'unes exportacions amenaçades per la guerra dels aranzels anunciada per Donald Trump als quatre vents, es troba en una crisi estructural inèdita des de la Segona Guerra Mundial i de conseqüències imprevisibles.

L'anàlisi del periodista econòmic Wolfgang Münchau, autor del llibre *Kaput. El fin del milagro alemán* (Plataforma Editorial, 2025) és demolidor: “Fa temps que Alemanya va perdre la seua posició d'avantatge i lideratge”. Considera que el que ha passat amb el gas rus és només un exemple i que, per exemple, la majoria de les peces d'un automòbil alemany ja no es fabriquen a Alemanya. “El que es feia Alemanya és acoblar-les gràcies al gas rus barat, refinar-les i posar-hi el segell de *Made in Germany*. Eixe ha sigut el seu model de negoci, però ja no té energia barata i la Xina ho està fent molt bé. El segment de mercat que té Alemanya és cada vegada menor”, exposa Münchau.

LA “NOVA QÜESTIÓ SOCIAL”

“Estem veient les conseqüències de la crisi econòmica estructural al cor de la indústria, en empreses que van personificar el capitalisme social alemany com Volkswagen, Thyssenkrupp, Bosch o Siemens -remarca Klaus Dörre, professor de la Universitat de Jena, especialitzat en Sociologia del Treball, l'Economia i la Indústria-. Totes estan retallant llocs de treball i això té a veure amb el canvi energètic, amb el trànsit cap a la electromobilitat, etcètera. Tot això està provocant que la gent busque una forma de protesta i la trobe amb AfD”. Dörre fa dècades que estudia el vot de la classe treballadora alemanya. La seua tesi resumeix els principals motius del seu gir reaccionari de la següent manera: crisi econòmica estructural, por de perdre ingressos i estatus social, xenofòbia prèvia a l'actual recessió, i infiltració de quadres propers a AfD en les estructures sindicals i els comitès d'empresa.

El partit ultradretà ofereix, de fet, una redefinició de la lluita de classes amb la teoria del que ha anomenat “nova qüestió social alemanya”. Així denomina Björn Höcke, el líder de l'ala més radical d'AfD i del partit a l'estat de Turíngia, la relectura en clau nacionalista dels conflictes materials: segons Höcke, la batalla de la classe treballadora ja no és “de baix cap a dalt”, sinó entre “dins i fora” (és a dir, la mà d'obra “autòctona” i la vinguda de fora). Així, la ultradreta imposa la qüestió nacional i identitària per sobre de la dialèctica de classe i la redistribució de la riquesa.

“La dreta radical ha aconseguit establir un patró d'anàlisi de la societat alemanya que permet reinterpretar els conflictes entre rics i pobres, com a conflictes entre els de dins i els de fora. Això significa, com va dir Höcke, que la nova qüestió social del segle XXI ja no és entre dalt i a baix o entre generacions, sinó entre els qui acudeixen al nostre país simplement perquè volen una vida millor, i els que tenen un dret legítim a la riquesa nacional”, assenyala Dörre.

UN PARTIT OBRER?

Aquesta narrativa ha anat penetrant a poc a poc entre sectors de la classe assalariada que perceben AfD com una alternativa als partits tradicionals. Un repàs a l'oferta de política econòmica

Segons Björn Höcke, líder del partit a Turíngia i del sector més radical, la lluita de classes ja no s'ha d'entendre “de baix cap a dalt” sinó “entre dins i fora”, és a dir, entre població autòctona i migrada

de la ultradreta alemanya deixa pocs dubtes sobre el fet que AfD no és un partit laborista o obrer, sinó una formació nacionalista i neoliberal, contrària als interessos de la classe treballadora.

“Per posar només alguns exemples: AfD va votar en contra de l'augment del salari mínim, en contra de l'ampliació del dret de vaga i rebutja rotundament els plans d'una llei de negociació col·lectiva a escala federal”, detalla Andreas Hövermann, membre de l'Institut Ciències Socials Econòmiques (WSI). “Ells sempre parlen que cal descarregar d'impostos la classe treballadora, però en realitat, al seu programa, si ho calculem bé, es nota que els qui més serien alleujats de la càrrega impositiva serien les classes altes, els que més diners guanyen”, hi afegeix Angelica Jiménez, del sindicat IG Metall.

Els resultats d'AfD són un advertiment per a la resta de partits alemanys i per a Europa. Si el pròxim govern federal, que molt probablement estarà liderat pel conservador Friedrich Merz, no aconsegueix reformar el model econòmic del país, recuperar un cert creixement i retornar la confiança a la ciutadania, els fonaments ja estan posats perquè continue creixent la força més radical de la família ultradretana europea. Si el procés de desindustrialització de Gelsenkirchen s'expandeix per altres punts d'Alemanya, AfD amenaça de continuar creixent en les enquestes i acostar-se al llindar electoral del 30%.

Costa imaginar com es podria mantindre aleshores el lloact cordó sanitari alemany davant la ultradreta, un cordó sanitari que, de fet, ja comença a mostrar escletxes. La sensació que es palpa entre partits tradicionals i organitzacions d'esquerres és de vertigen. Alemanya sembla estar disputant l'última bola d'una partida decisiva per evitar que la ultradreta, en part hereda del nazisme, arribe al poder. ●

Una fàbrica d'automòbils a Leipzig. La majoria dels components d'un vehicle ja no es fabriquen a Alemanya sinó que s'importen.

AfD va ser la força més votada als darrers comicis federals a Gelsenkirchen, ciutat de la conca del Rhur que fa anys que viu un procés de desindustrialització, amb una elevada taxa d'atur i amb pobresa enquistada.

Terres rares, la nova mineria espoliadora vestida de verd

A països com Madagascar, la proliferació de nous projectes extractius vinculats a aquests disset elements químics, considerats estratègics per a la producció d'energies renovables, genera alarma entre les comunitats d'uns territoris històricament molts castigats pels impactes de l'activitat minera

TEXT: **CLÀUDIA CUSTODIO**

INVESTIGADORA DE L'OBSERVATORI DEL DEUTE EN LA GLOBALITZACIÓ

Des de la fibra òptica als smartphones, passant per aerogeneradors i motors de vehicles elèctrics, els disset elements químics coneguts com a “terres rares” són presents en la nostra vida quotidiana mentre passen desapercebudes. Fa poc han estat al focus mediàtic gràcies, en part, a unes declaracions de Donald Trump. De fet, ja fa anys que institucions com l'Agència Internacional de l'Energia i la Unió Europea hi van al darrere, perquè es consideren minerals crítics per a la transició energètica, la digitalització i la indústria militar. El setembre de 2022, la presidenta de la Comissió Europea, Ursula Von der Leyen, proclamava que “el liti i les terres rares aviat seran més importants que el petroli i el gas”.

Les terres rares són elements diferents que s'agrupen sota aquest nom per les seves propietats conductives i magnètiques similars. Al contrari del que pugui semblar, són força abundants en l'escorça terrestre. Es troben barrejades amb altres elements, i calen processos químics tècnicament molt complexos per fer efectiva la separació. Sovint, cal separar-les d'elements radioactius com el tori o l'urani, i això planteja greus riscos per al medi ambient i la salut de les persones.

Les primeres terres rares es van descobrir a la segona meitat del segle XVIII i els disset elements es van classificar com a grup a finals del segle XX. Aleshores, van començar a ser molt utilitzades amb finalitats industrials: van resoldre el problema de com il·luminar àrees industrials extenses a un cost baix durant les llargues hores de foscor d'hivern al nord d'Europa. Això permetia que la producció continués després de la posta de sol. I així, van contribuir a allargar les hores de productivitat de les fàbriques durant l'expansió del capitalisme industrial.

Últimament, se'n parla pel seu rol en l'anelhada transició energètica: els imants permanents, que utilitzen neodimi, praseodimi, disprosi i terbi, es fan servir per als motors dels aerogeneradors i dels vehicles elèctrics. Ara bé, també els drons, les bombes i els míssils “intel·ligents” són tecnologies que fan servir aquests imants. Més enllà dels imants, per les seves propietats incandescents i òptiques, s'utilitzen terres rares en nombroses tecnologies digitals (pantalles d'ordinador, mòbils, aparells de rajos X, etcètera).

Per tant, cal entendre que el creixement de la demanda projectat no es deu només a la substitució de l'energia fòssil per la renovable: és molt més complex. De fet, també

s'utilitzen terres rares en les tecnologies de refinament de petroli. Segons dades de l'Agència Internacional de l'Energia, el 2020 només el 16% de la demanda global de terres rares provenia de la indústria renovable. Aquest percentatge es preveu que incrementi, amb el desplegament de la transició energètica, entre un 24% i un 41% el 2040, segons l'ambició de les polítiques que s'implementin. Ara bé, el percentatge restant provindria de la demanda generada pels sectors digital i militar.

Ahora, la cadena de subministrament de les terres rares està controlada per la Xina: al voltant del 70% de l'extracció i el 90% del processament tenen lloc al seu territori. Per trencar aquesta dependència, els Estats Units i Europa s'han llençat a una cursa per aconseguir accés a terres rares sense haver de fer tractes amb el gegant xinès. En aquest context, tenir un dipòsit de terres rares amb concentració suficient converteix un territori en potencial objectiu. I com escrivia la geògrafa Julie Klinger, en el seu llibre *Rare Earth Frontiers (Fronteres de terres rares)*, Cornell University Press, 2017), el més fàcil és buscar terres rares en regions remotes, poblades per comunitats marginades amb normativa ambigua o molt feble.

A Madagascar, un país que encara pateix les seqüeles de la colonització francesa, hi ha, entre altres recursos, terres rares. Empreses estrangeres veuen una oportunitat de negoci sota el subsol de l'illa. Tot i tractar-se d'un territori on la majoria de la població viu en zones rurals sense accés a l'electricitat, ara se'n volen extreure recursos per assegurar la continuada acumulació de beneficis d'unes poques empreses. Tot plegat, justificat per la “urgència de descarbonitzar l'economia”, el mite del progrés tecnològic, el rearmament dels països de l'OTAN i la promesa de creixement econòmic i prosperitat per Madagascar.

“Encara que ho pagui amb la meua vida, continuaré lluitant fins al final”, diu Paulette, camperola portaveu de l'organització FARM (per les seves sigles en francès, Dones en Acció Rural de Madagascar). Fa anys que lluita contra l'obertura d'una mina de terres rares al costat de casa seva, a la província Toliara, al sud-oest del país. L'alternativa seria renunciar als seus mitjans de subsistència i comprometre el futur de les generacions futures. A banda de la sequera prolongada i altres impactes agreujats pel canvi climàtic, les poblacions de la zona s'enfronten a l'amenaça imminent d'una mina que transformaria per sempre les seves vides.

Camions carregats de minerals sortint de les instal·lacions del Port d'Ehoala, a la ciutat de Tolagnaro, al Sud-est del país. | **ODG**

Les comunitats de Toliara saben, per l'experiència de la mina operativa des del 2008 a Fort-Dauphin (al sud-est de Madagascar) que els seus mitjans de subsistència estan en perill. Operada per Rio Tinto, multinacional minera britànica-australiana, l'explotació existent ha comportat la destrossa del territori, contaminació de l'aigua, pertorbació dels

Els EUA i Europa s'han llançat a una cursa per aconseguir terres rares sense haver de fer tractes amb el gegant xinès, que controla el 70% de les extraccions

ecosistemes, impactes negatius en la salut de les comunitats, canvis en l'agricultura, prohibició d'accés als boscos, fragmentació social, inflació econòmica i aprofundiment de les desigualtats. L'operació, que de fet és una col·laboració publicoprivada entre el govern malgaix i la segona transnacional minera a escala global, ha marcat un punt de no retorn en la vida de la zona. Les protestes en contra de l'operació han estat durament reprimides, amb la connivència dels mitjans de comunicació que, per exemple, no van reportar tres morts en mans de les forces de seguretat ocorregudes en una manifestació l'octubre de 2023.

A Toliara, les comunitats temen el mateix destí. Fa anys que l'amenaça de la mina de terres rares plana sobre les seves vides, però no s'han quedat de braços plegats. Des del 2014, hi ha hagut nombroses accions de denúncia i protesta contra l'activitat de Rio Tinto, que tot i la forta repressió, han aconseguit frenar els plans extractius. Però l'acceleració de la cursa pels minerals crítics a escala global ha revifat el projecte, que va ser adquirit per l'empresa estatunidenca Energy Fuels l'octubre de 2024. En resposta a les pressions del Banc Mundial i el Fons Monetari Internacional, el govern de Madagascar va aprovar, el 27

de novembre, el permís d'explotació del projecte.

Aquest cas no és l'únic. També, al nord del país, a la península d'Am-pasindava, fa anys que les comunitats s'oposen a l'extracció de terres rares. En una zona amb unes condicions climatològiques molt diferents al Sud, els cultius agroecològics prometen una vida digna i en harmonia amb els costums i l'entorn local. Les poblacions, traumatitzades pel període de mostratge que va comportar l'excavació de centenars de forats en el seu territori, celebren que l'empresa es retirés i recalquen com la vida ha “tornat a la normalitat”. Tanmateix, no saben quant durarà la calma. De moment, el projecte continua aturat, gràcies a una barreja de la pressió de la societat civil sobre empreses i inversors i les dificultats d'accés a la zona que posen en dubte la viabilitat econòmica del projecte.

El que passa a Madagascar és un episodi més de la nova onada extractivista colonial. L'afany per les terres rares i altres minerals crítics per part de governs i corporacions del Nord global amenaça els mitjans de subsistència de les comunitats del sud. Aquesta dinàmica no només és responsable del canvi climàtic i dels impactes adversos que les poblacions de països com Madagascar ja estan patint, sinó també de les noves ame-

naces que la mineria al servei de les noves tecnologies representa per a les seves vides.

Davant d'aquesta injustícia, desafiar el discurs de l'inevitable creixement de la demanda de minerals és imperatiu. Això també significa abandonar el paradigma del creixement econòmic, que és una il·lusió en un planeta amb recursos finits i que només és possible a determinades parts del món a costa d'altres parts d'on provenen els recursos. El Nord Global hauria d'assumir la responsabilitat del deute climàtic, ecològic i colonial acumulat i liderar una transició global veritablement justa, que respongui a les necessitats reals de cada territori posant la vida de la majoria - en lloc dels beneficis d'una minoria- al centre. ●

Més informació:
“Neocolonialisme en nom de la transició verda: la mineria de terres rares a Madagascar”
(ODG, 2025)

Ilan Pappé

Historiador

“El sionisme és l'intent
colonialista de crear una
Europa fora d'Europa”

L'historiador Ilan Pappé (Haifa, 1954) és tan respectat internacionalment com blasmat a Israel, l'estat d'on és ciutadà. Nascut en una família jueva, la seva ha estat una lluita de dècades per desmuntar els falsos mites sobre la creació i l'establiment de l'Estat d'Israel. No li ha tremolat mai la veu a l'hora de denunciar l'opressió que viu la població palestina i ha defensat les campanyes de boicot acadèmic i econòmic contra Israel. Per les seves posicions, ha rebut pressions i amenaces de mort, fins al punt de decidir marxar a l'exili l'any 2007. Viu a Anglaterra, on és professor de la Universitat d'Exeter i director del Centre Europeu d'Estudis sobre Palestina. El seu darrer llibre, 'Breve historia del conflicto entre Israel y Palestina' (Capitán Swing, 2025), és una guia per capbussar-se en la naturalesa colonialista de l'escenari actual.

TEXT: **ORIOl ANDRÉS GALLART**
FOTOGRAFIA: **VICTOR SERRI**

Vostè ha escrit fa poc que podríem estar davant del col·lapse del sionisme. Per què?

Tenim un vell Israel i un nou Israel. Al nou Israel, l'anomeno l'Estat de Judea, està lligat a una ideologia sionista que és la fusió d'una interpretació molt estricta del judaisme i una interpretació molt racista del sionisme. Això es va desenvolupar als assentaments jueus dels territoris ocupats, però té molts seguidors en altres parts d'Israel. Inicialment, era una força política marginal, però el 2022, gràcies a l'aliança que van signar amb Netanyahu, va esdevenir molt poderosa. Ara dominen la política, l'exèrcit, els serveis secrets, els mitjans de comunicació i encara estan lluitant per prendre el control del sistema judicial. Tinc la sensació que aconseguiran substituir l'antic Israel pel nou Estat de Judea, però no durarà gaire, perquè això incrementarà l'aïllament d'Israel. És molt difícil imaginar que d'aquí a deu anys algú al món doni suport a un Israel que oficialment sigui un estat d'apartheid, que declari oficialment les seves intencions genocides i de neteja ètnica. Sempre hi haurà gent que ho faci, però serà un suport molt limitat. I això contribuirà al col·lapse del sionisme. No em refereixo al col·lapse de l'estat, perquè no sé com col·lapsen els estats, sinó al fet que la ideologia ja no funcionarà. I això vol dir que, en el seu intent de sobreviure, es tornarà encara més despietada. Però, al final, no es mantindrà, ni als ulls del món, ni als ulls de la regió, ni als ulls dels jueus d'arreu del món. La qüestió és: quanta gent a Israel estarà disposada a viure en un país del tot pària, com Corea del Nord, totalment deslegitimada als ulls de tanta gent? Encara no hi hem arribat, però el procés està en marxa, i per això crec que és el final d'aquesta ideologia.

A la sinopsi del seu llibre es diu que el conflicte palestí-israelià no va començar el 7 d'octubre de 2023, com ha intentat *vendre* Israel. Una cosa que ha canviat en aquesta última ofensiva contra Gaza és que el moviment sionista ha perdut el control sobre el relat, potser per primera vegada. Com s'ho explica?

Sí, ja no poden controlar la narrativa. Estan lluitant per fer-ho, fins i tot amb l'ajuda dels serveis secrets de països com Alemanya o Itàlia. Inclús s'estan detenint persones que no donen suport al relat israelià! És una bogeria. Això és un problema que Europa haurà d'afrontar: l'atac als drets fonamentals dels seus propis ciutadans. La pèrdua del control del relat és una cosa nova i, amb el temps, passarà de la societat als governs i als mitjans de comunicació. Aquestes coses triguen temps. Ja ho vam veure amb l'apartheid de Sud-àfrica. La gent ho oblida, però a mitjans dels anys vuitanta, els líders europeus encara deien que Nelson Mandela era el terrorista més perillós del món. I deu anys després, el rebien com si fos un déu. Aquestes coses poden canviar. Els israelians creuen que no serà així, però s'equivoquen. La narrativa és una part molt important d'aquest procés. Per això ataquen amb tota la força a historiadors com jo, perquè no els agrada que hi hagi historiadors jueus israelians que legitimen una narrativa que és nova, però vella a la vegada.

En aquest sentit, durant el darrer any i mig, per primera vegada, s'han sentit de manera més generalitzada conceptes com *neteja ètnica* i *genocidi*, en relació amb l'ofensiva contra Gaza. Vostè, però, fa dècades que els fa servir. De fet, defensa que la neteja ètnica dels palestins formava part de l'ideari del sionisme des de l'origen, que és l'essència del projecte, prèvia fins i tot a la Nakba.

L'any 1948 hi va haver el primer gran intent. Israel va expulsar la meitat de la població palestina i es va apoderar del 80 % de la Palestina històrica. L'any 1967, va prendre el 100 % de la Palestina històrica, però, amb aquest nou territori, també va arribar més població. Aquesta vegada, no van expulsar els palestins com havien fet el 1948, sinó que van decidir posar-los sota un règim militar perquè no tinguessin drets i no afectessin la democràcia d'Israel. Els palestins van resistir i arriba la primera intifada del 1987, la segona intifada l'any 2000. I tots els suposats intents de pau van ignorar el problema real. No van assenyalar el sionisme com el problema, sinó que van culpar-ne els palestins. La ideologia sionista no deixa espai perquè els palestins existeixin.

Els israelians van pensar, el 2007, que havien trobat una solució per a una part del territori palestí més poblat, Gaza. I ara n'hem vist les conseqüències. La van posar sota setge, pensant que podrien oblidar-se'n. Però Hamàs els va demostrar que no podien ignorar-los ni mantenir-los acorralats. La reacció israeliana ha estat genocida i d'expulsió massiva. I ara estan duent a terme una neteja ètnica a Cisjordània, perquè aquest govern israelià en particular creu que té una oportunitat històrica per completar allò que no es va completar el 1948.

El fet és que encara hi ha molta gent que interpreta el conflicte a Palestina com una disputa entre forces iguals. Vostè argumenta que es tracta d'un problema colonial, concretament un problema de colonialisme d'assentament.

Crec que la majoria de la gent encara mira aquest conflicte a través dels mitjans de comunicació, l'acadèmia i la política convencionals. Es veu com un conflicte entre dos moviments nacionals, en el millor dels casos amb igualtat de drets i igualtat de poder. I aquesta és un plantejament molt equivocat. Jo sostinc que el sionisme és, des del principi, un moviment de colonialisme d'assentament, que no és diferent del moviment dels europeus que van anar a establir-se a Amèrica del Nord, Amèrica Llatina, Austràlia o Sud-àfrica. Es tracta d'un moviment d'europeus que van ser marginats i perseguits a Europa, i que van voler crear una Europa fora d'Europa. Van triar Palestina per raons òbvies: per la connexió bíblica entre el poble jueu i la terra d'Israel, com ells l'anomenaven. I el problema, com passa amb tots els moviments de colonialisme de poblament, també en aquest cas, va ser que la colonització es va produir en un lloc on ja vivia altra gent. I per implementar la idea de crear una nova Europa fora de l'Europa que no et volia, calia utilitzar la força. I primer de tot, necessitaves tenir un imperi al teu costat, que en el cas del sionisme va ser el Regne Unit. Amb l'ajuda de l'Imperi, comences a colonitzar i a superar la resistència del poble colonitzat. Un cop aconseguit això, ja no vols l'Imperi i fins i tot hi lluites per obtenir la independència total, però et quedes amb el poble colonitzat. A Amèrica del Nord, els pobles nadius van ser víctimes

“Tots els suposats intents de pau han culpat els palestins, però han ignorat el problema real: que la ideologia sionista no deixa espai perquè els palestins existeixin”

d'un genocidi i, així i tot, encara hi són i continuen lluitant pels seus drets. A Palestina, el moviment sionista va colonitzar per mitjà de la neteja ètnica, amb una expulsió massiva de palestins. Però com que es tracta d'un territori tan petit, fins i tot després de les expulsions, encara hi ha molts palestins a Palestina. Per tant, així és com hauríem d'entendre aquest conflicte: com un projecte que era una solució europea per a un problema europeu i que ha estat imposat a una societat que no està disposada a marxar, a ser desarrelada. I resisteix. I mentre aquesta ideologia continuï sent la mateixa, serà difícil veure un final a la violència.

Un fet curiós és que, en els seus inicis, el creixement del moviment sionista només va ser possible gràcies a la convergència d'interessos de grups tan diversos com els cristians evangelistes o dirigents polítics antisemites. Per diferents raons, tots consideraven que la marxa dels jueus a Palestina era una bona idea.

Exactament. Malauradament per als palestins, hi va haver una aliança global que, per diferents raons, creia que la idea que Palestina no havia de pertànyer als palestins, sinó que havia de ser un estat jueu, era bona. Tot va començar amb un corrent del cristianisme evangèlic que creia que la colonització jueva de Palestina era part de la voluntat de Déu i que, eventualment, portaria al retorn del Messies, la resurrecció dels morts. A banda, tenien el suport d'unes elits jueves relativament poderoses en llocs com la Gran Bretanya. Aquestes elits deien: "És millor que tots aquests jueus pobres de l'Europa de l'Est no vinguin aquí i, en canvi, vagin a Palestina". I també hi havia els imperialistes britànics, perquè cal recordar que fins al 1918 Palestina formava part de l'Imperi Otomà; i l'imperialisme va pensar: "per mitjà d'aquesta història del sionisme podem convèncer la nostra gent i els nostres aliats que tenim dret a ocupar Palestina i ampliar l'Imperi Britànic". I més tard, per descomptat, l'aliança es va ampliar quan els estatunidencs van decidir que Israel era un actiu estratègic i ideològic i van desenvolupar l'exèrcit israelià, que al seu torn va impulsar una indústria d'alta tecnologia. Així, de sobte, les corporacions multinacionals van començar a veure Israel com un actiu valuós. I per sobre de tot, hi havia els europeus, sobretot els de l'Oest del continent, que no tenien un gran interès en Israel, però sí sentiment de culpa. Donaven suport a Israel perquè volien assegurar-se que la idea que havien desenvolupat per gestionar l'antisemitisme europeu es mantenia: treure els jueus d'Europa. El comerç d'Europa amb Israel és fins i tot més voluminós que amb els Estats Units. La gent no n'és conscient, però sense Europa, Israel seria un país molt més dèbil. Europa té molt de poder, però no s'atreveix a fer-lo servir.

Per què diria que passa això?

Crec que té a veure amb el fet que si desafien Israel, també hauran de desafiar els seus propis problemes interns: l'antisemitisme, el racisme i l'imperialisme. Israel ha permès que Europa es comporti com si mai hagués colonitzat Àfrica o Àsia, com si mai hagués tingut un problema amb l'antisemitisme i com si estigués justificat el fet de tolerar el racisme contra els àrabs i musulmans a Àfrica i menys cap als jueus. Però el moment en què Europa canviï la seva política cap a Israel i el consideri un projecte colonial, s'obrirà un debat molt complicat a tot el continent. I crec que els polítics prefereixen mantenir l'estatu quo, però tot això els acabarà passant factura.

Una part de la història, força desconeguda, explica que el moviment sionista va intentar forçar la migració no només dels jueus europeus, sinó també dels jueus àrabs cap a Palestina.

Els jueus que vivien en el món àrab i musulmà, fins i tot en els moments més difícils, no pensaven que la solució al seu patiment fos construir un estat jueu a Palestina. Era una idea aliena a ells. No dic que sempre ho passessin bé, però fins i tot en els moments dolents, no creien que la solució fos marxar del Marroc o de l'Iraq, sinó més aviat unir forces en els seus propis països amb l'objectiu de superar el racisme i la discriminació. Per això hi havia tants jueus als partits comunistes de l'Iraq

i d'Egipte. D'altra banda, inicialment, el moviment sionista no estava gaire interessat en els jueus del món àrab, perquè volia crear un estat jueu europeu. Però a causa de l'Holocaust, en què van ser assassinats sis milions de jueus, i del fet que molts jueus europeus després de la guerra no estaven entusiasmats amb la idea d'anar a Israel, va sorgir un problema demogràfic. Va ser llavors quan el moviment sionista va començar a pressionar activament els jueus del món àrab perquè emigressin a Israel. En alguns casos, aquesta pressió va fer ús fins i tot del terrorisme: es van col·locar, per exemple, bombes a sinagogues de l'Iraq per espantar i intimidar els jueus amb l'objectiu que marxessin.

Com va ser la rebuda d'aquests col·lectius?

Un cop van convèncer un gran nombre de jueus del món àrab que el seu futur estava a Israel -cosa que es va veure reforçada pel fet que, després de 1948, el nacionalisme àrab també es va tornar força antijueu-, es van trobar que arribaven a un estat jueu-europeu que els tractava, en primer lloc, com a àrabs. Així que es van veure obligats a "desarabitzar-se", a negar la seva identitat, la seva llengua i la seva cultura. A més, van ser utilitzats com a mà d'obra no qualificada per construir Israel. Van ser empesos cap a la perifèria geogràfica i social. És una història molt trista, perquè molts d'aquests jueus, en intentar integrar-se a Israel, van acabar creient que la millor manera de demostrar que eren israelians era mostrar el seu odi als àrabs. Així que, avui, un dels sectors més racistes de la societat jueva -a banda dels colons-

"Arribarà un moment en què serà possible construir un únic estat democràtic on tothom sigui igual, independentment de la seva nacionalitat, ètnia, religió o gènere"

és, probablement, el dels joves de tercera generació de jueus nord-africans, que, en realitat, són jueus àrabs. Però han estat adoctrinats per odiar els palestins i els àrabs en general. Espero que això canviï en el futur.

**És, doncs, com vostè ha escrit, un conflicte irresoluble o té identifi-
des vies que condueixin a una solució?**

No m'agrada gaire la paraula *solució*. Jo parlo més aviat de descolonització, que pot anar molt malament, com ja hem vist en altres casos, però també pot anar molt bé. Almenys estic convençut que arribarà un moment en què serà possible construir una cosa diferent. Per mi, aquesta cosa diferent ha de ser un únic estat democràtic on tothom sigui igual, independentment de la seva nacionalitat, ètnia, religió o gènere. Ha de ser una societat lliure i, si té èxit, crec que tindrà un impacte molt positiu en tot el món àrab. Però han de passar moltes coses perquè això sigui possible, incloent-hi una posició clara del sistema polític palestí, perquè ara mateix està fragmentat i dividit. Molts dels seus líders encara parlen de la solució dels dos estats, però crec que tot això canviarà.

La lluita de la societat palestina segueix molt viva. En canvi, les seves autoritats estan desacreditades, fragmentades i anul·lades. Com pot evolucionar la causa palestina entre aquests dos ritmes tan diferents?

Ara mateix tenim un lideratge palestí molt fragmentat, gens unit, però la societat és una de les més joves del món. Estic en contacte amb molts joves palestins i crec que tenen una visió molt

més unificada del futur i estan molt determinats a reconstruir el moviment d'alliberament sobre una base diferent de la que té ara. Encara els falta organització i tenen certs dubtes sobre el concepte d'organització, cosa que és un problema, perquè necessites sindicats, partits i parlaments -fins i tot a l'exili- per avançar. Però crec que tenen el capital humà per fer-ho. Així que penso que és un procés històric que acabarà succeint, però necessita temps.

L'Estat d'Israel té ara mateix un govern extremista i tot indica que hi ha un creixement d'aquestes posicions d'ultradreta. La deshumanització envers l'altre és enorme. Quins són els camins que ens poden apropar a aquesta descolonització?

Les societats que es descolonitzen han de desprogramar-se a si mateixes. I això requereix temps per construir una nova generació. Es fa per mitjà d'un nou sistema educatiu, narratives diferents... És un projecte molt complicat. Mira Sud-àfrica: el primer que van haver de fer va ser convèncer-se a si mateixos de tenir un sistema educatiu que no negués els drets de ningú. Això va permetre crear una educació de futur que no es basés en la venjança contra els blancs, sinó en el fet de considerar-los simplement com uns més dins de la "nació de l'arc de Sant Martí". I així, tenim la Comissió de Veritat i Reconciliació, així com moltes altres idees sobre justícia restaurativa i justícia transicional. Hi ha molts mecanismes possibles per desmuntar les antigues institucions opressores i substituir-les per unes de més inclusives i constructives. ●

Ideari

FER LLIBRES (MÉS) SOSTENIBLES

TEXT: **ELOI LATORRE**

GRAFISME: **PAU FABREGAT I VÍCTOR SERRI**

El sector editorial viu un intens debat al voltant de l'impacte mediambiental de la seva activitat, tot i que la seva petjada és molt inferior a la d'àmbits com l'electrònic o el digital. Però té camp per córrer en aspectes com l'ús de paper produït de forma no agressiva amb la diversitat forestal, o racionalitzar el volum de producció

A mitjan segle XV, quan l'artesà Johann Gutenberg va desenvolupar la capsula de tipus mòbils i la premsa per compondre textos i estampar-los en sèrie, poc es devia imaginar que, quasi sis-cents anys més tard, el seu invent encara s'erigiria en una eina cabdal per a la difusió d'idees entre els éssers humans, tot i haver de competir amb estranys ginyes que escopirien paraules i imatges a través de pantalles lluminoses. Però encara molt menys li devia passar pel cap que la criatura nascuda de les seves recerques podria estar al bell mig d'una onada global d'angoixa pel futur del planeta terraquí. Parlem, és clar, del llibre imprès.

Fa temps que, al voltant del món editorial, s'ha encès la llumeta vermella de l'impacte de la seva producció en l'equilibri climàtic. Des dels grans grups que editen milers de llibres cada any fins als segells de més petit format es fan proclames de responsabilitat ambiental, i el debat és ben present en tots els fòrums del sector. Es parla de fer llibres sostenibles, de producció ecològica... "Hem de partir de la base que el *llibre ecològic* no existeix -apunta Jordi Panyella, soci de la cooperativa editorial Pol·len-. Com tot procés productiu, genera un impacte ambiental. El que cal fer és reconèixer-lo, explicar-lo, i estudiar les millors possibilitats per minimitzar-lo. Això és l'ecoedició". Pol·len ha impulsat des de fa més d'una dècada diverses iniciatives pioneres en el camp de l'ecoedició, com ara el projecte Greening Books, l'any 2013, una guia de bones pràctiques mediambientals per al sector.

L'editor de Pol·len creu que, en general, el món del llibre està més preparat i ha treballat en l'assignatura de les reduccions d'emissions més que molts altres sectors industrials, on el debat no ha estat tan present ni potser hi ha tanta demanda social perquè s'hi abordi. Evidentment, el fet que les publicacions sobre la crisi climàtica avui tinguin demanda i totes les editorials, grans i petites, s'estiguin abocant a treure llibres d'aquesta temàtica fa que l'exigència -i autoexigència- d'unes praxis coherents sigui més alta que entre els fabricants d'altres productes que duen aquest embolcall verd. Però també és evident que la producció de paper, que és la base dels llibres, i l'associació d'aquesta a la tala d'arbres i la desforestació, és una matèria especialment sensible en la presa de consciència ecològica.

LA INVISIBLE PETJADA DIGITAL

Amb tot, si ens fixem en la petjada de carboni -és a dir, els gasos contaminants que s'emeten a l'atmosfera- l'impacte del producte editorial queda lluny d'altres activitats industrials, tot i que és molt complex el fet d'establir un barem mitjà en el cas de l'edició per la diversitat d'agents que intervenen en la seva fase d'elaboració. La revista sectorial alemanya *Börsenblatt* la situava en 400 grams de CO₂ equivalent per cada llibre (és a dir, equiparant tots els gasos a l'equivalència en diòxid de carboni i sumant-los). Si posem aquesta xifra en una balança amb l'activitat tecnològica, els números impacten. Fabricar i dur al punt de venda un llibre té menys afectació a l'atmosfera que l'ús del cercador Google durant un segon, que l'artista i investigadora Joana Moll ha xifrat en 500 grams de CO₂. Fent

l'equiparació, una persona que faci servir durant setze dies i mig aquest cercador de forma ininterrompuda generaria el mateix impacte atmosfèric que tota l'activitat editorial durant l'any 2022 a Catalunya, el País Valencià i les Illes, si fem cas a les dades de l'"Informe del llibre i la lectura" del Ministeri de Cultura espanyol. I sí, segons la informació de la Unesco, actualment es fabriquen al món per damunt de 2 milions de llibres, segons el portal *Statista*, al llarg del 2024 es van generar en xarxes i núvols uns 402,74 milions de terabytes (o quintillons de bytes) de dades digitals cada dia.

De vegades, l'imaginari popular encara concep les tecnologies digitals com a "més netes", però compte. Segons un estudi de la consultora Greentech, per fabricar un aparell de lectura electrònic Kindle (del grup Amazon) s'emet tant CO₂ equivalent com per la producció de 22 llibres. Cal tenir en compte, a més, factors com l'obsolescència programada. La vida útil d'un e-llibre és de mitjana de 4 a 5 anys, però les actualitzacions de software fan que moltes usuàries el percebin com a obsolet ja molt abans. A banda, per construir un aparell electrònic fan falta 70 elements químics, mentre que un llibre només en conté, com a màxim, vuit.

EL PAPER NO HO AGUANTA TOT

Però totes aquestes comparacions odioses no oculten que fer llibres, imprimir-los i dur-los als punts de venda comporta una motxilla i una petjada ecològica. Segons el document *Anàlisi del Cicle de Vida del Llibre* del projecte Greening Books, l'extracció de matèries primeres és la responsable de gairebé la meitat d'aquesta afectació en el cas de la impressió amb sistema òfset, i quasi el 70 % amb impremtes digitals. Parlem, bàsicament, del paper. I aquí és on el sector editorial sol posar més èmfasi a l'hora de visibilitzar el seu compromís mediambiental, des de proclames corporatives a exercicis reals de responsabilitat.

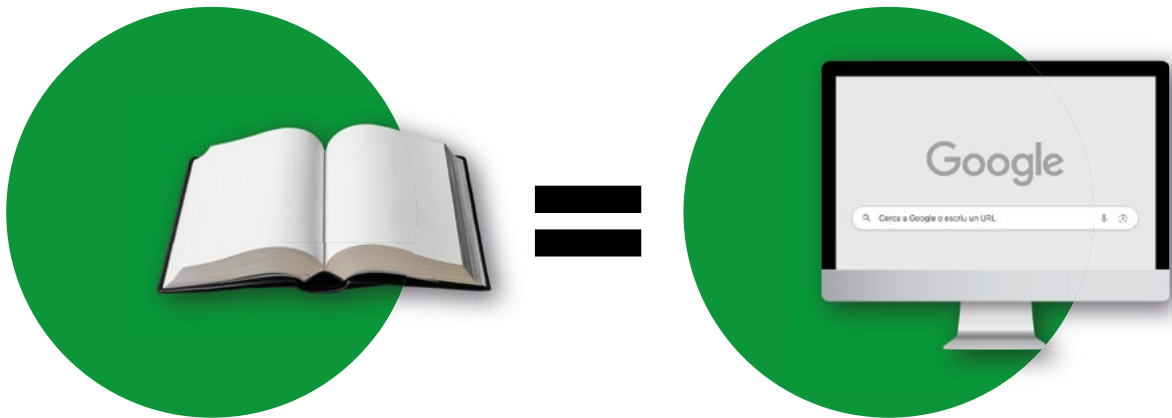
L'any 2004, la pressió personal de l'escriptora xilena Isabel Allende va aconseguir que la seva novel·la *El bosque de los pigmeos* es publicés fent servir paper reciclat, una iniciativa del tot pionera en aquell moment. Amb tot, més de vint anys després el reciclatge continua sent una opció minoritària en l'àmbit editorial, perquè és més costós produir-lo. Tot i que el seu impacte clarament

menor, ja que usar paper o fusta reciclada pot arribar a reduir en un 300 % la petjada de carboni dels productes, segons Jordi Panyella.

Amb tot, l'opció que el món editorial i el de les arts gràfiques han adoptat de forma més majoritària ha estat la certificació, és a dir, arribar a acords amb agències que verifiquen que la pasta de paper que fan servir prové de zones forestals gestionades de forma sostenible, respectant la biodiversitat originària, sense fer tales massives i també tenint en compte els drets de les poblacions que hi viuen. Va prendre volada també a partir d'una campanya de Greenpeace, "Llibres amics dels boscos", de l'any 2003, a la qual es van adherir autories de prestigi com José Saramago o fabricants de best-sellers com J. K. Rowling.

La certificació amb més recorregut és la del Forest Stewardship Council (FSC), una organització internacional independent nascuda l'any 1993 sota l'impuls de les organitzacions ecologistes Greenpeace i WWF. La primera d'elles, però, va deixar-ne de formar part l'any 2018 com una forma

UN REGLAMENT EUROPEU QUE HA D'ENTRAR EN VIGOR EL 2026 PROHIBEIX LES IMPORTACIONS DE PAPER QUE HAGIN CONTRIBUÏT A LA DESFORESTACIÓ EN PRODUIR-SE

29.971 llibres editats als Països Catalans el 2022 comporten 11.988 tones de CO₂ equivalent*

16,5 dies d'ús individual de Google emeten tant com tota la producció anual de llibres als Països Catalans

Fonts: Elaboració pròpia, Ministeri de Cultura espanyol, Revista 'Börsenblatt', Celebrity Jets, janavirgin.com, Cleantech. Panyella, J. i M. Gil "¿Cuánto contamina la industria editorial española?" (Valor de Cambio, 2023).

*L'equivalència en CO₂ de tots els gasos emesos.

L'impacte de fabricar un llibre electrònic Kindle és de 168 kg de CO₂, que equival a 22 llibres de paper

Font: Cleantech Group.

d'evidenciar que calia passar decididament a la pàgina del reciclatge i que l'ús de fusta verge havia de deixar de ser una opció prioritària en la indústria paperera. El certificat FSC acredita la gestió responsable dels boscos, però també l'anomenada cadena de custòdia, és a dir, que el receptor final del producte pot tenir-ne notícia exacta del recorregut de les matèries primeres i assegura que en cap moment s'hagin mesclat amb altres sense certificació. En l'edició en català, és el segell que fan servir la vintena d'editorials adherides a l'Institut de l'Ecoedició, una iniciativa nascuda l'any 2018 per Pol·len i Comanegra. Entre aquestes sòcies de serveis hi ha la divisió a l'Estat espanyol de Penguin Random House, gegant mundial de l'edició que compta amb una trentena de segells en llengua castellana i sis en català. Des d'aquest grup s'assegura que fa servir de forma molt majoritària paper certificat provinent de boscos europeus.

L'altre gran *pool* certificador és el PEFC (Programa per al Reconeixement de Certificació Forestal), nascut el 1999 i impulsada per organitzacions vinculades al sector industrial paperer i al de l'explotació forestal. A l'Estat espanyol, és la patronal Aspapel qui hi talla el bacallà, encara que també en formen part una desena de governs autonòmics. Possibilita més d'una trentena de certificacions diferents, amb més o menys laxitud unes i altres. Aquesta és la marca que llueixen les 4.000 novetats anuals dels segells del grup Planeta, líder de l'edició en llengua castellana;

i també en català, a través de la seva filial, el Grup 62, amb el catàleg igualment certificat pel PEFC.

Avui, l'ús de paper certificat comença a ser una condició obligatòria per poder accedir a la majoria dels crèdits i ajuts públics com els del Ministeri de Cultura espanyol o els de l'Institut Català d'Empreses Culturals (ICEC). A més, la Unió Europea té aprovat des de l'any 2023 l'anomenat Reglament de Desforestació (EUDR) que obliga a acreditar que les importacions de productes i matèries primeres -en sectors com el cautxú, el cafè, el cacau o la ramaderia vacuna, però també el paper- no ha contribuït a la desforestació i s'ha fet respectant les legislacions dels llocs d'origen. La normativa havia de ser d'aplicació des d'aquest 1 de gener de 2025, però s'ha aprovat una moratòria d'un any.

ANAR A POC A POC QUAN ES VA LLUNY

En l'àmbit de la producció hi ha molt més camp per córrer a l'hora de minimitzar l'impacte ambiental d'un llibre, per exemple, en l'elecció de les tintes (on cada cop més editorials aposten també per les d'origen vegetal), el dels tòners (en el cas de la impressió digital), la reducció del consum d'aigua, de l'energia o l'eficiència dels aparells tecnològics que es facin servir. Però un gran capítol a banda és la distribució, que segons l'Institut de l'Ecoedició de Catalunya comporta el 16% de la petjada ecològica dels llibres, entenent per distribució tant el transport ►

► de les mercaderies que fan falta per fabricar-los, com el dels productes finals als punts de venda.

L'any 2013, l'editorial Comanegra va impulsar el segell Llibre Local, que comparteixen una vuitena de projectes de petit format i que serveix de garantia que tots els processos que han intervingut en la producció s'han fet a escala local o, si es vol dir d'aquesta manera, són de *quilòmetre zero*. Encara que hi ha molt obscurantisme al respecte, és sabut, però, que llibres fets per editorials dels Països Catalans i que acaben consumint els lectors d'aquí s'imprimeixen a milers de quilòmetres de distància. És una pràctica que va esclatar amb força arran de la crisi d'ara fa una dècada i mitja, davant de la impossibilitat de la indústria gràfica d'aquí de competir amb les polítiques de preus de la Xina, de Taiwan i d'altres centres del sud-est asiàtic. Avui, qualsevol cerca a internet permet trobar multitud d'ofertes per imprimir a Àsia, fins i tot llibres autoeditats o a demanda, així com cartelleria, paqueteria i tota mena de productes, en castellà i adaptades a clientela de l'Estat espanyol.

Amb tot, segons diverses fonts del sector, avui aquesta deslocalització tan extrema ha decaïgut clarament pel que fa al llibre industrial convencional -que molt majoritàriament s'imprimeix en plantes de proximitat-, però encara s'hi recorre sovint per als llibres a quatre tintes o amb algun tipus de producció especial, sobretot en l'àmbit de la narrativa infantil il·lustrada o el còmic. En canvi, una tendència que va en increment és la d'encarregar les impressions a llocs com Polònia, Eslovènia o Turquia. Fins i tot algunes companyies d'impressió xineses han obert divisions en aquests països de l'Est europeu. Si una editorial dels Països Catalans imprimeix a Àsia, augmenta en un 700% la seva petjada de carboni; si ho fa a l'altre extrem d'Europa, l'incrementa en un 200%, segons l'Institut de l'Ecoedició de Catalunya.

El circuit per fer arribar els llibres als punts de venda i a les lectores és un altre dels atzucacs que avui viuen amb intensitat tots els agents del sector i les editorials, però també les llibreries. L'any 2024, un grup de punts de venda belgues i francesos, agrupats en l'Associació per l'Ecologia del Llibre, van posar en marxa una singular protesta. D'un dia per l'altre i sense avis a les distribuïdores, rebutjaven novetats atenent criteris aparentment capriciosos:

el dia sense portades blaves, o el dia de veto a una editorial concreta o el dia sense autories de renom. Segons la llibretera parisenc Anaïs Massola, presidenta de l'associació, es tractava d'articular una “resposta absurda a la realitat absurda del dia a dia dels llibreters. Les novetats només estan tres setmanes a les llibreries. El 90% de la nostra feina consisteix a empaquetar i desempaquetar caixes”. Certament, la quantitat de llibres que s'imprimeixen ha generat un flux de novetats que difícilment pot ser assumit amb criteri per les llibreries, sobretot aquelles que no formen part de grans cadenes. A aquest fet cal afegir-hi altres factors, com la gestació d'un sistema de distribució amb cada cop més influència i més controlat pels grans grups editorials, que han creat les seves pròpies empreses especialitzades o bé hi tenen participació. I també l'auge de la venda en línia des de les botigues virtuals de les editorials, o els mateixos comerços. Així, molts cops, la llibreria de tota la vida avui està esdevenint un punt de tramitació d'una demanda de compra digital, perquè gestiona la petició d'un volum que no té, o ja no té, als seus taulells i prestatgeries. Evidentment, aquest model cada

cop més instaurat té un efecte mediambiental a causa de l'increment de consum de paper, cartó i plàstics per a l'embalatge.

CAMÍ D'ANADA I TORNADA

I encara hi ha un altre capítol vinculat a aquesta inèrcia. El dels llibres que no troben destinatària després de tot el circuit. L'estudi “Returns: Rise Bookselling” de la Federació Europea i Internacional de Venedors de Llibres (EIBF) feia, l'any 2023, una avaluació de l'impacte de les devolucions en l'ecosistema del llibre a diferents llocs d'Europa. Segons aquest informe, el mercat espanyol s'ha convertit en un dels del continent amb més percentatge d'unitats que no s'han pogut vendre en llibreries, entre un 30% i un 35%, a causa de la gran quantitat de llibres per habitant que es produeixen, i la gran quantitat d'editorials i distribuïdores. La mitjana de permanència d'una novetat al punt de venda físic és d'uns tres mesos. A Suècia, per exemple, el percentatge de retorns és del 4,5%. L'estudi de l'EIBF descriu la situació a l'Estat espanyol com a “no sostenible a llarg termini”.

La incapacitat per vendre d'entrada tot el que es produeix activa de retop el fenomen de la destrucció de llibres, per convertir-los en pasta per fer nou paper o cartó reciclat, quan fa un determinat temps que es guarden en magatzems: una praxi no secreta al sector, però sí poc coneguda i divulgada. Algunes autores són informades de la destrucció dels seus

exemplars que un dia van publicar, però les editorials solen passar de puntetes d'aquesta activitat en les seves informacions corporatives. S'assegura que és model de funcionament que va a la baixa i que es limita als grans grups i a operacions editorials de gran tiratge que no han acabat funcionant; però que els segells independents solen fer edicions de pocs milers d'exemplars molt més adaptades a les seves possibilitats de mercat, i no hi recorren. Joan Sala, editor de Comanegra, es pregunta per què aquestes operacions no queden mai recollides en les estadístiques ni s'obligen les empreses a informar-ne. A l'Estat francès sí que existeix un estudi al respecte, de l'any 2022, impulsat pel Sindicat Nacional de l'Edició, que estimava que el 19% dels llibres distribuïts a punts de venda era retornat als magatzems i, d'aquest percentatge, un 14%

acabava a la trituradora.

Jordi Panyella creu que, a banda de minimitzar tots els impactes i promoure iniciatives restauratives, un primer pas que haurien de pensar tots els projectes editorials és la comunicació, “explicar d'una forma transparent als lectors tots els impactes que ha tingut la producció del llibre que té a les mans”. En aquest sentit, l'Institut de l'Ecoedició de Catalunya va crear una eina informàtica, el BookDAPer que permet calcular al moment la motxilla ecològica en les diferents fases d'elaboració d'un llibre, i com aquesta pot variar en funció de les diverses possibilitats de producció que hem anat veient. Fa unes setmanes se'n va presentar una nova versió. Alguns segells adherits a l'institut publiquen a cada llibre una completa fitxa amb l'impacte que ha generat en aspectes com la petjada de carboni i els residus provocats o el consum d'aigua, energia i matèries primeres. És una pràctica que encara sembla lluny que es plantegin les grans multinacionals de l'edició, encara que Penguin Random House sí que informa de l'emissió global de CO₂ derivada de tota la seva activitat anual. ●

EL COMERÇ DEL LLIBRE A L'ESTAT ESPANYOL TÉ UN DELS PERCENTATGES DE DEVOLUCIONS MÉS ALTS D'EUROPA, AL VOLTANT DEL 35%. A SUÈCIA, PER EXEMPLE, ÉS DEL 4,5%

kindle

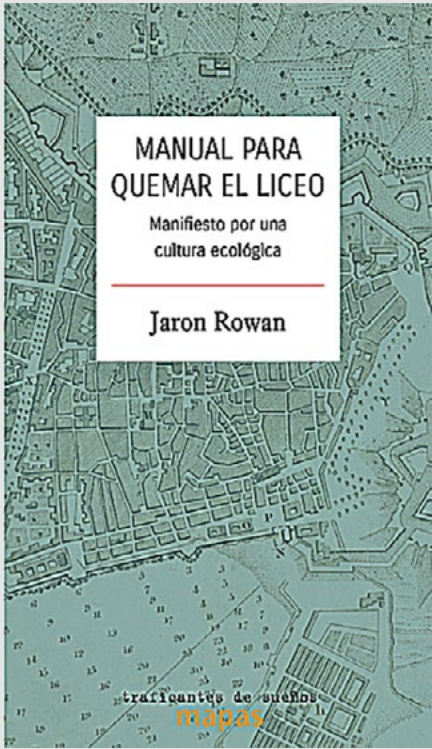
Calar foc a la cultura burgesa

LA RECOMANACIÓ D'ALBA GRÀCIA I ANNA HERNÁNDEZ

És la cultura, de manera inherent, un agent de transformació i emancipació social? Amb aquesta pregunta ens desafia Jaron Rowan al llarg de les pàgines del seu *Manual para quemar el Liceo. Manifiesto por una cultura ecológica*, editat per Traficantes de Sueños. A la Llibreria Murmuri ens encanten els llibres incendiàries, els artefactes literaris de guerrilla, aquells que plantegen reptes i ens desafien a fugir de les convencions. El volum que us volem recomanar analitza certa noció de cultura que perdura en els nostres dies, tot i les esmenes a la tradició il·lustrada i als seus llegats. Despulla aquesta noció burgesa de la cultura i com impregna les polítiques públiques, s'imposa per mitjà de la indústria cultural i hegemonitza l'imaginari en les nostres societats actuals. Jaron Rowan ens condueix en un viatge pels estadis de conformació d'aquesta idea de cultura i les principals contradiccions que guarda en ella mateixa. La principal, el lloc d'intersecció entre el potencial de fomentar el nostre creixement intel·lectual, d'alliberar-nos i ajuntar-nos socialment enfront de la capacitat d'adoctrinament, d'homogeneïtzació i sotmetiment social. Tal com explicava Dave Randall en el seu llibre *Sound System. El poder político de la música* editat per Katakra el 2018, la cultura i les seves representacions han estat històricament en disputa en les nostres societats dividides, de classes. En un vaivé de xocs entre concepcions idealistes i materialistes del fet cultural, el llibre ens porta a grans preguntes. L'autor apunta a combatre una concepció purament idealista, individualista i liberal,

desconnectada dels contextos sociopolítics i de les desigualtats que travessen i divideixen les nostres societats, així com de les condicions ambientals en les quals vivim. Una concepció que no té res a veure amb la cultura entesa com a procés col·lectiu, com a experiència social. Cal recordar aquelles aventures de la contracultura militant de principis dels 2000? Aquell *Manual de guerrilla de la comunicació* del Grupo Autónomo A.F.R.I.K.A., Sonja Brünzels i Luther Blisset, editat per Virus (2006). La impugnació dels drets d'autor i la crítica a la cultura tutelada per l'estat venia de la mà d'autories col·lectives, noms múltiples com Wu Ming i la meravellosa narrativa que ha arribat als nostres dies traduïda per editorials com Tigre de Paper –*Proletkult* (2021) o *Altai* (2019)–, Manifest Llibres amb *Ovni78* (2024) i *Cantamapes*, de la mà de l'editorial Sembra (2015). Per explicar el desplegament d'aquesta cultura burgesa, Jaron Rowan examina els seus principals fronts de reproducció en institucions, polítiques públiques, normatives, models econòmics i fonts de finançament, però també se centra en la importància de les polítiques afectives o estètiques. L'estètica entesa com aquella llei no escrita que condiciona col·lectivament els gustos i desitjos socials, però que ens interpel·la de manera íntima com si fossin únics i originals. Per mitjà de l'individualisme, el subjectivisme i l'emotivisme, la cultura burgesa s'ha consolidat com a hegemònica en els nostres temps i determina en gran manera la nostra construcció com a subjectes neoliberals. Un exemple d'aquestes polítiques estètiques i els seus rastres en les societats punitives el trobem en

la manera d'abordar les violències sexuals actualment, com bé ens expliquen Laura Macaya i el col·lectiu Hamaca al llibre *Conflicte no és el mateix que abús*, editat per Caliu (2024). Com canviar el model organitzatiu, les condicions materials de vida sense un canvi en la sensibilitat i la percepció estètica? Com canviar aquestes últimes sense canvis estructurals quan la nostra manera d'entendre i sentir el món està tan directament condicionada pels models de producció, la propietat privada i les normes jurídiques? Davant d'aquesta disjuntiva, Rowan ens proposa el desplegament d'estètiques ecològiques que permetin tramitar i articular el particular amb el col·lectiu, l'individual amb l'estructural i la intimitat amb la sensibilitat social. El llibre contraposa una proposta de pensament ecològic que tingui ben present la connexió de la cultura en el seu entorn social i natural i que ens permeti superar la cultura com a artefacte desvinculat de les comunitats a on es construeix i desenvolupa, evitar que derivi en una ficció inútil a les necessitats socials i en un mer instrument de reproducció d'una classe de privilegiats. La cultura ecològica, ens anima Rowan, "aposta per promoure el potencial de la cultura en l'establiment de vincles insospitats. Aposta per obrir ponts amb l'inaudit, amb allò que encara no té nom". Ens toca, doncs, sorprendre'ns com en aquella preciosa i palpitant *Tengo miedo torero* de Pedro Lemebel (reeditat per Las Afueras el 2021) on s'enreden a ritme de bolero militància política, dissidència sexual, brilli-brilli, barris marginals i històries personals amb història col·lectiva.

ASSAIG
Manual para quemar el Liceo. Manifiesto por una cultura ecológica
Jaron Rowan
Traficantes de Sueños (2024)
188 pàgines

Som una llibreria i espai de cultura crítica al mig del Barri Vell de Manresa. Vam aixecar la persiana fa un any amb el propòsit d'aportar pensament crític a la ciutat i contribuir amb una eina per a la transformació i l'emancipació social per mitjà de llibres i de pràctiques col·lectives com la reflexió, la formació, el debat i la producció de coneixements en comú. Acol·lim presentacions, formacions, tallers, grups de lectura. Estem enxarxades a la Fundación de los Comunes.

Publicitat

Assegurem compromís

www.arc.coop

LA DES KOMUNAL

Menú del dia
de dilluns a divendres
de 13:00 h a 15:30 h
Reserves a 93 119 06 92

ladeskomunal.coop

Col·lectiu Ronda

Defensem tots els teus drets
www.cronda.coop
T. 932682199

La Directa utilitza els serveis de

foli verd

gràfiques

foliverd.net
foli@foliverd.net
C. de la Llibertat 44,
Gràcia, 08012
Barcelona

ANTIFEIXISME AL MÓN ÀRAB CONTRA FRANCO,

UNA QÜESTIÓ COLONIAL

TEXT: **MARC ALMODÓVAR I ANDREU ROSÉS**
IL·LUSTRACIÓ: **PAU FABREGAT**

Multitud de voluntaris del nord d'Àfrica i el Llevant es van allistar a les Brigades Internacionals durant la Guerra Civil espanyola, una realitat molt més desconeguda que la dels soldats rifenys que van fer combatre amb el bàndol insurrecte, i diluïda també pel comunisme internacional, sobretot el francès, incòmode amb la idea d'obrir el debat de l'imperialisme europeu a Àfrica

Ningú no pot posar en dubte la seva persistència. Safer Abdallah, un algerià de 27 anys originari de M'Sila, una petita població rural de l'interior d'Algèria, que es trobava a Albacete treballant per al servei de premsa de les Brigades Internacionals, presentava per tercera vegada una proposta al comissariat polític. Era el 2 d'agost de 1937 i, en la seva carta, aquest militant comunista insistia en la necessitat de formar un batalló que agrupés tots els voluntaris nord-africans a la guerra espanyola.

“La majoria de les nacionalitats -escrivia Adballah- es troben representades en les Brigades Internacionals, amb excel·lents resultats tant per als combatents com des del punt de vista internacional”. Fins aquell moment, els voluntaris nord-africans estaven dispersos entre els diferents batallons, cosa que, segons argumentava l'autor de la petició, dificultava la seva formació política. L'agrupació, explicava, tindria un efecte mobilitzador dins de les societats del Nord d'Àfrica, perquè es veurien reflectides, també a parer del brigadista algerià, en la lluita per la llibertat i el moviment obrer espanyol. Abdallah creia que, coordinat amb la intensificació de la propaganda a la regió, podria fer augmentar el reclutament i acabar formant més batallons integrats per milicians nord-africans. En alguna carta enviada posteriorment asseguraria tenir llist el reclutament de fins a dues mil persones.

Aquesta proposta va arribar en un moment força oportú. El projecte de les Brigades Internacionals passava per un dels seus pitjors moments: el nombre de voluntaris havia caigut; els combatents que quedaven estaven, en general, desanimats; les desercions es multiplicaven. També creixien els conflictes entre les múltiples nacionalitats dels seus integrants. Una proposta com la d'Abdallah, que impulsés el reclutament, hauria de sonar atractiva a orelles del comissariat. Però aquí hi havia un element afegit que ho dificultava tot. El fet colonial.

DEL MARROC A L'IRAQ

La insurrecció militar i l'esclat de la Guerra Civil espanyola, l'estiu de 1936, havia impactat les societats del Nord d'Àfrica. Els diferents arxius testimonien que no només l'esquerra va córrer a posicionar-se, sinó que també ho va fer el nacionalisme àrab i la dreta colonial. Destacades figures dels moviments nacionalistes àrabs van mostrar el seu suport a la República espanyola, contràriament al que s'ha

donat per fet en l'àmbit popular, en el qual, si ha quedat algun record de la implicació nord-africana en el conflicte armat, és el de l'importantíssim reclutament de milers de rifenys per part del bàndol sublevat, els que popularment es van conèixer com a *moros de Franco*. La conflagració va suscitar debats encesos, fins i tot enfrontaments. Hi va haver mostres de solidaritat, campanyes de recollida de diners, aliments i medicines. També armes. Als debats habituals sobre la irrupció del feixisme que es donaven en el context europeu, en aquests països s'hi afegia un element propi: la qüestió colonial. Encaixats en la geografia imperial francesa o anglesa, els moviments socials i polítics del món àrab havien de bregar amb una variable de difícil integració en els debats generals sobre democràcia, feixisme, revolució o comunisme.

Tota aquesta solidaritat també es va concretar en l'arribada de centenars de voluntaris antifeixistes provinents dels països del món àrab decidits a combatre a les files repu-

Tot sembla indicar que el comissariat no va contemplar amb atenció la proposta de Safer Abdallah. Encara més, es pot entendre que, segurament, el reclutament massiu i la constitució d'un batalló nord-africà era una idea, sens dubte, destinada a fracassar. En aquest sentit, l'historiador Edouard Sill argumenta que no és que el batalló no fos creat per la falta de voluntaris, sinó “perquè l'ús polític d'aquesta formació no estava en consonància amb l'estratègia de la Komintern i podria haver xocat amb les autoritats franceses”.

La proposta d'Abdallah encaixava bé amb la dimensió política de les Brigades Internacionals. Des de la perspectiva de la Komintern -la Internacional Comunista segons la nomenclatura soviètica-, l'enquadrament dels antifeixistes que havien acudit a Espanya tenia objectius lògicament militars, però sobretot propagandístics, especialment a partir de l'estiu de 1937. Les Brigades Internacionals havien de representar la unió antifeixista mundial, el

La idea d'un batalló exclusivament algerià que lluités per l'alliberament del poble espanyol al costat d'altres nacions reconegudes era força llunyana de la posició del Partit Comunista Francès d'aleshores

blicanes. La majoria eren originaris d'Algèria, però també del Marroc, de Tunísia, d'Egipte, de Síria, del Líban, de Palestina o fins i tot de l'Iraq. Era gent amb perfils molt diversos. Des del cabilenc Oussidhoum, qui comandaria el batalló Comuna de París de la XIV Brigada Internacional, al propagandista palestí Najati Sidqi, enviat per la Komintern, al misteriós periodista libanès Jean-Jospeh Akl o l'anarquista algerià Mohand Ameziane Sail, que recorreria el front d'Aragó amb la columna Durruti. Eren voluntaris àrabs, però també amb orígens amazics, caldeus o armenis; ja fossin musulmans, jueus o cristians; i un gran nombre, també, de colons europeus, com ara *pied-noir* francesos d'Algèria, o italians o fins i tot gent originària de les Illes, del País Valencià o de Múrcia, que havien emigrat al nord d'Àfrica.

gran Front Popular internacional. Sota aquest prisma, la creació de batallons amb trets nacionals podia servir efectivament per promoure la mobilització a cada país.

Al principi, es va tractar d'una mera qüestió pràctica. Les brigades havien hagut d'organitzar-se seguint un criteri lingüístic: el batibull idiomàtic havia estat un dels seus desafiaments i calia solucionar-ho per agilitzar la comunicació interna. Però l'agrupació per criteris ètnics o nacionals va acabar representant un paper de projecció exterior sovint més important, fins al punt d'utilitzar noms de batallons que interpel·lessin a una tradició revolucionària representativa de cada lloc concret, construint així un ampli Olimp d'herois i màrtirs, gestes i sacrificis.

Però constituir un batalló nord-africà, que esperonés els sen-

timents nacionalistes als territoris colonials era un element sensible. Cal recordar que el Partit Comunista Francès (PCF) va tenir sempre un paper central a les Brigades Internacionals. La idea de fer visible una formació militar pròpiament magribina que lluités per l'alliberament del poble espanyol al costat d'altres nacionalitats reconegudes estava força allunyada de la posició que el PCF ocupava en aquell moment.

LA KOMINTERN, DIVIDIDA

Al llarg dels anys trenta, la Komintern havia anat pressionant els militants del partit a les zones colonials perquè incorporessin quadres locals a les direccions i adoptessin una agenda clarament anticolonial. Aquest procés rebia el nom d'“arabització” i seria, des del seu inici, problemàtic. D'una banda, toparia amb una part de la militància que es resistia a considerar la població autòctona, l'anomenada “indígena”, com a subjecte revolucionari. De l'altra, amb aquella militància que, tot i acceptar les tesis de la Internacional Comunista, a la pràctica desconfiava a cedir la direcció a les poblacions colonitzades. Amarats pel principi de la “missió civilitzadora” que els hauria de diferenciar de les visions purament extractivistes de l'imperialisme conservador, el problema del racisme i el colonialisme va impregnar les pugnes dels partits comunistes al nord d'Àfrica en aquells anys.

El 1936, a més, el gir frontpopulista del PCF havia comportat que s'aparquessin les postures decididament anticolonials. Un posicionament que havia provocat, entre altres coses, la ruptura definitiva amb L'Étoile Nord-Africaine, principal organització independentista algeriana, fundada anys enrere per militants del mateix Partit Comunista. Així, el comunisme prioritzava l'estabilitat del projecte del Front Popular, que implicava mantenir l'equilibri d'aliances polítiques, no incomodar en excés les potències aliades i articular la lluita antifeixista, doncs, en termes de defensa nacional. Les tesis frontpopulistes també defensaven que les classes treballadores havien de disputar les identitats nacionals a la burgesia i al feixisme. Eren temps d'integritat territorial, de defensa de les nacions europees amenaçades per l'onada feixista, entre les quals s'inclouia, segons valoraven, la República francesa.

Per justificar la defensa de la unió entre els pobles algerià i francès, la direcció comunista va arribar fins al punt de redefinir el concepte mateix de nació algeriana, una qüestió extremadament sensi-

ble per a l'anticolonialisme. Algèria deixava de ser una nació el desenvolupament de la qual havia estat violentat per l'imperialisme per convertir-se en una "nació en formació", tal com afirmaria Maurice Thorez, secretari general del PCF, més d'una vegada.

Com es podria pressuposar, la proposta de Safer Abdallah va tenir

molt poc recorregut. Segons la documentació disponible, no sembla que arribés a suscitar el més petit interès. El rastre d'Abdallah, però, es perd a les terres de la península Ibèrica i es difumina als arxius. En una breu nota des de Barcelona, el juny del 1938, es demanen informes polítics sobre ell. Poc més. Entre els seus familiars, alguns establerts a

Alger, encara s'explica que mai no va tornar de la guerra, i que la seva empremta es perd sota circumstàncies desconegudes. En qualsevol cas, amb la seva desaparició, també es perdia aquella proposta que algun dia va defensar: la d'unificar, sota un mateix batalló, tots els brigadistes nord-africans que van lluitar contra Franco.●

Per saber-nos més

Moros contra Franco: el antifascismo i la Guerra Civil Española en el mundo árabe
Andreu Rosés
i Marc Almodóvar
Manifest Llibres (2025)
438 pàgines

Aprendre les lliçons del professorat

Vivim un moment de crisi de la figura de l'ensenyant, cada cop més veus n'anuncien l'extinció, des del capitalisme tecnològic fins a certa pedagogia renovadora. És imprescindible que qui coneix millor que ningú què passa aules endins tingui un paper central en aquest debat

TEXT: **SANTIAGO GARCÍA TIRADO**
PROFESSOR D'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA I ESCRIPTOR,
AUTOR DE 'PROFESORXS, UN EMOJI' (EL VIEJO TOPO, 2025)

IL·LUSTRACIÓ: **MEVAKI**

Encarnen la que probablement és la figura més fiscalitzada de totes les que poblen el panorama social d'avui. És també la que els últims decennis ha patit els pitjors tractes, pel que fa a la seva imatge. Per si fossin poques les amenaces que patia, els últims anys una sorollosa colla de gurús de la pedagogia i de tecnofetixistes diversos anuncia la seva imminent extinció. Després de suportar massa opes hostils, els docents han de recuperar la cotització del que és un extraordinari capital simbòlic. Aquest article vol ser una crònica, una apologia, un manifest i una àgape per a celebrar que el de professor és un ofici que neix de la bellesa de l'humà.

Posem números: només a Catalunya els docents conformen un grup força nodrit de 150.000 persones. Exerceixen diàriament fora de focus, en aquest entorn discret que anomenem l'aula, un entorn sobre el qual, pel que sembla, tothom té una idea rodona, molt millor que la de les persones que hi ensenyen. A aquest professorat se li encomana la formació i el progrés dels infants i adolescents que seran protagonistes de la societat tot just uns pocs anys després. D'elles en dependrà la dimensió intel·lectual, però també emotiva, ètica i estètica d'aquests infants i adolescents.

Les històries de professors són tot un gènere postmodern. A cavall entre la llegenda urbana i la xafareria, cada dia ens n'arriba alguna anècdota a través dels fills, d'amics, d'algú que treballa o coneix algun docent. La major part són històries que ens fan estremir. Atès que ens arriben en forma d'anècdota i mai hi ha una càmera que les reproduïxi al telenotícies, el seu soroll triga poc a desaparèixer. Però aquí estan: professors que entren a classe sota amenaces diàries de nois de 14 i 15 anys als quals ningú gosa posar-los límits; professors que cada mes es troben punxades les rodes del seu cotxe, als quals els seus superiors els diuen que no es pot fer res, però que molts ànims... Els docents són éssers superiors: no poden mai trencar-se davant aquestes situacions.

Si l'aula ha estat colonitzada per la brutalitat, si aquesta brutalitat ha trobat en l'anomenada *nova pedagogia* el seu hoste necessari per fer arrels, el lògic seria que s'actués urgentment per revertir aquest estat de coses. El que és suïcida és el que vivim cada dia, aquesta norma no escrita que exigeix ocultar el mal, fer veure que el sistema funciona d'allò més bé. Si ens hi fixem, als mass media el tema de la violència a les aules mai no obre noticiaris. Tampoc hi veuran mai a

una professora, un professor que expliquin en *prime time* què està passant als centres. Autors com Damià Bardera en són l'excepció. Recomano llegir *Incompetències bàsiques* (Pòrtic Edicions, 2024). Qui encara mantingui una mica de sensibilitat, acabarà esglaiat pel relat que fa de la vida real a les aules catalanes. És interessant mirar per aquest foradet i després fer l'intent d'imaginar el quadre ampliat de què serà viure a Catalunya d'aquí a una dècada, quan aquestes situacions es traslladin al carrer.

El que sí que trobem a tota hora, als mitjans audiovisuals i a les portades dels diaris, és una fauna sospitosa de personatges autodenominats experts, pedagogs, gurús, gent de tipologia diversa que, sense haver trepitjat una aula des de fa segles, pontifiquen sobre el que un professor ha de fer i què no ha de fer. Aquesta suplantació dels veritables experts -que són les persones que ensenyen per tècnics del no-res, convertits en referents de la classe política, és un acte criminal, del qual encara ningú no ha donat una explicació convincent. Malgrat que s'acosta l'hora d'exigir-la a qui correspongui.

I ara, unes línies dedicades a l'OCDE. Segur que aquesta l'esperàveu, aquí. Ja coneixem l'OCDE: s'encarrega d'estructurar i imposar les regles del

comerç mundial, dissenya el futur a la mesura de les empreses, exigeix més i més espai per als sagrats mercats. El que potser no s'ha valorat prou és que és també l'OCDE qui dissenya els plans educatius a escala global i qui, per a testar la seva implantació i el seu èxit, realitza l'informe PISA. Segur que us hauran dit que el que s'aplica a les escoles és fruit d'una pedagogia innovadora sorgida de les millors universitats, que aquí i allà s'estan posant en pràctica projectes avantguardistes que redefeixen el concepte d'escola, que recullen èxit rere èxit en un màgic món de colors. I, tanmateix, són els mercats els qui estan marcant el pas d'aquesta suposada *escola feliç*. Així s'explica que sigui La Caixa qui hagi posat tot el necessari per al desenvolupament i triomf del projecte Escola Nova 21, o que la patronal Foment del Treball assenyali directrius sobre com cal gestionar el sistema educatiu català. La col·lusió entre els interessos empresarials i els dels ideòlegs de la *nova pedagogia* requereix una anàlisi que va més enllà del periodisme de recerca. Però potser ja quedaria prou ben situada en l'àmbit dels jutjats de guàrdia.

La clau del futur del sistema educatiu són els educadors. Són qui ensenyen i qui han de dictaminar les normes del que es fa a l'aula.

S'imposa retornar als docents el seu paper, el seu reconeixement social, el seu prestigi. És més que sospitós que totes les iniciatives de l'anomenada nova pedagogia coincideixin amb el que, des dels anys vuitanta, reclamaven les grans corporacions a l'ONU: que el professor ja no podia encarnar la figura del "depositor del saber". Calia redefinir-la, empetitir-la, relativitzar-la, aquesta figura. La nova pedagogia li ha atorgat a aquesta exigència de les corporacions l'aparença respectable d'una modificació programàtica intel·ligent, però no és més que una estafa, un crim necessari per a la reforma que demanaven els mercats. El professorat és l'últim baluard d'una escola de dimensió humanística. Destorba, és un impediment. Ho acaba de dir fa unes setmanes el vicepresident dels Estats Units, James Vance: "Els professors són l'enemic". Per fi, sense màscara, arriba la formulació sencera d'allò que pretenen, al nostre entorn, les últimes normes i disposicions de govern de l'Estat i del Departament i d'Educació de la Generalitat. No digueu que no és meravellós sentir-se enemics, de gent com en J. D. Vance i de tota la barbàrie empresarial.

Gregorio Luri, en el seu brillant tractat **Per una educació republicana**

(Editorial Barcino, 2012), interpel·la la Catalunya del segle XXI amb una sèrie de preguntes altament pertinents: Quin és el paper de l'escola? Instrueix, educa, o totes dues coses alhora? O potser és que no són conceptes indisolubles? Poden els pares impugnar determinades matèries? És conseqüent que intervinguin els pares en la feina de l'escola? Com es transmetrà l'esperit d'una societat democràtica -republicana- si es permet que individus particulars retallin determinats continguts perquè no s'adeqüen a la seva estructura de pensament privada? A la Catalunya del segle XXI, amb els nivells arrossegant-se per sota de la mitjana mundial recollida en l'informe PISA, ni tan sols queda el consol d'estar, si més no, per sobre de la mitjana de

És sospitós que les iniciatives de la nova pedagogia coincideixin amb el que reclamen les grans corporacions: que el professor ja no pot encarnar la figura del "depositor del saber"

l'Estat. La catàstrofe en termes educatius és vergonyosa. Entendran que, si com volen les noves pedagogies, els estudiants i les famílies han de ser tractats com a clients, el que es faci a l'escola, als instituts, serà qualsevol cosa, excepte un acte educatiu.

És urgent aturar màquines i obrir portes i finestres de les aules. El món ha de saber què s'hi viu, a dins. Necessitem un relat, i un relat propi, incubat i alimentat pel professorat que viu cada dia en aquestes aules, que n'ha de ser el cronista de referència, l'únic referent, de fet; un relat que sigui conseqüent amb les seves llums, però també amb les seves mancances i les seves limitacions, i que, en darrer terme permeti confrontar la imatge que se'n vol fer des de fora de l'escola.

El pedagog Jorge Larrosa defineix els treballs de l'aula amb una claredat que enlluerna: "Són treballs d'amor". L'amor exigeix treure el millor dels alumnes, no omplir-los de laminadures pedagògiques i de diversions *full time*. L'amor exigeix no contemporitzar amb la violència a les aules. Cal oferir als fills de pares treballadors els mateixos ensenyaments i la mateixa excel·lència que als fills de pares privilegiats. L'amor exigeix aturar el pas a les famílies que busquen el conflicte, a inspectors i polítics que, per sobre d'un equip docent, decreten l'aprovat per alumnes que han sigut tot l'any violents i disruptius. Cal tornar a escoltar a Kant, a Jaume Balmes, a Hannah Arendt, a Pierre Bourdieu, a Fernand Deligny i, entre els nostres actuals, a Marina Garcés, a Damià Bardera, a Andreu Navarra, a Jorge Larrosa, a Gregorio Luri i a tants altres.

Tots aquests i molts més han entès que la figura de qui ensenya és crucial per al sosteniment d'una societat humana, solidària, moderna, en suma, democràtica. Desconfiem d'aquells que assenyalen els professors com a gent sota sospita. Si realment volem una societat solidària i moderna i un món on pagui la pena viure, hem de recuperar el prestigi dels nostres professors. És cada dia més urgent. ●

Hi ha d'haver program en els mitjans de co

Rotundament, sí. La disputa del rosa és profundament política i la seva conquesta, un horitzó feminista, popular, i divertit. Per què hauríem de renunciar a aquesta batalla?

En les facultats de Periodisme es repeteix un mantra a propòsit de les televisions públiques i la seva funció social: informar, formar i entretenir. Aparentment, l'origen d'aquest eslògan està en els estatuts de la BBC, la televisió britànica que va ser la primera gran televisió estatal del món.

Informar, formar, entretenir. Però qualsevol que treballi en comunicació bé coneix el parany: espirals de silenci, consensos manufacturats, agendes que trien què es narra i què no. Ocorre en qualsevol noticiari, en qualsevol tertúlia de xerrameques, en els acudits dels *talk shows* i, fins i tot, en els documentals carregats de dades. Res és casual ni neutral: tot titular i personatge és conseqüència de l'amo de la impremta que l'emet.

El periodisme rosa -la crònica social, el salseig, el tafaneig, les coses de l'amor, del cardar, les catifes vermelles, les traïcions, les intrigues de palau o les banyes de *La isla de las tentaciones*- mou audiències massives i, per descomptat, molts diners. Interessa, perquè la vida també és això. Es transforma i evoluciona. Del paper cuixé dels setanta, de folklòriques, toreros, vedets i aristòcrates, a l'Instagram i el TikTok, de chonis, futbolistes o *influencers*. Celebro qui no té tele, no consumeix escombraries i conrea una altra sèrie d'aficions més elevades encara que, honesta-

ment, em sembla un argument claudicat, gastat i pedant. Altres sí que volem veure-ho.

Sovint, a més, aquest menyspreu al rosa té un profund biaix de gènere, un menyspreu històric a continguts "per a marujas i mariques". Sí, i? Dirien el mateix del futbol? No és potser també un terreny d'entreteniment popular en disputa? Pot ser alienador, corretja de transmissió dels pitjors valors, un forat racista i sexista -què us explicaré, soc de Madrid...-, però també un espai de politització i construcció col·lectiva, d'horitzons comuns, de resistències.

Consumir -i generar- crònica social no és incompatible amb una ètica militant, com tampoc veure el Barça al bar. Al contrari; reapropiar-nos-ho des del públic com a dispositiu cultural és pur poder. La recent polèmica sobre el programa de Catalunya Ràdio *Que no surti d'aquí* (per difondre informació sobre una relació sentimental aparentment incerta) pot plantejar-nos, això sí, quines noves idees i missatges volem construir dins d'aquests formats. Encara que posades a denunciar notícies falses que es legitimen en mitjans públics... Em preocuparia més qualsevol *Telediario* actual parlant de despesa militar.

Serveixi un altre exemple actual: aquest mateix mes, el programa *Ni que fuéramos shhh...*, farà el salt de l'*streaming* a YouTube a les tardes de TVE. El format és la filla punk de l'antic *Sálvame*, història televisiva amb moltíssimes ombres i també algunes llums. Precisament per això

(per ser de rojos i marietes, deien) va ser cancel·lat per una directiva ultraconservadora i per les lògiques capitalistes de les audiències. En el seu nou format, més lliure, més irreverent, es parla de republicanisme, de violència sexual, de drets LGTBIQ+, de punitivisme, d'amor romàntic... La seva audiència la compon, principalment, la generació millennial.

Disputar la crònica social, democratitzar-la, fer-la popular i feminista, queer i irreverent és arrabassar-la a la revista *Hola!* monàrquica, a les influencers nacionalcatòliques, als toreros i als nets dels empresaris franquistes de la tele. És parlar de nosaltres i les nostres relacions, i també del poder i de les seves bambolines. Si és per a tan noble tasca, allà van els meus impostos. ●

IRENE ZUGASTI

POLITÒLOGA I PERIODISTA A 'LA BASE'

SÍ ROTUND, PER FER-LO
FEMINISTA I POPULAR,
I AMB ELS MEUS IMPOSTOS

MÉS MOVIMENTS SOCIALS EN ANTENA I MENYS PREMSA ROSA

es de periodisme rosa comunicació públics?

Sálvame va estar en la diana de l'esquerra més intel·lectual durant molts anys com a exemple de televisió alienant. En els darrers temps, però, el relat hegemònic al respecte ha canviat: ha passat de ser emblema dels telefems de Telecinco a presentar-se com un programa de “Rojos y maricones” com ha dit el seu presentador, Jorge Javier Vázquez. L'any 2023, aquest relat hegemònic va indicar que *Sálvame* havia estat cancel·lat poc abans de les eleccions espanyoles, i substituït per Ana Rosa Quintana, com a part d'una estratègia política de Mediaset a favor d'Alberto Núñez Feijóo. Dos anys després, i seguint aquest relat que l'ha fet d'esquerres, *Sálvame* –el seu exdirector i els seus excol·laboradors–, ha passat primer per Netflix i ara torna per la porta gran, però a la televisió pública. Per a *plot twist* –gir argumental–, el d'aquest programa “rosa”. M'ho diuen això fa deu anys i no m'ho crec.

El periodisme dit “rosa” no pot formar part del concepte de servei que ha de garantir una radiotelevisió pública. I, de fet, segons quins formats “rosa” poden arribar a ser contraris a la funció de servei públic com ha passat en el cas del *Que no surti d'aquí* de Catalunya Ràdio. Aquest programa ha rebut crítiques per mala praxi en difondre informacions sense contrastar, cosa que contradiu clarament la funció d'un mitjà públic. Pot haver-hi un argumentari al voltant que cal que hi haja periodisme “rosa” en català als mitjans públics per a garantir a l'audiència tota

classe de continguts en aquesta llengua. Entenc que aquesta és l'aposta del *Que no surti d'aquí*, però crec que aquesta funció ja la pot fer el sector privat.

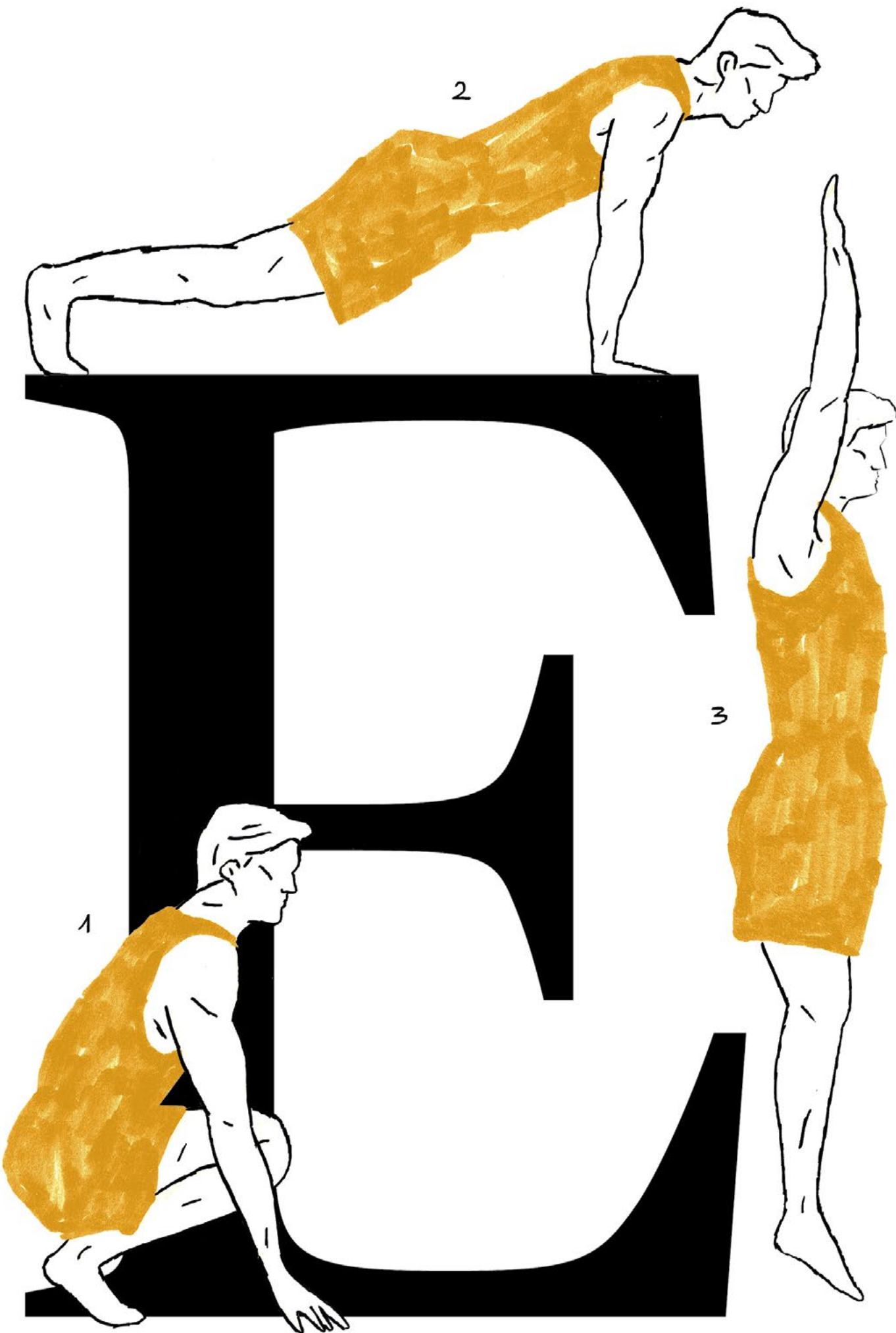
A banda, s'ha de posar sobre la taula que la premsa “rosa” no és innòcua ni només “entreteniment”, com ens volen donar a entendre els seus creadors. Com ja s'explicava al llibre d'Andrés Sánchez Díaz *Prensa rosa, voto azul* (Arakatzén, 2000), pot promoure valors com el classisme, la desigualtat, la falta d'empatia o el consumisme. No crec que es necessite un programa “rosa” als mitjans públics, però si n'hi ha, hauria de complir (fa mal haver de dir-ho) amb uns mínims de rigor i estar enfocats des d'uns valors democràtics.

Pel que fa a la iniciativa de portar *Sálvame* a la televisió pública espanyola, l'entenc com un intent d'aportar-li l'audiència que tenen aquests continguts a l'ens públic per a tindre més influència. Una jugada que parteix més d'un interès partidista, que de reforçar el servei públic. No crec en la neutralitat del periodisme, perquè crec que s'han de defensar valors democràtics bàsics com ara la diversitat, la igualtat, la justícia social, la llibertat d'expressió, etcètera. Però, sí que crec que una televisió pública no hauria de ser partidista, ni progovernamental i aquesta operació de RTVE em sembla, si més no, qüestionable en aquest sentit.

El periodisme “rosa” no pot ser la gran aposta per reconnectar amb l'audiència, ni un contingut clau

en un mitjà públic. Em semblaria més interessant que un govern, com l'espanyol, que s'autoanomena el més progressista de la democràcia, garantís el dret a accés dels moviments socials a RTVE, i que els respectius governs autonòmics ho fessen també a À Punt, TV3 o IB3. Seria més adient, per exemple, que treballassin en una legislació que no posés barreres als mitjans comunitaris. Imagine que deu ser més fàcil, útil als interessos partidistes i ràpid reformular l'abans ultracriticat *Sálvame* per a intentar portar audiència a la televisió pública que aprofundir en la democràcia mediàtica. ●

VICENT CANET
PERIODISTA

EL RELAT DE **PSEUDÒNIMUS MALAPÉCORY**
IL·LUSTRACIÓ: **AMAIA MORAN**

zeitnot

n fa una, s'alça i pega una palmada a l'aire. Una més, es torna a alçar i palmeja el buit de nou. Es tira a terra i en fa dos per a, a continuació, recuperar la verticalitat i tornar a ajuntar les mans ben amunt. En fa tres més sense dificultat, es torna a alçar i empresona entre els palmells, ancora-un'altra-volta, les immediacions del solitari i parpellejant halogen que il·lumina ara-sí-ara-no el cubicle cuina-menjador-habitació-wc on viu. Es torna a tirar a terra i en fa cinc més, i s'alça a pegar una altra palmada i repeteix el procés per a fer-ne huit, i una altra palmada, i tretze, i palmada, i vint-i-una i palmada, trenta-quatre i palmada, i ara n'ha de fer cinquanta-cinc, però quan arriba a vint-i-nou ja no pot més, li fallen els braços i es deixa caure, abatut.

Calistènia domèstica innegociable seguint la divina proporció a base de burpees-fibonacci. UNA FORMA DE VIDA. “N'he de fer més. No puc amariconar-me!”, pensa mentre llepa un suculent pegot de calç acumulada en l'aixeta de la pica.

Fa uns mesos (quan encara dividia la vida en mesos) no arribava ni a la fase de les cinc burpees-fibonacci. Estava raquític i vivia immers en una espiral de conformisme, palles recurrents i submissió acrítica al ritme establert pel calendari gregorià. Ara viu perseguint un somni, acassant la millor versió de si mateix, portant l'existència pròpia al següent nivell del següent nivell, i tot gràcies a les burpees-fibonacci, el culte al cos a través de la secció àuria. Matemàtica fina de la qual et posa els collons al puesto i que li ha permès, per fi, pensar amb claredat.

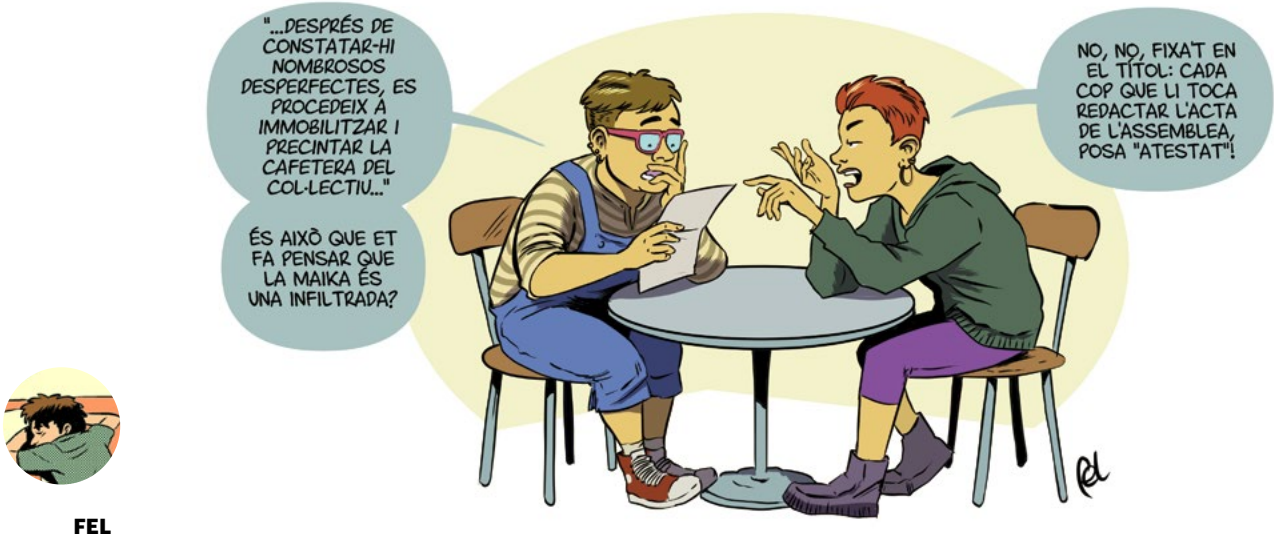
Ara, forma part d'una nova comunitat d'homes apol·linis. Neovitruvians que cavalquen el temps sense muntura. Una comunitat que fuig de la pallorfa vital i focalitza en allò que realment importa: la tonificació muscular. Per fi ha trobat el seu lloc.

No tenen nom i no mantenen cap tipus de contacte ni comunicació entre ells. Simplement fan burpees-fibonacci. Cadascú pel seu compte. Cadascú al seu cubicle. Cadascú seguint la seua pròpia revelació, que en realitat ha sigut la mateixa per a tots. Ja no treballen, ja no mengen res. Sobreviuen llepant la calç que s'acumula a les aixetes. Només baixen al carrer a vanagloriar-se, a exhibir-se, a lluir els profits de les burpees-fibonacci, i ràpidament tornen a casa. Tornen al cubicle. Es reconeixen entre ells i es dediquen una mirada, però mai es parlen. Seria una pèrdua de temps que no es poden permetre.

El temps ho és tot. El concepte de –dia –era el gran sàtrapa que els feia viure acoquinats. Però ja no. Ara cadascú dissenya els seus propis dies. S'han emancipat de la tirania circadiana. Dormir vint minuts, llepar la calç de les aixetes, burpees-fibonacci i volta a la mançana. Repetir el procés realitzant lleugeres modificacions. Invertir els factors. Eliminar el dormir. Tu decideixes!

A la porta del cubicle, se li amuntonen les cartes. Factures, publicitat i un avís de la feina comunicant-li que ja l'han substituït. Ningú s'ha molestat en saber què ha sigut d'ell. Només les grans empreses de subministraments l'han trobat a faltar. No ha carregat el mòbil des del dia en què va tindre la revelació.

Durant un breu instant, de reüll, mentre succiona la calç d'una aixeta, li sembla vore per la finestra com l'edifici d'enfront es desploma sobre l'avinguda. Fins i tot creu escoltar el soroll de l'enderroc. Quan s'hi fixa millor, comprova que no. Tot està bé. Ja queda menys. S'apropa el final. ●

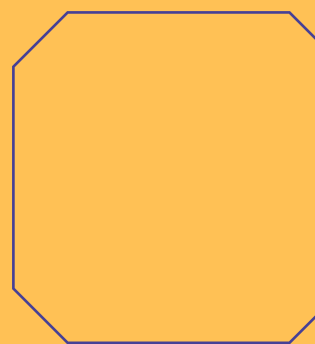

CONVOCATÒRIA DE SUBVENCIONS ESPECÍFIQUES

ENFORTIM

L'ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA

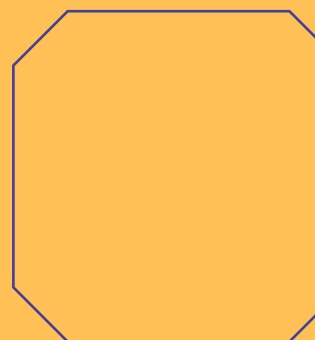
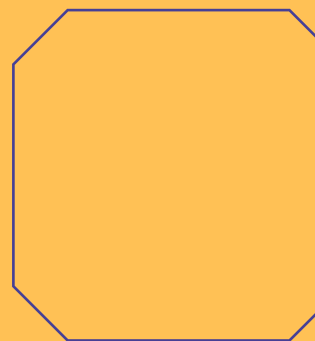
SOL·LICITUDS DEL 15 D'ABRIL AL 14 DE MAIG DE 2025

ET SUBVENCIONEM
FINS AL

80%

DEL TEU PROJECTE

[BARCELONA.CAT/SUBVENCIONESS](https://barcelona.cat/subvencioness)

Ajuntament de
Barcelona

SOTA FOCUS	SOBIRANIES	LA CENTRAL	L'ENTREVISTA	IDEARI
4-15	16-21	32-33	40-45	46-51
La nova extrema dreta alimenta la por als carrers.	Xarxa de casals i ateneus populars dels Països Catalans, un sostre de moltes lluites.	'Raves' contra la mercantilització de l'oci.	Ilan Pappé, historiador: "El sionisme és l'intent colonialista de crear una Europa fora d'Europa".	Llibres (més) sostenibles, mites i certeses.
Atiar la islamofòbia i l'odi contra la població migrada són alguns dels patrons comuns de Vox i Aliança Catalana, una estratègia calcada a la que han formulat grups i 'llops solitaris' neofeixistes que eren marginals fins a la irrupció de l'onada reaccionària global liderada per Donald Trump.	Més salut col·lectiva per combatre l'estrès crònic.	La ultradreta conquista el vot obrer a Alemanya.		52
La 'Directa' ha analitzat més de 13.000 tuits per constatar que de la percepció del viratge a l'extrema dreta de la xarxa X té una base real.	Un tast de barbaritat porcina al Moianès.	Terres rares, la nova mineria colonialista vestida de verd fa forat a Madagascar.		Manuals per calar foc a la cultura burgesa.
	22-23	34-37		53-55
	24-25	38-39		Antifeixisme al món àrab contra Franco, una qüestió colonial.
	26-27			56-57
	La força política de col·lectivitzar el patiment.			Aprendre les lliçons del professorat.
	28-29			58-59
	"Amb l'atenció primària al món rural es fan vincles impensables a la ciutat".			A debat: Hi ha d'haver programes de periodisme rosa en els mitjans de comunicació públics?
	30			60-61
	Nyespros, un fruit carregat de sabor i riquesa dialectal.			Relat: "Zeinot"